

2666

[illegible]

20

శ్రీమద్భాగవత గర్వ వేంకటేశ్వర చరణారవింద మర్చంద

తూము రామదానుచే

నిర్వచనమిత్ర విండోద్వాహము.

ఆర్యులచే బరిష్కరింపబడి

షరంగల్ రామన్నపేట నివాసుండగు

గరిమిళ్ళ - నరసింగముగారివలన

చ॥ తిరుమలవంశద్వగ్గ జేరిధిత్రతుభుక్కు-జమానంసంత

స. దురుచరణాబ్జభక్తిబెనగొన్నమహాగరిమిల్లు

వంశ శే! ఖరుడుస్మసింహుడేద్దరణిగౌరవలీల

నవతిరాసుతా । పరిణయసతకథ

మహిమభాసిలనచ్చినరించె

బేదూరం.

పడునూతుల - ముత్తయ్యగారి

శ్రీ పద్మాంతముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడినది.

చెన్నపురి, గార్జున - వ సం॥

[illegible]

శుద్ధాశుద్ధపత్రిక.

పుట సంఖ్య	పద్య సంఖ్య	పద్య పత్రిక	తప్పు.	చిప్పు.
౧	౧	౧	రాజుట్టాడు	రాజుట్టాడు
౧	౩	౧	బాడలేమనుచు	బాడలేమనుచు
౨౧౩	౨	౨	దారణదుర్గతో	దారణదుర్గతో
౩౧౬	౨	౨	భాత్య	భాత్య
౪౧౮	౧	౧	దాములపాద	దాములపాద
౪౨౧	౨	౨	నొక్క యాపుడు దెల్పెన్	నొక్క యాపుడు దెల్పెన్
౫౨౮	౧	౧	నావినివల్లెయని	నావినివల్లెయని
౬౩౨	౨	౨	భాశ్యంతర (న	భాశ్యంతర
౮౩౮	౩	౩	సెసగధావిధానంబిల నెటులని	సెసగధానిధానం బిలనెట్టుల
౯౩౯	౧	౧	వెన్నునిచితప్రభావ	వెన్నునిచరితప్రభావ (నిస
౯౪౩	౨	౨	నేలవీడు	నేలవీడు
౯౪౬	౪	౪	గుల్లుజల్లి	గుల్లుజల్లి
౧౦౫౦	౨	౨	బోలుజుట్టి (ముల్	బోలుజుట్టి
౧౦౫౧	౧	౧	వేదికలందెలు రాణి ముత్తె	వేదికలందలులాజ్జముత్తెముత్తె
౧౦౫౨	౧	౧	నెలకల్పాపిస	నెలకల్పాపిస
౧౦౫౩	౧	౧	గోపురసద్రత్నాలి	గోపురసద్రత్నాలి
౧౧౫౬	౩	౩	క్షకొనిలాగిన	క్షకొనిలాగిన
౧౧౫౭	౪	౪	రెండెప్పుడు	రెండెప్పుడు
౧౨౬౦	౨	౨	నొందికాల్	నొందికాల్
౧౨౬౨	౨	౨	స్తంభేరుమ	స్తంభేరుమ
౧౨౬౩	౨	౨	వొందెను	వొందెను
౧౨౬౪	౩	౩	నిజంబే	నిజంబే
౧౩౬౬	౨	౨	బారులుగట్టి	బారులుగట్టి

చేమంకయ్యది

పుట సంఖ్య	పద్య సంఖ్య	పద్య పద్యం	పద్యం	పద్యం
౧౩	౬౬	౩ స్వర్ణది	స్వర్ణది	
౧౩	౬౮	౧ వెలిబెట్టతే	వెలిబడతే	
౧౩	౬౯	౨ వాతజుట్టిన	వాడజుట్టిన	
౧౩	౭౦	౧ జనుజిగాజిగి	జనుజగాజిగి	
౧౩	౭౧	౨ యావవన	యావన	
౧౪	౭౩	౧ పూర్ణతేజకళా	పూర్ణతేజసుళా	
౧౪	౭౪	౧ రాజకి	రాజకి	
౧౫	౮౨	౬ రభసమొప్పి	రభసమొప్పి	
౧౬	౮౭	౧ బాలించడో	బాలింపడో	
౧౭	౯౬	౨ నియమించ	నియమింప	
౧౭	౧౦౦	౧ బొసు	హళాసు	
౨౦	౩	౨ మీఱుపల్కు	మీఱుపల్కు	
౨౩	౨౫	౧ పాలజడలి	పాలకడలి	
౨౪	౩౨	౨ హరుణా	హరుణా	
౨౫	౩౩	౧ మన్మథ	మన్మథ	
౨౭	౩౯	౨ శీతకరి	శీతకరి	
౨౭	౪౬	౨ నెగుకొని	నెగుకొను	
౨౭	౪౩	౨ బొసు	హళాసు	
౨౭	౪౫	౧ తొలకెనలంత	తొలకెనలంత	
౨౮	౫౬	౧ దృక్కుండవా	దృక్కుండవా	
౨౮	౫౭	౩ బాములనుబెట్టు	బాములనుబెట్టు	
౩౦	౬౧	౨ చకోరకకోరకకోటి	చకోరకకోరకకోటి	
౩౦	౬౨	౬ విత్వసిరణి	విత్వసిరణి	

పుట సంఖ్య	పద్య సంఖ్య	పద్య పట్టిక	తప్పు.	ఒప్పు.
30	౬౬	౧	కొమ్మనుసు	కొమనుసు
3౧	౬౭	౬	తంటంబున	తటంబున
3౧	౭౨	౧	రాహువు	రాహువు
3౨	౮౦	౧, ౨, 3, ౪, ౬	సారసంబుల జేసు * జేసు	సారసంబుల జేసె * జేసే
33	౮౧	౧	శ్రోత్రంబులకొ	శ్రోత్రంబులుకొ
33	౮౬	౧	గామిరి	గామిడే
3౬	౧౦౦	౧	పలనాయెడ	వలనాయెడు
౭౬	౧౦3	౨	వయినము	వయినము
3౯	౧౨౧	3	నీటు	నీటి
3౯	౧౨౮	౧	యుసికొల్పి	యుసికొల్పి
౪౦	౧౩3	3	తోప	తోప
౪౧	౧3౮	3	ముదంబుల	ముదంబున
౪౧	౧౪౨	౨	డ్వలలుం	శ్వలలుం
౪౧	౧౪౪	౨	గదసినకేల్ బుజ	గదసినకేల్ బుజ
౪3	౧౫౬	3	సాకేత	సాంకేత
౪౪	౧౫౭	3	విస్తృత	విస్తృత
౪౪	౧౫౯	3	విటవుంజము	విటవుంజము
౪౪	౧౬౦	౨	వెన్నెలనుపిండి నేరవిన	వెన్నెలలుపిండి నేర్పిన
౪౦	౧౬౨	౨	సింసత్రైలము	సింపిత్రైలము
౫౫	౧౬౫	౨	న్నుచునీ	న్నుచునీ
౪౫	౧౬౭	౨	దీపాననుచు	దీపానంచు

౪ దే॥మంకయ్యది

సంఖ్య. పుట	సంఖ్య. పద్య	సంఖ్య. సద్య	పద్య.	పద్య.
౪౬	౧౬౯	౪	బోయి	బోయ
౪౬	౧౭౦	౫	విడువిడుమంచు	విడువిడువుమంచు
౪౬	౧౭౨	౪	వేమనిమూర్తుడై	వేమనిపలుకూర్తుడై
౪౭	౧౭౭	౧	మెఱుగుసాల్	మెఱుగుసాల్
౪౭	౧౭౭	౩	యాపక్కి	యాపక్కి
౪౮	౧	౨	విధాన	నిధాన (వృత్తిస్థపాల
౪౮	౨	౨	దొడగె చిత్తవృత్తిస్థపాల	దొడగెచిత్తగింపుడకచిత్త
౪౮	౫	౨	నిజంబెంచెదన్	నిజంబంచెదన్
౪౯	౧౦	౫	మొకముల	మొకముల
౪౯	౧౦	౬	దెలసె	వెలసె
౪౯	౧౨	౧	కాడచే	కాడచి
౫౦	౨౨	౩	దలంచ	దలంప
౫౨	౩౨	౨	నాబోకయు	నాబోకయు
౫౨	౩౩	౧	సరసిజేషుని	సరసిజేషుని
౫౨	౩౩	౬	జిందులాడ	జిందులాట
౫౩	౩౮	౧	గూడెనెఱుగ	గూడెనెఱుగ
౫౪	౪౮	౨	హెగ్గడకత్తెలదడుకున	హెగ్గడకత్తెలనెడకత్తెలద
౫౪	౪౯	౨	బెం గలి	చెం గలి (డుకున
౫౫	౫౬	౨	మీననినా	మీననిపా
౫౫	౬౧	౩	రానిన	రాలిన
౫౬	౬౫	౨	గృఘ	గృఘ
౫౬	౭౦	౨	వృజిన	వృజిన
౫౭	౭౧	౨	మొగతదల	మొగతదల

సంఖ్య. పుట	సంఖ్య. పద్య	సంఖ్య. పద్య	తప్య.	ఒప్ప.
౫౨	౭౩	౧	నన్యనమునీ	నన్యనమున
౫౨	౭౭	౨	వింటిజోడు	వింటిజోడు
౫౨	౭౮	౧	భ్రమరీ	భ్రమరీ
౫౮	౮౫	౪	పిల్లలకు	పిల్లలకు
౬౦	౯౩	౧	తిన్నెల	తిన్నెల
౬౦	౯౬	౩	సరిపోలి	సరిపోలి
౬౦	౯౭	౧	కోకిలకంఠ	కోకిలకంఠ
౬౦	౯౮	౧	కోలిల	కోలిల
౬౧	౯౯	౨	వేసె	వైచె
౬౧	౧౦౦	౩	నన్బాటింపకన్	నన్బాటింపకన్
౬౧	౧౦౩	౨	నోయన్	నోయన్
౬౧	౧౦౩	౩	ఘటించ	ఘటించ
౬౨	౧౦౫	౩	తన్ను	తన్ను
౬౨	౧౦౭	౪	దేలుల	దేలుల
౬౨	౧౦౮	౧	జారివల్పకం । చల	జారివల్పకం । చల
౬౩	౧౧౨	౮	తేరకున	తేరకున
౬౩	౧౧౪	౪	పొత్తు	పొత్తు
౬౪	౧౧౧	౨	బుప్పిళు	బుప్పిళు
౬౪	౧౧౩	౨	నివ్వుడు	నివ్వు
౬౫	౧౧౯	౧	సకియ	సకియలు
౬౬	౧౩౯	౨	కొ । లంకుటలేటంబు	కొ । లంకువిటలేటంబు
౬౭	౧౪౪	౩	జరించి (రఘదన	జరించ (కరఘదన
౬౮	౧౪౮	౨	బట్టినతిచలిమును । కొనగక	బట్టినగతిచలిమును । కొన

చెరుమధికర్యము

పుట సంఖ్య	పద్య సంఖ్య	పద్యపద్యము	తత్పర	బిస్మయ
౧౮	౧౮౯	౧ వర్ష మునక	వర్ష మునక	వర్ష మునక
౨౦	౧౯౩	౩ గల్లెనే	గల్లెనే	గల్లెనే
౨౧	౧౯౩	౧ క్వణము	క్వణము	క్వణము
౨౧	౧౯౪	౧ జగ	జగ	జగ
౨౧	౧౯౫	౧ పారలి	పారలి	పారలి
౨౪	౧౯౬	౧ యదరరాజ	యదరరాజ	యదరరాజ
౨౪	౨౦౦	౨ దేల్చి	దేల్చి	దేల్చి
౨౬	౨	౧ నచ్చెలికై	నచ్చెలికై	నచ్చెలికై
౨౮	౨౪	౨ నగరు	నగరు	నగరు
౩౯	౨౫	౨ గొంగులింబి	గొంగులింబి	గొంగులింబి
౨౯	౩౦	౩ నిపుణ్యంబు	నిపుణ్యంబు	నిపుణ్యంబు
౨౯	౩౧	౩ నాతప్పగా	నాతప్పగా	నాతప్పగా
౨౯	౩౩	౧ పెన్గల్లిరి	పెన్గల్లిరి	పెన్గల్లిరి
౩౧	౪౩	౪ మారుతమ్మలుక్	మారుతమ్మలుక్	మారుతమ్మలుక్
౩౨	౪౪	౨ గాకట్టను	గాకట్టను	గాకట్టను
౩౨	౪౯	౨ కాకులఁజెట్టి	కాకులఁజెట్టి	కాకులఁజెట్టి
౩౩	౬౨	౧ వేల్పునాయడు	వేల్పునాయడు	వేల్పునాయడు
౩౩	౭౦	౧ మైతాప	మైతాప	మైతాప
౩౪	౭౪	౩ విన్నమావి	విన్నమావి	విన్నమావి
౩౪	౭౬	౨ రాజపు	రాజపు	రాజపు
౩౪	౮౦	౪ గమ	గమ	గమ
౩౫	౮౨	౧ బువన	బువన	బువన
౩౫	౮౬	౩ నశించుక	నశించుక	నశించుక

శ్రీ రస్తు.

నిర్వచనమి త్ర విందోదాద్వాహపక్షము

ప్రథమాశ్వాసము

“శా॥ శ్రీలీలంగుచవిధివేణినిడి రాజ్విహారాదులఁజేసిరి॥ తా॥ శ్రీవింబవీతా
న ముంగనిసువర్ణావార్యవాహ్యునియె॥ మాలేఖల్ వెళివచ్చె బ్రోతున
నికై జాపన్ స్థితప్రదళో॥ జేలంబొడ్డిన గొగిలించినగునా శ్రీనాథునిం
గొల్పెదన్॥ ౧.

౧ ఉ॥ ఈరంబాసిశేరియెల్లడే నవలాకడకంటిచూడిరయ్యె॥ య్యా
రముచేతలోబడిదయారస మెచ్చగచేతనాళిని॥ వారగబ్రోమనట్టికిఁ భులా
లయకోమలవాదయుగ్మం॥ కేసుహసారి మెల్లఁబ్రుమ శేరుమఁగ్రోలెద మా
నసాళిచే॥ ౨.

మ॥ అరివిందాకసునిజొడలే మనుచునుర్వ్యాచారముల్ బూనివే॥
న్దురితోమెల్లెడువేల్పు దాయల యెడన్మృచ్చాచు మనూరితె॥ పరివోనా
దలకచ్యుతాంఘ్రులను సంబంధంబుచేకూర్చి॥ కడఁగొల్పె భుటకేత్వము
నృతయు చక్రంబున్నెదిందల్పెదన్॥ ౩.

క౪॥ ఎడవనిఁగొనఁ జిన్నెల్లె॥ కదనంబునశేరినవ్య - కిరమునగా
నునా॥ మదివరి పంథియశస్సం॥ పదియన సూచించుచిన్ని - వలమురి ది
ల్లున్॥ ౪.

క౫॥ గుణారవ గర్జితముననా॥ కనిహనులజడత బావి - కిగ్గురులశ
రా॥ శనినిఁచి హరింబున॥ జనువున నెలతోన్న శాష్టక - శరదము
నె-ఁబున్॥ ౫.

క౬॥ సిరియురిమునుగొనిరహస్యుల॥ హరికర్పణస్థియత్తుగు - నెఱు

ప్రథమశాస్త్రము

సేసెదనం చరితతియునురులనిచ్చుచు కరముననెలకొన్ననంద - కమును
భజింతున్

కౌ హాటకగిరినేటుగొనిని శాటులబలు సేమిప్పటి - సాటిగానక
సం పాటవ మొప్పినహాటక శాటిధరకర్ణమటెల-సప్తదగొల్తున్ ॥ ౭.

ఉ॥ చారునిశారమున్మృదలశయ్యమణి స్థగితాననబువి స్థారి
రమ్యపాదుకలు భవ్యవిలాసనివాసమూకముదం బారగనంగభేదములు
కమలాపతికుబ్బుజూవునా తోరపుమేనువానిగత దోషునితోషునిశే
షునెన్నెదన్

చ॥ సురపతికిన్క-తో గలాలసోను పడంచిన స్త్రీకి-కోనలన్ సీ
రగతి మాసులై తనముసేసిన కొండలమెచ్చిదానిన్ గరుడసతాఘసాజ్ఞ
మఖగత్వమునిచ్చెననంగ ద్రిష్టవా తరియగురక్షిరాడ్వ కనుత్తుదిసే
నకనెల్లధంగులన్

చ॥ విధిముఖులంబునిగొనుచు పెన్నునకుడశవాయుయైజగద్వి
భివినరించుచున్మనువువేళల మంతరియైవినోదనం పదలననుగ్గునిత్రడ
నుమాక జంతువుల స్మరల్పమే లుదిరిహారగు కోలకయినూసిన
నూత్రవతీకు నెన్నెదన్

గీ॥ జయవిజయసుప్రసిద్ధితనగ్నకేత్ర భద్రచండ్రచండ్రసుభద్ర
సుముఖ ధాతృకుముదాక్ష కుముదవిధాతృ శంఖ కర్ణముఖనిత్యసూరు
లకడునుతింతు

ఉ॥ చందుగకారిమారి తొలినంజనుజొబ్బిలి శ్రీపురీనగం బండి
బిటర మొప్పరవిడాగమ ఘృష్టిసహస్రసంపదం గండగుబై జకన్క గ
డంగల్పిరసన్నరధాంగకోటపం పంజగబ్రోదిదేసిన శతారిదివా కరు
లండలంచెదన్

చ॥ చరమనిధానమూర్తి విలసద్గురుహార వినోదపూర్ణుడనం
రహాశాస్త్రతాత్పర్యము ప్రజదారణదర్శికో తురజయకర్త ధీభూకలి

నిర్వచనమ్మి త విందెరాద్వాహము

3

కథావధ కృత్యమన ర్నిత్యమే॥ భరయతిచక్రశక్తినురువత్ భవదీయ
పదాబ్జసంస్తుతుల్॥ ౧౩.

క॥ శౌరిశుభ గుణగణాన్మతః పూరితయతివరతటా క-మోసకౌ
పురమై ధారుణి ప్రపన్నకలమపుః చేరువనేలు వరయోగిః సిరమతిః
గౌరవే॥ ౧౪.

సీ॥ కుంభినివాధూల గోత్రతత్వాకర - రాకాశశాంక శ్రీరమణ
విభవః సకలరహస్యాధాసారాప్యతా స్వానామోదదాసానితాంఘ్రి
కమలః బోధితప్రణవప్రమాణప్రణవరూప - ఘోరసంసరణకాంతార
దహనః యష్టపూర్తిశరీరకార్థపంచకదాయి - హర్షప్రధమచరమావ
తారః పంచగురుపూర్తివైభవ ప్రధాననికా భవనిశాపూషకదాళవం
శభూషః దేవకోత్తమసింగర దేవీకాఖ్యః తావక్పదాబ్జయుగ్మంబుః దలతః
నపుడు॥ ౧౫.

సీ॥ విచ్చినై మన్యులబింబుగొనజూచి - తగురసాయన మిచ్చి
తెగులమాన్పి బెడిత్రసంతలబడ్డనెదనొ త్తిభాత్యపు - రస్సూతంబునమ
తొరంబుబట్టి యంతరంగముకీడ్చి యరుదగు సాన్నిచ్చి - మొదలిభేద
ముదెప్పితునుగల్పి మూడుతాపయ్య ముమ్మాడును తాపయ్య-స
సిగులుకరాణివాసమునజేర్చి నిచ్చలునుక్రొ త్రరతులచే నిచ్చబుచ్చు నా
త్మవిభుడుకందాళవంశాభివ్రాతః చంద్రులగు సింగరాయల చరణకమల
యుగళమెదనుంచి గొల్పెదనుర్వి నెపుడు॥ ౧౬.

ష॥ ధరసంసారముఁద్రెంచి దేశికపదద్వంద్వంబుజూపించినఁ త్త
రుణాపూరితదృగ్రసంబునమదాస్మత్సౌ జమున్బంచినవా క్కురభిఁ దుర్యః
విలాస సంపదలనత్సా నాశిఁగల్పించిభా స్వరూతా భాగవత వ్రజాంఘ్రి
యుగళాబ్జంబుల్ నడింగొల్పెనన్॥ ౧౭.

ఉ॥ మానుక బౌల్యజాత గుణమండలముంగడ బుచ్చిపేర్చివి డాన్
న సొముంబుదెల్పిన ప్రతాపరవంశయః పయోధిరఖ కామిహి శోశు

ప్రథమాశ్వాసము.

లక్షప్రవిడగాధవి వేకలరంగచేకికో! ద్వాములపాదపగ్గుముల దత్తెదనే
చదివెల్లకాలముల్ || ౧౮.

క॥ కృత్తిశాసనంబులకువా! క్షుతరత్నంబున కవుణ్య - జనబుధ
రాజులే! సతతముసభలన్బొగడగ! కుతుకమసముఁ గొనెడుసుకవి - గు
రుబభజింతు || ౧౯.

చ॥ యతిగణపతక్షణక్రియలకన్యము సూరులకున్ని రోధముల్! స
తతము క్రూరభావమపసవ్య విధంబగు వృత్తడంబరం! బతికుటిలత్వనూ
గవ్వనికార్తనముల్ బుసకొట్టుటెప్పుడుల్! బ్రతతిగనొప్పడుంగుకవిరా
హువుకోటిదలంచనేటికో || ౨౦.

క॥ ఏనాక్కనాడుశ్రీత్రిన్వినాథార్చావతారవిభవచరితముల్! గా
నప్రమాణమునహృదయానందంబొప్పనొక్క యావుడుదెప్పే || ౨౧.

క॥ కటివేలువుతుదిరూపము! నుటిదిన్సేవింపడెంద - ముహృంగ
గనే! ముఖపాటుబోయగననా! యము తనమరుదివ్యమంట-పాంతర మం
దుల్ || ౨౨.

చ॥ పవనభుగీశతల్పకునిభద్ర గుణాంబుధిన్లలాడుభా! గవతవి
తానగోష్ఠిగని కౌతుకముప్పతిలంగదవ్వలల్! దివురుసమ్రెక్కిచాగిలిన
దీనునిప్రేమకృపాకటాక్షముం! గవంగొనఁజీరిదుస్తాదవకట్టడగానని రాకూ
మాటగల్ || ౨౩.

చ॥ హరిపదజాతతూముజననాభిసుధాకర సర్వయాభ్యుసుం! ద
రతనయుండు రామయకృతార్థుని యగ్రతనూభవుండుచా! తురిసరివేశ
మాతాసుతుండ గురువ్రజపాదపద్మబం! భరగుణ రామదాసవర భాగవ
తావలిపద్మరాగమా || ౨౪.

క॥ అనియిట్లు బిలచియొకపం! చననుండగతాము ముందు - సా
యించివెసల్! గని కరమలరగభగవ! ధ్మణసుఖలందనివిడిచి - తులకంపు
మదిల్ || ౨౫.

నిర్వచనమిత్రవేదోద్యాహము.

ఉ॥ నీతులుకొన్నిదెల్పుచును నేచనఁజేసిరిశారీద్వారకక॥ ఖ్యాతి
యెసంగగా సులభుడై యదువంశమునందు బుట్టిరా॥ కూతురిమిత్రవేదంబు
యనుకొమ్మును పెడిల్లియోచగాధన॥ దృష్టిగ నేయుంట్లవ స్రుబంధమిల
మ్మడి కారమొప్పుగఁ॥ ౨౬.

కి॥ అదిచిర్వచనముగాగఁ॥ పదశృంగారంబులలిత - భావంబు మ
రగఁ॥ ముదిమగు వణఁగణనల॥ పదిలొప్పరచించునుకవి - వరులిల
మెచ్చఁ॥ ౨౭.

కి॥ నావ్వివల్లయనిలలి॥ భావంబునకేలుఘోషి- బాలనగరముఁ॥
తావుగొనువెంక తేగుని॥ రీవిగకృతిపతిశీసేసి - రేవగఁగొల్తుఁ॥ ౨౮.

✦కల్పితకల్పవల్లి ప్రహరణకలితవృత్తం✦

(గర్భవృత్తంబులుగూర్చివివరింపబడినవిధకందం)

సరసిజచరణున్ శరదనుజరిపున్॥ శరదరసరథున్ సరసదశర
థున్॥ శరజజశరణున్ - శరనిధిశరణున్॥ స్వరు సద్మశరదున్ సరగకొ
సరుదున్॥ ౨౯.

✦గర్భసప్తాక్షరైక పాదంబైనమదన విలసితవృత్తవ్యయం✦

సరసిజచరణున్ శరచనుజరిపున్॥ శరదరసరథున్ సరసదశరదున్॥
ద్వి-వృ॥ శరజజశరణున్॥ శరనిధిశరణున్ స్వరుసద్మ శరదున్॥
సరగకొసరుదున్॥

—(*)పంచదశాక్షరైక పాదంబైనగర్భమణిగణకరివృత్త(*)—

సరసిజచరణుని శరచనుజరిపున్॥ శరదరసరథున్ సరసదశరదున్॥
శరజజశరణుని శరనిధిశరణున్॥ స్వరుసద్మశరదున్ సరగకొసరుదున్॥

—(*)అష్టాక్షరైక పాదంబైనఅష్టమాత్రావృత్తవ్యయం(*)—

సరసిజచరణుని శరచను జరిపుని॥ శరదర సరథుని సరస దశర
థుని॥ ద్వివీర్యవృత్త శరజజశరణుని॥ శరనిధిశరణుని॥ స్వరుసద్మశరదున్ స
రగకొసరుదున్॥

సమస్త ప్రపంచ శాస్త్రము

—(*) పాదశాస్త్రై కపాదంబై నగర్మమధురగతిరగడః (*)—

సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరథుని సరసదశరథుని శరజజశరణుని శరనిధిశరణుని స్వరు సదృశరదుని సరగకొసరుదును॥

—(*) ద్వాత్రింశరత్నై కపాదంబై న హరిగణగతిరగడః (*)—

సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరథుని సరసదశరథుని శరజజశరణుని శరనిధిశరణుని స్వరు సదృశరథుని సరగకొసరుదును॥

ద్విపద॥ సరసిజ చరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరథుని సరసదశరథుని॥

—(*) గర్భాష్టవిధకందములు (*)—

సరసిజచరణుని శరదను జరిపుని శరదరసరథుని సరసదశరథుని శరజజశరణుని శరనిధి శరణుని స్వరు సదృశరదుని - సరగకొసరుదును॥

ద్వి- కం॥ సరగకొసరుదును సరసిజ । చరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరథుని సరసదశరథుని శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని - స్వరు సదృశరదుని॥

తృ- కం॥ స్వరు సదృశరదుని సరగకొ సరుదును సరసిజ చరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరథుని సరసద శరథుని శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని॥

చ - కం॥ శరనిధి శరణుని స్వరు సదృశరదుని సరగ కొసరుదును - సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని శరదర సరథుని సరసద శరథుని - శరజజశరణుని॥

పంచ-కం॥ శరసిజ శరణుని శరనిధి శరణుని స్వరు సదృశరదుని - సరగకొసరుదును సరసిజచరణుని శరదను జరిపుని శరదర సరథుని - సరసద శరథుని॥

ష-కం॥ సరసదశరథుని శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని - స్వరు సదృశరదుని సరగకొ సరుదును సరసిజ చరణుని శరదనుజరిపుని - శరదర సరథుని॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౧౧

స - కం॥ శరదరసంఘస సరసదా శరధునిశరజజ శరణుని - శర
నిధి శరణు॥ స్వరుసద్వ శరదునిసరగకొ సరుదునుసరసిజ చరణుని-శ
రదనుజరిపు॥

అ-క॥ శరదనుజరిపుశరదర సరఘససరన జశరధున- శరజజశ
రణు॥ శరనిధిశరణునిస్వరుసద్వ శరదునిసరగ కొసరుదును - సరసిజ
చరణు॥

క॥ ఈలీలె శ్రీహరిగణ జాలముగొనియాడిచరణ - జల జనల
దము॥ గ్రోలుచుతట్టేవునకు॥ హరిగ నేనిరబంధ-మర్పణ సేతు॥ 30.

ఉ॥ ముందుపయః పయోధిలనముద్దులకూతు నొసంగియిట్లు॥
బ-దెనరోజుమిత్రుడొకయాత్మ జనిచ్చితనట్లు సేసెనే॥ గందున మాటలొ
ప్పుకృతికన్యకనిచ్చిమనోసకేతన- బ-దువసింప సేతునల నచ్చుతు నింగ
దుమోదమారిగ॥ ... 31.

—(*)మస్య-లము-(*)—

శ్రీరమణేనక్షోజతః టీరాజతిఘృణారగఘ - టితనక్షుభక॥ శ్రీ
రాభ్రాశ్యంలిరిపీ చి కేహందోభితివిల - సితశయనునకు॥ 32.

శ్రీ నకుభ క్తసేవితః పాదు శుక్లద్విచ్యతీర్థ-పాదనకునదామో
దునకుగఘ్నతాహ్వయః వేదనకుసవిదితవేద - వేదాంతునకు॥ 33.

హరికినదారక్షిరగః హ్వరికిఽనుజమ ప్రనాగ - హరికిబుధమనో
హరికూగలనణచెడుబేహరికిశయ్యాకృతశరధిల-హరికఘహరికి॥ 34.

చక్రికినజండసంచయః చక్రికిశయసేయభోగి - చక్రికిధరణీ చక్రి
కి పోషితనిర్జర-చక్రికిఁజోడ్చువకుల - చక్రిహయునకు॥ 35.

—అష్టవిధక-దము—

(మొదటిచరణమూడవగణమాదిప్రతికందమునకు.)

చరణకబనకునుభవనది తరికిఁస్తుతమునకినికిని - ధనవిభవతికి॥
శ్రుతిదత్తనకునుప్రవిహితః కరికినినుతవానవికిని - గణరాడ్పుతికి॥ 36.

ప్రథమాంశము

ద్వి-కం॥ భవనదితరికినిస్తుతముని కవికివిధనవిభుపతికిని - తురద
తనకు॥ బ్రవిహిత కరికినినుతవా సవికిని గణరాఢ్పతికిని - చరణక
జనకు॥

త్వ-కం॥ స్తుతమునికవికినిదనవిభు పతికినితురదతనునకును - బ్ర
విహితకరికి॥ నుతవాసవికినిగణరా ఢ్పతికినిచరణకజనకును- భవనదిత
రికి॥

చ-కం॥ ధనవిభుపతికినితురదత నునకును బ్రవిహితకరికిని - నుత
వాసవికి॥ గణరాఢ్పతికిని చరణక జనకును భవనదితరికిని స్తుతము
నికవికి॥

సు-క॥ తురదతనునకునుబ్రవిహిత కరికినినుత వాసవికిని - గ
ణరాఢ్పతికి॥ చరణకజనకునుభవనది తరికినిస్తుతమునికవికిని - ధనవి
భుపతికి॥

మ-కం॥ ప్రవిహితకరికినినుతవా సవికినిగణరాఢ్పతికిని-చరణ క
జనకు॥ భవనదితరికి నిస్తుతముని కవికినిధన విభుపతికిని - తురదతను
నకు॥

స-కం॥ నుతవాసవికినిగణరా ఢ్పతికిని చరణకజనకును - భవన
దితరికి॥ స్తుతమునికవికినిధనవిభు పతికినితురదతనునకును - బ్రవిహితక
రికి॥

అ-క॥ గణరాఢ్పతికినిచరణక జనకునుభవనదితరికిని - స్తుతము
నికవికి॥ ధనవిభుపతికిని తురదత నునకును బ్రవిహితకరికిని - నుతవా
సవికి॥

కం॥ శ్రీశునకునుశరణనిరవ కాశునకునుశతరవిప్ర కాశునకును
లోకేశునకుబాలనగర్షణ నేశునకఘరహితమృత్తి-వేంకటపతికి॥ ౩౨.

గీ॥ అంతిలంబుగనమ్మరహృషదాబ్జ రసమనష్టట్పదుండ నైర
చనజేసి నట్టిమిత్రవిందో ధ్యాహమనెడికృతికి నెనగధావిధానచిల న
టులనిన॥

(౨) నిర్వచనమిత్రని దౌర్వాహము.

క॥ మున్ను పరీక్షిద్భావతి॥ వెన్ను నిరిచిత్రభావ- విభవమువిను
కుం॥ గన్నుల పండువు కాగను॥ పన్నుగ శుకయోగిఁజూచి - పల్కె ముద
మున॥ ... ౩౯.

శా॥ ఉద్వేలామృతయు క్షమైన భవదీయోక్తి విసంబంధకం॥ స
ద్వృసిప్రసాదసత్క-ధాగరిమము శాంతంబునున్న బగు॥ విద్వాంసోత్తమ
తెల్పసర్వముదయాప్యత్తి॥ వెనస్మిత్రపిం॥ దోర్వాహంబువిసంగనాకుమ
దిలోసుతాహముంగల్గెను॥ ... ౪౦

ఆ-వె॥ అనఘమిత్రవిందయను కన్యకామణి॥ యెవరికున్ప వించెనె
చటబరిగె॥ హరికి నెట్లు బెండ్లియయ్యెనుమునినాధ॥ తేటతెల్ల మిగను దె
ల్పమయ్య॥ ... ౪౧.

కం॥ అనవినిజడదాలుపునెల॥ మనమున సంపదసమర్ప - మన్ని
యపులితో॥ వినునునికటివేలుపుకత॥ నునుబల్కు-ఁడెనవి దీర - నుడివె
నెడఁగొన॥ ... ౪౨.

గీ॥ అనలుబుట్టువునట్టుచకాటఁట్టు॥ పుడమిఁడతికి తొడవుల నిడు
దవూనె॥ నేలువీడుల కెల్లను మేలుబం॥ యనఁడనరెనుదని యొకటవని
పోలు॥ ... ౪౩.

గీ॥ ఇలనుముక్తికి కరతలామలకమనగ॥ నొప్పుపుర సప్తకంబున
నొకటియయ్య॥ సకలసంభోగవిభవములకమరావ॥ తీపురంబునకీడవంతి
పురంబు॥ * * * ౪౪.

కం॥ ఆపురమునగోపురముం॥ గోపురమునుముద్దులుగొన - గొన
గొనఁజూపుం॥ జూపులగల్గెలకాపురి॥ కాపురమై వెలసెనెను - కనుఁగొన
ధరణి॥ ... ౪౫.

నీ॥ బంగారుమేడల రంగారుగోడల - రంగుమొంగు హారంగ
సంగ॥ నింపగుతోటలఁ బెంపగుకోటల - సొంపుతలంపుల నింపుముంప॥
తీరైనచూరులపైరైనతేరుల - బూరుదారులసూరుపేరుమీర॥ నెలరావట్టా
రులనలరాకోటారుల - తేరుకుతేరుల పిబుగులు - విగుపుతెను

ప్రథమాశ్వాసము.

వగునేనుఁడు తెగలు నెగడఁ తొగరుదమ్ముల తొగతొగనిగనిగలనుఁ మిగు
ల పొగలిసకొలఁకుల సొగసునిగుడఁ పొగడితకు నెక్కి-యొగిం గ్రాలెనగర
మిలను॥ ౪౬.

చ॥ అసిమిష కాంతలానగరిహాసుగనన్ బసగానుకోటనూ॥ నిన
గతివెల్లుబొమ్మగమిసిడదవంతులఁజూచి బ్రాంతితో॥ చినవెలునేగినెమ్మ
దినిఁ జేరెడుహంసలు బోలెనాగిమా॥ నినులమరాంగనల్ గులుకునిక్క-
గనోడెడుబంతులొయనన్॥ ౪౭

మ॥ రుచిరాంతర్నవ పద్మరాగమణి సప్రకృష్టస్థానం॥ రుచి
భేయోజ్వల శుభ్రపద్మముల నారోహింప తద్వారిజా॥ తచయంబులోవిడి
దుద్దులంగనక పత్రశ్రేణితో నెల్లిబిం॥ బచమత్కారము చిత్రలేఖనగతిన్
బ్రాపించెనక్కొటకున్॥ ౪౮.

ఉ॥ సారసగర్భడానగరిచానల కౌనులఁబోల్చునాకసం॥ బారయఁ
జూడఁజూడనదియందకనుద్దికి' శూన్యమైనవే॥ సారియనంత మేవిధినిజాల
నిసూచనసున్నబెట్టెనా॥ చారులమించి యాకసముదాకుచు కోటరునార
-మొప్పెడున్॥ ౪౯.

ఉ॥ దేవయశావ్రదాయుసుర దీర్ఘకభూపతి కీర్తిగెల్వడి॥ త్వావిధిఁ
బ్రోలుజుట్టికడుచంచలమున్ బలుసున్నుట్టుటన్॥ జేవదొలంగి నెల్వెలుక
చేసురలంగన మోయుఁజెల్లకన్ గావలిమొప్పి యుండెననకందక మొప్పె
ను ప్రోలుచుట్టుగన్॥ ౫౦.

ఉ॥ వేకుననింద్రసీలమణి వేదికలందలు ~~ప్రభు~~ ము జైముల్॥ చేకొని
రంగనల్లులు రచింప స్వచేష్టిత నింబసంపదల్॥ వీకనుజూచికిన్న-ఁ గొని
పెల్లుగడన్నిసవర్ణమైనన మ్మొకనుమెవ్వరో చెదివిన్నను నవ్వదురవ్వ
లప్పుడన్॥ ౫౧.

ఉ॥ నెలకల్పావినగోడల నెలస్రాద్దుల తేరుకలల - నీడలగీతేత
నిరింగునిల్లలివియని తలుంబోరాడుచండ్రు - తత్పరబాలుల్॥ ౫౨.
శా॥ స్థానీయాంచితభర్తృగోపుర ~~ప్ర~~త్యాత్మిగోపాననీ॥ నానాసూ

నిర్వచనమిత్రవిందోద్యాహము. ౧౧

నలతావికారకృత సౌందర్యంబులంగాంచిన్వ, స్థాణుల్ చోద్యముతోక
డిందియనిమేమత్వంబునుజెందిరా! నాజెంబెన్నగ నేలనైనచరమా నావి
ల్యమన్నడుకున్॥ ౫౩.

చ॥ పురిరవచెక్కుమాడుపుల మోరులరాయిడిసారసారిపు! షు-
రసఖులొట్టకందుగొన సౌధవిహారసరోరుహాననల్! గురుతరమిత్రుడం
చుజిగుంకుమమద్దినతేజుమీజెనా! నరుణుడదబ్బకున్న మలినాంకుని నోలె
కళంకికాడకో॥ ౫౪.

చ॥ తమకపుగాలికూచెను పతాకములంగని పక్షిరాడ్గరుద్భ్రమ
మున రధ్యరజ్జుపులు బాసినచేరుపనిత్యజాగగున్! ద్యుమణికి వీడు జేరు
తరిత్రొక్కటమైరవసేపుసిల్విపో! క్రమమునుజూపెనానడిపగల్ బుగిమ
ధ్యననిండిజూపడున్॥ ౫౫.

ఉ॥ చారుతరేందు కాంతమణి సౌధవిహార వధూగణంబు శృం
గారమెల్లర్ప దగ్గరను కాంతిలరాక శశాంకుఁజూచిచా! కారపునిల్వ
టద్దమని త్రొక్కినిలగిన కంఠెఁగాకని! ట్లూరకనూరకన్ సితమయూఖున
శేగతికండుగల్గునో! ... ౫౬.

మ॥ స్థితకాండాన్విత తూణచాపములతో శూరుల్ రథారూ
ఢులై! సతముంగావలికై పురంబుఁదిరుగన్ నుజూపహాధూళి నె! హ
తిమిన్నంటి దినేళుమండలము ముంపంగప్పినందోచెనీ! గతిరక్షింపఁడిసూ
చనోయనజనుల్లనానరెండెప్పుడున్॥ ... ౫౭.

చ॥ ఒక్కడుపెల్లగించ మటియొక్కడు జుచ్చనవలచ వేరొకఁడు
క్కునగర్వముంగెడుప నొండాకడున్ భువిట్లానేయనా! రక్కడదిక్కు-
మాలి రజతాద్రిమమేరువు క్రొంచవింధ్యముల్! దక్షితిమంచు నీపురిని
దాగెననంగృతకాద్రులొప్పెడున్॥ ... ౫౮.

మ॥ కమలాజిహ్వగ సౌపరాయిక కళాక్లాంతాంగనాతోటివిభ్ర
మకాశ్శీరపటీర లేపనకుచవ్వంద్వాంకురత్నేవదలిం! దుమహాజాలక చా

ప్రథమాశ్వాసము.

ర్యభావకమునందో తెంచు లేబ్రొద్దులం గ్రమతంజందనశైలిగర్గతజగత్ప్రా
ణార్భకంబుల్గురిన్ || ... ౫౯.

ఉ॥ ఆపురి ఘోటకపుతమునంద మరుత్తునిచొక్కమా హుమా
లేపునపంతమాడి పరుగెత్తిన నోడివిడెంబునొందికట్టిన్ జూపులపండ్లలై
బెదురుచున్నదిక్కలు రిత్తజూచుచున్ దేపకు పూచిమేయుచును దిర్వు
సుజంకలనాటరుండియున్ || ... ౬౦.

ఉ॥ ఒంటికలొంటితోవననకొక్కెడ వైరికిజిక్కి లోబడుం గుం
టియొకండుపూనుపరికొండలకేచనుచుండుతమ్మిపూ నటరదంబునచ్చలని
నన్ననసేయుచుపేరుబెట్టి మి న్నుంటినతేరుబారు చెలంవారు పెనూరువ
టారుచుట్టుగన్ || ... ౬౧.

ఉ॥ శూరతనంగరస్థలికి చొప్పడుమతులమందులేతలే పారగ
సేసిరేచుపరయంబున దిక్కలమన్నుమోయుస్తంభేళమ పంక్తిజూచితల
వీనుచు చీనుకపొన్నటన్నతీ భారగనొప్పెమచ్చకులూగుచు తొండ
ములెత్తియాచుచున్ || ... ౬౨.

ఉ॥ కండుడు పేరుగాంచె నొకక్కాంచము నొంచి పురారికీర్తిలా
వొచ్చెను బైటివల్లియల నొక్కటిరెంటినణంచి రోహిణీ నందనుడేవుమీ
తెమునునన్నగునాకజయించి వీరిపే రెండుకులకగ్రసేచునని యెంచరొ
కప్పుడు నన్నరీభటుల్ || ... ౬౩.

శా॥ యజ్ఞాహానికి నెంతనున్న చక్షరాస్యానాదరుండయ్యెనా ప్రా
జ్ఞాశాచతురాస్యనెంచగను సర్వజ్ఞుండునడించెన్ దృష్టాండాక్కెడయ
జ్ఞవాటికకన్నబొందెనలచుంబున్ విజ్ఞానద్విజ్ఞాలెంచకందము నిజబే
యెక్కువచ్చుకుదున్ || ... ౬౪.

ఉ॥ గూరులపద్మిప్రియులు శోభితుల ప్రపమసులంకర్యతే జోర
మణుల్ సమాన్వితవసుల్ ద్విజసంచయపాకుల్ సదా భూరిపరాక్ర
ముల్బుజనపూజ్యులు మండలనానుకుల్ ప్రయా భారకులై చెలంగుదురు
పద్మణుచుందినుండుమంతులై || ... ౬౫.

నిర్వచనమి త్రవిందోద్వాహము.

౧౩

చ॥ బేరులుకల-సేయరు కుబేరునొకప్పుడు వీరినెన్ననో! బేర
పునందడింబడిన బెళుకడానితగళ్ళువీధులకై బారులుగట్టి నశ్యముగఁ
క్తివిఘాతజహాళి స్వర్పదిధి! జేరినపంకమై కలిగెచెన్నగుకాంచన పంక
జంబులుకై॥ ౬౬.

గీ॥ అద్రిధైర్యాన్వితులు బలభద్రసదృశ! భద్రహాలసాధనులును
సంపద్రతులున! ముద్రగంధీరుఁడుచయ ఛిద్రులచట! మాదికిని మించి
యందురు శూద్రజనులు॥ ౬౭.

సీ॥ దాచనుబంతులతగ్గువెలిబట్టితే-విలువతేసిదిదెల్లుగలుగుప్రో
డ! కడురత్నిమి గణికాలితముఁడెల్పు-వాతజాటివఁడెల్పువానిగాను!
పరగజాతులుజూపు ప్రోథతలోదరి-జాతులెరుంగమిజాణవెట్లు! మరకైన
జిగిమోవివ ధురోష్ఠియివ్వవే-తమ్ములండగ మోవినమ్మజాల! తమ్ముఁకు
నెఁతసామ్మివ్వ సమ్మతియగు! మొగలకేమిత్తువోకనుసాగుకాడ! యను
చునర్గోక్తులాడుచుననుదినంబుపువ్వులమ్మదురప్పిలపువ్వుబోడ్లు॥ ౬౮.

చ॥ కరివెరువారమంజను జిగాజిగిప్రోడలకెత్తిమాసగా! సరము
లుగిల్పుటాబొజుగుసాములుసేరుట తెల్పలీవెవా! మిరవళికల్లజేసిసతిమీటు
టవచ్చిట గోటసేయుతె! కరరమని తోచగా గడనకత్తెలు వీణలబాడు
చుందురుకై॥ ౬౯.

గీ॥ సరసపంచితపున్నాగ చాయనాళి! పల్లవాశ్రిమరాగ ప్రభావ
పాణి! మోదకరభుజంగారోపితోదరాగ్ర! మునజెలంగుదురప్పిట గణిక
లెపుడు॥ ౭౦.

సీ॥ సరసకనకరుచి చందనసారభ-తనులతానుందరత్వంబు దొడ
ర! మన్నభ భాణతు మంజుళంబెసంగం-నంబజాఁఘ్రివిలాసంబదనర! కృ
ష్ణాభవేణీసుకృతవైభవ బొప్ప-ర్ణితపాడిచు దంతుపంక్తిసాగ! పృథు
లకుచావళిబిబ్బకమలరంగ-మండితకేసరీచద్యమమర! లసితశుకవారస
రసోక్తి మాసజెలంగ! కాంతులెదజల్ల రంభోరుగరిమడెల్ప! లలితయావ
భనకాంతాలలామహగిది! వనములలరాఁ నప్పురవరమునందు॥ ౭౧.

ప్రథమాశ్వాసము.

క॥ సిరఝప రేఖాంబుజసుం॥ దరసద్దాంశేయకంక-ణఘటిత మగు
చు॥ పురమున పద్మాకరసమ॥ గరిమనుపద్మాకరములు - కడుచెలువా
రె॥

గీ॥ ఆపురంబునకధిపతియై భరించె॥ పూర్ణతేజఃసౌభూతి భోగస
మితి॥ నిలజయశ్చేన ధాత్రీశ్వరేంద్రగరిమ॥ నిలజయశ్చేన ధాత్రీశ్వరేం
దుడనగ॥

క॥ రాజేంద్రుడరికిలోచ్చయ॥ రాజేంద్రుడుడారవిభవ-రాజకినల
కా॥ రాజేంద్రుడురుకలోపమ॥ రాజేంద్రావరజుడనగ-రాజతనుర్వి॥ ౨౪.

ఉ॥ ఆరాజన్యసౌశ్రతపుత్రి దివిసేదేహాఘఃకుక్షేనేయవా॥ మార
త్నాభికుచంబులన్నిమలమా మందారగుఱాభివే॥ ర్వేరంజేతులబూని తు
ల్యమనుచున్నేమారునగ్గింతురా॥ రారాయాతని హేతినంపదయొ లేదా
బాహుపాండిత్యమో॥

ఉ॥ మానిత తారకుండుద్విజమాన్యుడు పంకజమర్దనుండుమి॥ తా
నుచరుడుశుద్ధవతియన్వితభూరివసుండురాతిచ॥ క్రామశయిండునుగువ
లయప్రియుడస్తతమోగుణుండు శో॥ భాసిధిసుందిరుండు బుధవత్సలుడం
చితరాజచంద్రుడు॥

ఉ॥ చిక్కులనెత్తిలందు సుడిచెయ్యలపొక్కిలి లేమికొనున॥
గ్రక్కనగుబ్బలందు కడుకంపము కన్గవలీడవాసెర॥ మక్కు-గొనంబు
వేనలిసమాంద్యము పోకలలంజెవామికి॥ గ్రక్కననిచ్చి యెందుమరిగా
నకనేలెను రాయడన్గరి॥

క॥ సడిలేముల నిరుప్రక్కల॥ ముడిబెట్టెనుకాకపక్ష-ములఁ జేరి
చియే॥ సడనసుకనుపడనిడడా॥ యెడయనితోసాటిపుడమి-నొరులుం గ
లరే॥

సీ॥ తనప్రతాపంబన్నితవసులీలనునెల్లి-కైరవమడవృత్తి కడకుబు
చ్చి॥ తనకీర్తి-మందారతరువుద్ది॥ చెలగుచు-భువిలేమిలేమిగా తివుటలిచ్చి॥
తనగగ్గీరముక్షీరవనరాగిగతిఁ బోలి భయతాపములబాపి నయముఁజూపి॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౫

తనశౌర్యఘనసంపద హరితీవివహించి - పెళ్ గూళపిండుల పిలుకలగుచి
లలిమెఱుంగుచిన్నిదపుకోలవెలరుపట్టు। హేరవళి యీరమివ్వగా నెఱ్ఱని
బుర। సానలరులాలసరితోడఫత్రగరిమ। బజలగాపాడ జగమించె పాదు
సాహి॥ * * * ౭౮.

చ॥ ఎనతవెనేయవతి ధరణీశునిదానఁ యోనదిన్ బళా। యవు
నటెనాను సాటియె యహాయటులేలను యాచకాంఘ్రిజా। తవుగదదాత
పాస్త్రజితన్యవవాసిమరేమిజెప్పనం। చపనిపతిప్రదానగళితాబ్ధుచెప్పు
నుదేవతానదిన్॥ * * * ౮౦.

గీ॥ భండనాంతరశాత్రవ దండరుచిర। మకుటకుండల రుగ్ స్వాం
ఘ్రిమండనుండు। మంఠీతోద్దండనిపుణదోర్దండపటిమ। మీడితలయెక్క
ప్రజలగాపాడుచుండె॥ * * * ౮౧.

సీ॥ యదుకులార్థోనిధివిధువగు దేవమీ-ధూపుత్రి వసుదేవు నను
జవిపుల సుగుణరాజాదేవినుడతీలలామను-ప్రేమమీలుంగను పెండ్లియా
డి। సరసలీలాసుఖసంభాగములతోడ-నకలమనోజ కేళికలదేలి। కోరికె
దీరకుమారయుగ్మముగాంచె-విదానువిదాఖ్య వీరవరుల వారుదాశ
రథులనలె వత్సలత్వంబు। హాళిమీఱుగూడి యాడుచుండి। తల్లిదండ్రుల
కును దయలుట్టిపడగను। రభసమొప్పిముద్దురాజనుతులు॥ * ౮౨.

క॥ రాజకుమారులుస్రజకు। రాజకుమారులును ధనపరాక్రమజ
తరాన్। రాజకుమారులుశోభా। రాజతితితావిలాస- రాజకుమారులీ॥ ౮౩.

గీ॥ అంతకొన్నాళ్ళకారే॥ యన్నమిన్ను సొంపులలిగొనమూడవ
చూలుదాల్చె। దణియెదనుపొంగి యెనకపుతనముమీఱి। దినదినముచూ
లుపొదలిక నెనయుచుండె॥ * * * ౮౪.

ఉ॥ కోరికలూరె తెల్లజిగిగుల్గిచెక్కుల్లజారెబొజ్జపెం। పారె
నింబమల్బలములై చెవివారెవోవితాన శృం। గారముదీరెముద్దన
డకల్ పసమాచెరువారిమూసిని। గారుమెఱుంగుమీరెనలుపారె కుచా
గ్రమల్బజేత్రకున్॥ * * * ౮౫.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఆ-వె॥ భసలనిపసిత్తాగ్ర పంకజకోరకః | గరిషఁదనరె కుచయుగంబు.
చెలికి! భాసుపాదజాలబాసితపాథోఽవిధమునకియనాభివిష్టియొప్పె॥౧౬॥

మ॥ హరిస్వాతంత్ర్యుడుగొన యార్తనినదంబాలింజోడో చెల్లనా |
నెరగుల్జెప్పగ నెవ్వరోపుదురె యాచిన్నారిగర్భస్థమా! తరుణీరత్నము
నీకొనెందు నహికాంతారత్నమాయమృతో! నెరజెప్పంజనెనాగ మన్ను
నదినుద్యోగరాచకోడోడో॥ * ౮౭.

క॥ పద్మద్ధికిమూలమిదియె-బడ నెననగ
మృత్యువల్లనావల్పము! పొదిలెను తెలిదమ్మిమనసు-బొందినపా
రా॥ * * * * * ౮౮.

ఆ-వె॥ వలఁచుమీకి భక్తివాంఛసన్నంబయ్యె! నొడలుకాంతి మెరి
సె నూర్పులెనఁగె! చన్నుగట్టులుచికెచగ్గట్టుబిగినెను! చెవటలెచ్చెప్రొ
ద్దుమరిసింజె॥ **చె॥ మృకయ్యది** * ౮౯.

ఆ-వె॥ స్థాగలలితశుక్తిజనితముక్తాలీల! క్షీరవార్ధిబుట్టుశ్రీవివోద! గ
రిమనుద్భవించె కాంతాలలాపకు! బాజులాలయఁగూతు తేజుమీరి॥ ౯౦.

ఉ॥ పీఠసుయాదవాధిపుని పీఠానిముందర సీపెమాకుచీ! కా
కులుసేయుచున్న పలుగాకులఁగాకులసేయగోమా! కాకెడబాసి పో
బురుషకారముసేయగ నోపునంచునా! నాకనివాసులశ్శతమునంగురిపి
చిరిపుష్పవర్షము॥ * * ౯౧.

క॥ పురజసులుమోచ మొందగ! దొరతనముజేరికొల్వె-దొరసిం
గముఘా! సురవసులబిలచి గాముల! నిరిచెల్పుమటన్న వారు-స్థిరమతి
తోడ॥ * * ౯౨.

క॥ పుట్టించుకొనినట్టిదికి! నెట్టననిరియగముమేలు నెరపంగలదీ! ప
ట్టితనంబనుచునా! దిట్ట నెరినంజొన్న-దిసములు గడవ॥ ౯౩.

క॥ పురుషాంశువుదినినముల! పురుషాయుగంబట్టికెలు-పురుషుంగ
లదే! పురుష-చిహ్నమగాసిరి! పురుషగుహనపుణ్యసతలు-పొగడిరివేడ్డ॥

క॥ కంఠురకోటాబగులపు! బంతియనంజెలగుచిన్ని - పసిబిడ్డకుభూ!

(3) నిర్వచనమిత్రవిద్యోద్వాహము.

౧౭

కాంతననుమతినిబుధులుసంభాంతరమునమిత్రవిద-యసేపేరిధిన౯॥౯౫॥

క॥ ధరణీనాయకుడతిసంభరమునభూదేవతలకు-పావడమిడికాఁతురుపరిచర్యలకైసుం. దరులనునియమింపవారు-దయఁబ్రతిదినము౯॥౯౬॥

క॥ జవ్వనియోర్తుతలంటును । మవ్వంబుననొక-సకియ- మజ్జనమొనరిం. నువ్విభులూరగనొకచేలి. పువ్వలనును నెజ్జనిద్ర-బుచ్చున్న౯॥౯౭॥

క॥ నెలనడిమినాడుగలవె । న్నెలతేటంగూర్చియొక్క-నెలనుంచుగతి. న్నెలకొనినెలతలచేఁగ్రొ । న్నెలపగిదిన్నెరుగుచుండి-నెలనాల్గై-న౯॥౯౮॥

క॥ నెలచాలం జూపుచుమా । నెలపాయపు మెలతలపుడు-నెలసొన్నాగి । న్నెలఁబాలుదేనెలుంగొని । నెలబాలకు మెల్లమెల్ల-నేర్పిరిక్రోల౯॥౯౯॥

సీ॥ హరిగాత్రలనుజూచి యడరినవ్వగనేర్చె- హరితోడనవ్వెడిశాః సునెరప । చక్రిప్రవేణుల సరసఁబల్క-గనేర్చె - చక్రితోసరసా క్తిసల్పుటానర । విభుముఖులకుముద్దు లెదురివ్వనేర్చెను- విభునకుముద్దిచ్చు విధముదోప । పద్మలోచనల కేల్పట్టిలేవగనేర్చె-పద్మనేత్రుసకేలుఁ బట్టుటాపు । సతికిపతిధర్మమూనెడుమతముఁదెల్ప । యోగనిద్రాపరునిమాడ్కి నొల సెనగ । నిద్రఁగొనుభోగశయ్యను భద్రమెసఁగ । మిసమసలకించకం దగుమిత్రవిద॥ ... ౧౦౦.

క॥ కొంతవడిచన్నుఁగుడుచుం । గొంతవడిన్మోకరించు-కుతికిలఁబడునం । తంతందోగాడరుసునె । లంతుకమిన్న యెదతమ్మి - లలిఁగొని మసల౯॥ ... ౧౦౧.

సీ॥ ఇటులకైశవచర్యలయింపుసాఁపు । కంతకంతకురాచతోయ్యలి మనఁబు । ననుపునిను పారగ దినదినప్రవర్ధ । మానయగుచుకుమారికామౌక్తికంబు॥ ... ౧౦౨.

ఉ॥ పూపతనంబుగోటఁ గడఁబుచ్చెడులీలవెలుంగ నచ్చనల్ । పాపలఁగూడియాడుమురిపంబున నొకె-డమేసుదీవెత । శేఁపొనరంజెలంగు గతినేర్పడ లేబువుదీగె-బెఁచుమే । లజ్జాపగభతఁతోఁ మెలఁగు సూచన గోఁగనాడుబంతుల౯॥ ... ౧౦౩.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఉ॥ కూటిమిమీఱగాననుఁగొలల వియ్యము మేరసేయుచు । నేర్పరులుఁబెట్టిబొమ్మలకు పెండిలి నేసియలంతిప్రవ్వలం । గోరికలుప్పత్తిల్లగను గుజ్జనగూళ్ళనువండి వేడుక । నేర్పరటలందరిచ్చలచి విందొనరించునుతాయి మెచ్చగఁ॥ ... ౧౦౪.

మ॥ తనప్రాయంబగుగోలలంగలసి నిత్యంబుష్టుగుండంబులో । మనగుంటలోకనుమూసి గంతనలుకం బాలాటకుప్పీలున । చ్చనలుప్పచ్చలు దన్నుబిళ్ళలిఱికిఁ జాబిళ్ళుగొబ్బిళ్ళుకుం । దెనగుళ్ళున్నదలైన ఫలనములం దేఱున్విందంబులఁ॥ ... ౧౦౫.

చ॥ పనిఁగొనిచిల్కసిలరలకు పలుకులుముద్దులు గులఁదెల్పు నిం । తునిగుడనంచబోదలకు పోకలుజూపు మయూరకోటికిం । దనరగనాటనేర్పుపరితం బెరగందులఁదేటికూనలం । జనువునఁబిల్చిగీతముల సంగతిఁజెప్పుచు ప్రాద్దుబుచ్చుచున్॥ ... ౧౦౬.

ఆ-పె॥ ఒడయునాజ్ఞఁబూని యెఱుఁజ్జసానించేరి । నాట్యగీతశాస్త్రున యకౌశాది । చతురవార్ధిఁదేలె జలజాస్యకంతంత । నీరుపాయమొల్లఁ గోరగించె॥ ... ౧౦౭.

ఉ॥ నైకతపం క్తివీచికల సంపద ఘల్లనరోజుపాళిహే । లాకృతిఁ బూసియావనకలాపసరిత్తోడలం దొరంగినఁ । వీడనితంబముల్ రమణ వృత్తిభరించెవళుల్వీనోదముం । గైకొనెసాంగకన్గవ వికాసముగాంచెమిటారికొనుగఁ॥ ... ౧౦౮.

చ॥ నురుడనుకాపుమేలుకొనిమచ్చికతో నడబావిసీరుచె । ఛేరకడుసన్న కాలుజనుచిమ్ముచు దీవెనుబెంచెనోయనన్ । హరువగనాభివల్పు మొనరాసు బిటచము జూపమేనుసుం । దరమభివృద్ధిఁబెంచె నలతామరసాక్షికిపూటపూటకుఁ॥ ... ౧౦౯.

చ॥ అదనసు మేనుకారునకు యావనమాధపుడేగుదేరము । స్తుదురుగ నంకురించి కుచకుట్టులమున్నోడసూపెసిగ్గుతు । మ్రోదఁగరిలీలనారు పనమించెనుకన్నెతు కన్నెపాయము । లొబ్బిలెనిగారమైవసిడి బొమ్మకు తావికలుంగుపోవడిఁ॥ ... ౧౧౦.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

క॥ ఈపగిది నొప్పుకూతును । భూపతికింజూపిమంత్రి- పుంగవుడని
యె॥ రాఁజ్జీనంతీపురమునఁ గాపురముగనుంచెడిడు- కలిగెన్మౌనాలా॥

క॥ అప్పుంత్రిపల్కు-లకుచది । సమ్మతిగొనితేడుతనయ-సరిసకుంజ
నిమా॥ యమ్మకొమ్మపుత్తడిబొమ్మమరునవ్వరవ్వ-ముచ్చటవినుమా॥

క॥ అంబుజలోచనరాచత । నంబునకిదియెగ్గుపసిత-నంబువిడిచినె ।
మంబాలకించియంతిపు । రంబునజనయిత్రిజేర-రయమునబొమ్మ॥ ౧౧౩

క॥ అనవినికుమారి కామః । జనకునిపాదాబ్జములకు-సాగిలివల్లే ।
యనిరాణివాసమునకుం । జనియె॥ రాచుకికమునకు- సమ్మతిగొనుచు॥

క॥ ఈరమణుడల్లికడసర । నీగుప-పత్రాయతాక్షి- జేరెనెచమ ।
త్కారోక్తులమునదెల్పిన । ధారుణిభత-వికసితహృదయుడైబలికె॥

క॥ మునినాథయవ్యభూమణి । వనజేతననెట్లుగా-చి-వరియించె
నొనా॥ మనముప్పుంగగసికథ । తెనుగుబుడదెల్పితనివి-దీరుపుమనుషు॥

మాలినీవృత్తము॥ అనఘ వినుతహంసా॥ హంసవాహ ప్రశంసా॥
వనధిలహరివాసా-వాసవాస్త్రాభిహంసా॥ ఘనదనుమతకాలా-కాలకంఠా
దిపాలా॥ గుణనిధిధృతగోత్రా-గోత్రభిన్నీలగాత్రా॥ ౧౧౪.

కలహంసోత్సాహవృత్తము.

కసటులోలకడలి నీమకలముమెట్టతామరా । పసిడిఛాలునెసగుజ్జీ
నపటముదాల్పువేలుపా । మిసిమికాటుమెయిలుగెబ్బు మెయివారంగు
చూపరీ॥ కసరుమీటనెఱచి దిండిగమినణంచుదేవరా॥ ౧౧౫.

గద్య ॥ ఇదిశ్రీ మదలశ్శ్లోకం గోత్తుంగశృంగారస్తనశృంగసంగ

ధారాధర వెంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధి వాన్మోహన ని

రంతరభాగవతారాధనార్థేయ తూముకులపవిత్రసర్వే

శాభిదాన పుత్రరామదాస ప్రణీతంబైన నిర్వచన

మిత్రమిదోద్వాహంబనుశృంగారప్రబంధంబునందు

ప్రథమాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

విర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీనారీయుతగరుడా । నీనాద్విభృయదచక్ర-సిఃహవహాధా! రా
నఖరాగ్రవిమర్దిత! దానవకంజరవితాన-ధర్మనిధానా॥ ౧.

గీ॥ అవధరింపుమువిశ్వంభరాధినాథ । యంతకంతకయావనమా
వహింప । నిండుపున్నచునెలగతి నెగడియొప్పె । మించుగమికుండ జిగి
కండ మిత్రవింద॥ ... ౨.

చ! కనుగవనూరెబెఱుగ-చనుగట్టు జతందగజేరె పిల్కు-మే । యి
నిజిగి సారెక్కొల్క-త్రిదివేళులబోనము మీక్కిపలుక-రే । వనడలదేరెగ్గు
లుక-చలువల్వసు మెండెరుపారెతఱుగ-హృ । జ్జనురతిమోహసూచన కు
సారసలోచన కంతకంతకు॥ ... ౩.

గీ॥ మేలుగలనీలముల చేరుమీలుసారు । మరునినిద్దంపునారికిమా
రుబారు । కానువిసదారిమనం బెడగారుంగేరు । నలతిచీమలబారునూ
గారుతీరు॥ ... ౪.

క॥ సరసీదుహకోరకసుందరమిభకుంభములగుడుసు-ధరకతినము
క! ద్భరకలశవిలసనచులలి । విరిగుత్తులనేర్పుంగలిగి-వెలసెకుచుంబుల్॥౫.

చ! దరదములోరఱుకు-లు సుధంగలకమ్మనంబు కండచ! కె-
రరుచివింబర క్తినుముకెంపు బిటారపుచేపల్లవో । తరమునంగల్లుమా
దావముగాదిలియంకెనకల్లికలిగి-వా! తెరయనుబొకగ-సంబునను తెంప
రిపాయపు నాయకుండిడె॥ ... ౬.

పీ॥ కుడిచనుపై సుంతబెడంగుపయ్యెడజార-ను ప్తలంబున చక్క-నా
ననేర్చె! భోటులంగూడినానాటికి శృంగార-వనహారముసేయువరుసనే
ర్చె! పతులముచ్చటలాసు సత్తులపంచనుజేరి-యోరచావులమనంబుంచ

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౨౦

నేర్చె రతివిలాసములసంగతిఁ జెల్పునకియల-వేడఁ మీఱఁగఁ గూడినఁగ
నేర్చె పెద్దలందరుతనపెండ్లిసుద్దులాడఁ మనఁజెలఁగుచీరనరమోముము
ముకువేసి మురిపములరారసిగ్గునముసిముసినగునఁ వ్వనేర్చెనెలంతనా నా
టికంత॥ ... ౭.

ఉ॥ జవ్వనులప్పుడప్పుడు ప్రసంగవశంబునశౌరిరూపముఁ | మవ్వ
పుపాయముఁ గూడసమాజము లెన్నఁగకన్నెవినెచో | నవ్వరుఁబెండ్లిఁగా
నితనువాయిదిహా విధియెట్లువ్రాసెనో | యెవ్వధిఁజూతునోయనుచు నె
క్కడఁదోచకనున్నురేయనుఁ॥ ... ౮.

క॥ రేయనుసోదియలనడుగఁ | రేయనునాకోరెఁదీర్చు-రేయనునె
ట్లఁ | రేయను తలయూచునయా | రేయనుమినుఁజూచి యున్ను రేయని
తలకుఁ॥ ... ౯.

క॥ కాయనువిధి యెటువ్రాసెనో | కాయనుహరిఁగనని దడవి-కా
యననువితా | కాయనిదెంతవితాబ్రతు | కాయనికెట్లోర్తునెలతు - కాయ
నుడయ్యుఁ॥ ... ౧౦.

క॥ మాయనుతమి నోర్వఁగదరఁ | మాయనుహరిగూర్పుడై వ-మా
యనునిదియే | మాయనుమది మరులెసఁగెను | మాయను నెట్లోర్తుఁడెల్లు
మాయనిరోయున్॥ ... ౧౧.

క॥ హాయనునీపని జతపడు | నాయను హరిఁగూడనేర్తు- నాయను
నదిగా | దోయనుపెద్దలతలపే | దోయనుఁగాకున్న నెట్లకోయని తలకున్॥

క॥ బంధువులు వచ్చికనిగో | విందునకీడగుసరోజ-విభవాంఘ్రియ
నఁ | బొందికఁగలయెడతో | జెన్నొందును వీరెంత పుణ్య - లోయనీ
తలకుఁ॥ ... ౧౩.

క॥ అప్పద్ధనాభుఁగూడుట | కప్పుడొయనిదిన మొకొకర - యే
మగమదినా | కప్పురగంధితలంచుచు | నొప్పుగదినదినముఁ గడుప - నొక
నాడంతఁ॥ ... ౧౪.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ సురమునివీశఁ బూనిమధుసూదను సూక్తులహోత బాడు
చున్. ధరణి నవంతిఁ జేరవెనతత్పతి పూజయిసేయ మెచ్చిత్రి॥ హరినెడఁ
గోరెడాసరసిజాననజూచి నెచాసునిక్కమీ॥ తరుణికి శౌరిజోడనుచు దగ్గ
రఁజేరినమొక్క మొక్కనక॥ ... ౧౫.

క॥ ఓమ్మగలోచన వింటే॥ నీమనమునఁగల తలంపు- నివ్వటిలును
మా॥ యిమాటనమ్ముకొమ్మని యామానివరుండు వెడలె - హరిఁగను
వేడ్కలె॥ ... ౧౬.

మ॥ కనెసాధోపరి భాగరాగవిహరతాం తాళిధమ్మిల్లరో॥ చ
నసూత్నాంబుద సంచయభ్రమసులాస్యత్ స్వేధసంచారబిర్హిణ యు
క్తోజ్వల వీధులంజెలఁగుచుఁ హేలాగతింజూపిమే॥ లొనరుఁ బాతకమార
కకే భువనవారోత్తారకకే ద్వారకకే॥ ... ౧౭.

క॥ కని మనముప్పొంగగనా॥ వనజేక్షణ వాతహారికి - ప్రాభృత
ముగన॥ స్వన సేతునంచు బురికిం॥ జనిప్రతి హరుల వశమున - జనలో
గిలికికే॥ ... ౧౮.

ఉ॥ వచ్చిన మానిజూచియమవర్మడు దెచ్చెర మొక్కియకుర
నం॥ గ్రుచ్చిననంతలో॥ బరిచరుండొకచారు సువణపీఠముం॥ దెచ్చిన నం
దు నిల్పియరుదెంచితి హరకకాదదెందుకో॥ వచ్చినకారణంబు మునివర్య
వచింపుమటన్న నావుడుకే॥ ... ౧౯.

ఉ॥ ఓకమతేక్షణాయదుకులో త్తమనన్నొక పెద్దసేసిన న్నికరణిం
దలంచుదురె యెంతటివాడనకో భవద్గుణ॥ నీకమునెన్నజాలుదునె నీమ
దిఁ దెల్పనివాతలెప్పుడే॥ లోకమునందుఁ గల్గుమునిలోలయనకే యదు
వద్యుఁడిన్నినెకే॥ ... ౨౦.

మ॥ సురమానినాధ తావక॥ చరితంబుల నెన్న నెవరి - శక్యంబగు
సం॥ చరిత్రభివనవిణా॥ ధరమిఁ యు గనుగొన్ననేడు-ధన్యుడఁగానే॥ ౨౧

క॥ నన్నేలఁబొగడెదరుమీ॥ రెన్నివిధంబులను పెద్ద - లేవిధిఁగనమీ॥

నిర్వచనమి త్రవిందోద్వాహము.

౨౩

కన్నమునులెవ్వరోరుసి! కన్నాకువచింపు ముజ్జ-గంబులవాల్ తాల్ || ౨౨.

క॥ అనియిట్లు పెద్దనేసిన | వనజాక్షునిఁ జూచిమాని వర్మ్యుడుము
రిపం! బెనయఁగయిదోయి మొగిడిచి! వినయమతోఁబలికెఁ బ్రీతి-వెల
యఁగనపుడు॥ ... ౨౩.

క॥ మున్నెన్నడు నిన్నెరుగనె! నన్నిచ్చటవినుతినేయ - నాయంబ
గునే! మున్నీజగములనెల్లం! గన్న జగజ్జటిపీవు-గావెమురారీ॥ ౨౪.

ఆ-వె॥ పాలశీడలిపిచి డోలికనూగంగ! నేలచెడుగుపనుల జోలి
మాన్ప! పుడమిపడఁతి వేడఁబుట్టినమానిసి! వేసమునకనేను వెట్టినాడె॥

క॥ డనుజకులవధకున్నైగె! కొనవేమును మీనకమఠ - కోలనృహరి
వా! మనభృగుజ రామహలధర! జినకలి-శరీరములను-చిన్మయమూర్తి॥

క॥ అనియిట్లుయదుకులాణావ! వనజారికి నుడివిభాస - వాల్ త
పసిమనం! బున సంతోసము నెరయం! గనుజేతులు మోడ్చి చిత్ర - గ
తివినుతించె॥ ... ౨౨.

నిరోష్ఠ్యకండ॥ ధరధరకజ శరజనకఖ! చరశరణఖగరధమునర-స
జచరణలసత్! ఖరకరశశకధరనయన | గరశధరశయన నతసనక-ఖల
నరకహరా॥ ... ౨౫.

❖ చతుర్విధకందము. ❖

(ప్రతిపద్యమునకురెండవచరణరెండవగణమాది)

దితిసూనుల మదమణచియు! షీతికిన్వర మిచ్చినాపు-శ్రీధరసారి
ది॥ బ్రతికించినాపుసురల॥ యతులంగరినేలినాడ - పతిసాంపరయ॥

❖ కందగీతగర్భ చంపకమాల. ❖

సురమునిపాలనాజలడశో భనమూర్తి విశాలధైర్యభా! సుర
నయనావిలాసకలు పవ్రజదానవ సామజాళికే! సరిమణివక్ష శ్రీహరి ల

ద్వితీయాశ్వాసము.

సద్వనజాక్ష పదారవిందవా! గ్వరజనకాసుధామధుర వాక్షిపుణావనమా
ల్యభూషణా|| ... 30.

గర్భకం॥ మునిపాలనాజలదశో! భనమూతి- విశాలధైర్యభాస-
రసయనా! మణివక్షశ్రీహరిలస! ద్వనజాక్ష పదారవింద-వాగ్వరజనకా॥

గర్భగీ॥ జలదశోభనమూతి- విశాలధైర్య! సకలుష ప్రజదాన
వసామజాళి! హరిలసద్వన జాక్షపదారవింద! మధుర వాక్షిపుణావనమా
ల్యభూష॥ ... 3౧.

— చతుర్విధకందముగణికరవృత్తము. —

ధరధరముని సముదయనుత చరణా! సరిదధిపలహరిశయమహి
భరణా! పరమపదనిలయ భవచయహర్షణా! హరిహయరిపుగజహరివిజి
తరణా॥ ... 3౨.

గ-క॥ ధరధరముని సముదయనుత చరణా! సరిదధిపలహరి-శయ
మహిభరణా! పరమపదనిలయభవచయ! హరణాహరిహయరిపుగజ-హ
రివిజితరణా॥ ...

గర్భద్వితీయ కందం॥ సరిదధిపలహరిశయమహి! భరణాపరమప
దనిలయ - భవచయహరణా! హరిహయరిపుగజహరివిజి! తరణాధరధ
రమునిసము - దయనుతచరణా॥ ...

గర్భత్వ-కం॥ పరమపదనిలయ భవలయ! హరణాహరి హయరి
పుగజ-హరివిజితరణా! ధరధరముని సముదయనుత చరణా! సరిదధి పల
హరి - లయమహిభరణా॥

గ- చతుర్ధకం॥ హరిహయరిపుగజహరివిజి! తరణాధరధరమునిసము
దయనుతచరణా! సరిదధిపలహరిశయమహి! భరణాపరమ పదనిలయ-
భవచయహరణా॥

—చతుర్విధకందాన్వితప్రమితాక్షరవృత్తగర్భచపకం—

పులభువనేశదోష జలముక్తవనా సురపోషణాద్భుతా చలసవనా
ధినాథ పవిత్రతనూవచా మురవైరిభక్తవ త్పుల ధవళప్రభాముఖ పతజ్జ వ
నాహతయాతుధానదో ర్భులభవనాశమా హృదయవాసవరా కరినాథ
పాలకా॥ ... ౩౨.

—గర్భప్రమితాక్షరవృత్తము—

{ ఇదియేచతుర్విధకందంబులగును.
ప్రతిపద్యమునకాదియావృత్తచరణాదిగాచదువుకోవలెను. }

భువనేశ దోషజలముగ్ధవనా సవనాధినాథ పవిత్రతనూవచా
ధవళప్రభాముఖ పతజ్జవనా భవనాశమా హృదయవాసవరా॥

—కల్పితవల్పశలీభాసురవిలసితవృత్తము—

{ ఇందులోఁగొండుకందంబులు, ద్విపద, లాలిపాట, అర్థచంద్రికలు,
పెండ్లిపాట, శ్రీధవళము, సుద్వాత, ముగళహరితి కలవు. }

మాలిమధన ధృతమావనమాలా మాలిమిగల శతపిష్టకహే
లా ఫాలనయనవిధివాసవపాలా వ్యాళదురితవనర్ధకలీలా గాలవనుతప
దకర్బురకాలా కాలజలదరుచిగాత్రసులీలా పాలకడలిపయిబండినబా
లా బాలనగరగృహవాసకశీలా॥ ... ౩౩

—మత్తేభవిక్రీడితాకండగర్భనీసము—

విబుధవారస్తవ వేదవేద్యలనదంభోజాలయాశ్మేశ భూధరధర
సమదైతేయరసాధరాశనిధ రామత్తేభరక్షాక్షమామురారి కురధపో
షాభవకుంజర ప్రకరహార్యక్షాభుజంగేడ్చయాముకుండ ప్రముదితాచం
ద్రవిభాకరాక్షయగదంభోళిస్త్రితాతేనమోస్తుశౌరి గరుడగమనాజనా
ర్జనపరమపురుష యఘునిశాలిభాగ్గరకనకాంబరధర వారిదరుచిసుం
దరగాత్రవనజచరణ మదనశతరూపదాసాశిహృదయహేళి॥ ౩౪.

గర్భమత్తేభవిక్రీడితము.

బుధవారస్తవవేదవేద్యలనదంభోజాలయాశ్మేశభూ సమదైతే

ద్వితీయ-శ్వాసము.

యరసాధరాశనిధరామత్రైభరక్షాక్షమా! రథపోషాభవకుంజర ప్రకరహ
ర్యక్షాభుజంగేడ్డయా । ముచితాచంద్రవిభాకరాక్షయుగదం భోళిస్మితా
తేనమో॥ ...

గర్భకండం॥ గరుడగమనాజనార్దన! శరమపురుషయఘనిశాలి-భా
స్క-రకనకాం । బరధరవారిజరుచిసుం । దరగాత్రవనజచరణమ-దన
శతరూపా॥ ...

(ఈబంధములస్వరూపము ప్రక్కను పటములోవ్రాయబడియున్నది.)

శ్లోనా గ బ య ధ ము.

చ॥ సురపరదంతినారహరి సూరిజనస్తవమోదపాదశ్రీ । హరిసు
రశైలధీరభువనావన మత్పత్రిశ్రీనిధానపు। మ్మ-రపదధ్యేయ శౌరియనగూ
సగభృజ్విలనారమామనో । హరముని జీవనారణ జయాజగదగ్రయ వీర
ధీభృశా॥ ... ౩౫.

శ్లోర ల హ ర బ య ధ ము.

చ॥ మురహరసీరజాక్షముని ముఖ్యముఖాధిపగోపరూపని ర్జరధ
రధీరకుంజర పరక్షరమా వరహీర శారదా । రరశరవారహస రగర
త్పరధాత్రిత పాతకాంత శ్రీ! కరచరణారవింద కవికల్పకసీరద బృంద
సుందరా॥ * * ౩౬.

శ్లోమ త్స్య బ య ధ ము.

భద్రకష్టత్తము. నారకారిమురమారకా! శౌరికోరితినిమేరగా!
గారవించిక్రపజూపరా! వారిజారిరవిలోచనా॥ ౩౭.

శ్లోఖ డ్డ బ య ధ ము.

క॥ నినునేనుపూనుకుందును! ముసులసురక్షించిచట్టి ముఖ్యుడవను
చుట॥ షనమున నితరులఁ గోరక! మును లక్ష్మీగవ భజింప - మోద
ములేచున్॥ * * ౩౮.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౨౭

—*గోమూత్రికాబంధము.*—

క॥ మనసిజశత శతరూపాః ఘనవాహనపాలశీల- కశరజనయనాః
వనజజనుతపాతపాపాః ఘనదేహకృపాద్ధి శీతకరిరవినయనాః 3౯

—*చ క్ర బంధ ము*—

శా॥ రక్షోరాతిసవేంద్రనీలమణిగాత్రాశర్మదా సత్పతా వ్రతాసు
న్మధకల్పరూపమఘవ ప్రస్తుత్యలోకస్థిరా దక్షాదాసఘటేశ రత్నమకు
టాదంతివ్యధావిచ్ఛిదా దాక్షిణ్యరవిచంద్రనేత్ర దయచేతన్బ్రహ్మ
భవ్యదా॥ * * * ౪౦.

—*పుష్పమాలికాబంధము.*—

క॥ మురహరధరధరమునిదర । హరవరశర దతనుసరసహసర
సనుతామరవరదరధరమరుదరికరిహరిహరిదశవరతుర - గారధరవరా॥

గీ॥ అయినఁ దెల్పెనశ్రీమూనసాబ్జమిత్ర సేడుభవదీయపత్రాంజలి
స్రుతమధుఁ మధుఁ హృదయఁడనైరాగమార్గమును కన్యకామణిసొక్క
తెఁగఁటెవింటె॥ ... ౪౧.

ఉ॥ ఆసఖరూపుచూపు బెళుకాపలుకాకులుఁ కాతఘక్కులా.
హాసము నీటుపాటుపరువామురువాహరువా యెయారమా ~~మొసమె~~
అలగురంగు కవురాదవురాసపురామిటారముఁ ల్లాసముతావిరీవి యొడల
న్నడలన్నడు వంగనేర్తునే॥ ... ౪౨.

క॥ అన్నన్నమాటకతనుని యన్నన్నగుచవటుక్వ- వన్ననుమల
దా ల్పన్నన్నమోచివుల్లుల యన్నన్న వెలుంగునెన్న నన్నలినాక్షి॥౪౩.

చ॥ తొలకెనెలంత శ్రీరమణితోఁ నుణితోఁజత రూపునవ్వులుఁ
దులితముతా వెసఁకలహరితోఁహరితోఁడఁ మధ్యమంబును । స్తుతవెలిఁ
బర్వగఁ వసుధతోఁసుధతోఁనగు శ్రోణిమోవిచు । దులిలిఁములుచు న్ను
కరితోఁగరితోఁసరి పిక్కలన్నడలో॥ ... ౪౪.

క॥ ద్విరదమునుగెచ్చయానము శరదముకచభరముకోడు-జాలూ
నిసవే ల్పరదముసిగ్గరిశ్రోణికి దరదమునెగ్గుకొనిమావి-తరుణికివింటె॥౪౫.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ తమ్ములుతోటి సేత్రముల తమ్ములుచన్నులచెన్నులెన్నగు । త్రమ్ములుతోమ్మిదింటిగణితమ్ములు కర్ణముతారతేటిమొ । త్రమ్ములువేణిగండుపరితమ్ములు వాణినడల్ మరాళపో । తమ్ములుమోవితీవి యమృతమ్ములగుగణుతింప శక్యమే॥ * ర౨.

ఉ॥ ఖంబగుకొను మారవిశిఖంబగు దృగ్యమశంబు గ్లామయా । ఖంబగుచందనోదము ముఖంబలచంద్రునిసాటియానుశం । ఖంబగుకంతమంబుజనఖంబుకంత చవింబికామయా । ఖంబగుమోవిసుందరినఖంబుశుశంక్తిగోలుబూమిపం॥ * ర౩.

ఉ॥ కంబుగళంబుమేనుకనకంబు మృదూక్తి శుకంబునిక్షుపా । కంబురదచ్చనంబుకనకంబు సమానము నాసికంబునా । కంబుగటిస్థలంబుక్రమకంబులు గుల్ఫముతాను చక్రవా । కంబుకుచద్వయంబు నలకంబులుతుమ్మెవతారయింబికి॥ * ర౪.

ఉ॥ రంబగుమధ్యమంగజశరంబగు కన్గవచంచరీకవా । రంబగువేణిశోభమకరంబగు వికాబిటానమెన్నకీ । రంబగువాగ్ద్యమతృతి దరంబగు కుత్తుకలేవదిబునా । రంబగుమోవితీవి ముకురంబగు నెక్కుపుచెక్కునిగ్గులు॥ * * ర౫.

ఉ॥ భంబగుచాసగోరుకరభంబగునూరుపుడంబున్యంకుడి । భంబగునేత్రయుగ్మచూనిభంబగు మధ్యముశాత కుంభకుం । భంబగుచన్నదోయికలభంబగు యానము నవ్వుచంద్రికా । భంబగుపల్కులెన్నంగ శుభంబగు దేహముసారభంబగు॥ * * ర౬.

క॥ దరమాచెలికంతముమం । దరమానోచన్నదోయి-దళసరికా శో దరమానఖికిట్టకం । దరమావధునాభినెన్న- దరమాతరమా॥౧౭

క॥ కందముకబరీరుచిమా । కందమునున వాతెరరుచి-కర్బురలీలా । కందముగాత్రమువిధిసతి । కందమువాక్పటి నెన్న-నన్నువమిన్న॥౧౮

క॥ మాకందరంబులోడును । మాకన్నియనుదుగునడుము-మాత్రం

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౩౯

బునకే! మాకందరంబులోడుని! జాకృతినాథులనుఁజూచి సంతటిలోనన్ ||

గీ|| శంబరముగగనవసుధాశరధులోడు | సకియలోచనకటిశాంత
జంఘలకును! శంబరముగగనవసుధాశరధులోడు | యువతికచకుచకర్ణాధ
రోష్ట్రములకు! * * * ౧౧.

శా|| సారంగాబ్జ హరిప్రవాళములతో సామ్యంబు దృక్కుంఠవా!
గ్నారాంగుష్ఠములొండెనంచు కలిమిన్ సందించెయానాస్యవే! ణీరమ్యా
ధరముల్ హసించి యివియెంతేయంచునాచెల్వశృం | గారఁజానలకాం
ఘ్రి మధ్యభుజయుగ్మంబుల్ విదుల్యై హరీ|| * ౧౨.

గీ|| వాలుగలవాలుగలనేలు వాలుకనులు | తొగవగఁ తొగమగి
డించునగుమ్రొంగంబు! మించుమించులమించునుమేనిడంబు! పాములనుబా
ములనుఁ జెట్టుపడతియారు|| * ౧౩.

చ|| నలినసుధాంశుకంబులను నాతికరాస్యగళాభిఁజేసిత | త్క-ళల
నుహాసమందిడి రదఛదవేణికుచంబులందుపెం | పలరరసాంకకర-శము
లంబుజగర్భుడుఁ గూర్చవారిమి | త్రులుభ్రమరాక్షి పాణిరుహరూపము
లంగనుపట్టబోల్చుమా|| * * ౧౪.

ఉ|| కాంతసునేయువేశ విధికంఠవళికుచహాసంక్తినిం | లింతలఁ
దీసిరూపమువిధించి! త్రిరేఖలుఁదీర్చికర్క-శం | బంతటఁజేర్చిఁతెల్లజిగిన్లెనె
కూర్చి దరంబుపేరటం | గండునికివ్వబోలు నదికారణమై యశమొండె
మారుడు|| * * ౧౫.

సీ|| అగశిఖరములకై యాపేక్షజెందిన-వానినిహసియించు వాణినే
ణి! యుదయాస్తగిరిచారినెదనమ్మిసంపదఁ- గన్నవారిన్దల్చు కనులుచను
లు! తరులతీవియలనునెరవుమంజరిపసం- దరుమంగజాలు మైతావిమో
వి! యంబువులోచిప్పనంటిబట్టినవాని- నెల్లప్పుడణచుమీగాళ్ళుగోళ్ళు! ఘ
నరసభవజగీషయైఘనతకెకె! నంబుజాయతలోచనహాసమూస్య! మా
రదానియొయారమాకారమెన్న! వశమెఘణిరాజునకు నబ్జభవుఁడైన|| ౧౬.

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ చనవరికే యమోవినడ సారసమారసమాసమాజమా॥ కొనుఁ
గనుపల్కుచుంగవ చకోరకకోరకకోటిహా॥ సనముస్వరూపమాంగమగుచం
చలతో చలతోలతోద్ధతి॥ స్పృశ సగ మోముచూపులవె॥ స్నెలకోనెల
కోలకోరికో॥ * * ౬౦.

సీ॥ మత్తకోకిలబింబచుదనదర్పణములు- విమలగండోష్ఠస్వరముల
కోడి॥ మత్తేభసరసిజమణిగణవికరముల్- కరసంభవానన గతులకడలి॥
చంపకచంద్రికా జలధరమాలలు- కచదరస్థిత నాసికములకదరి॥ యుత్పల
మాబిమ్మన్మాలమంజరి- కుచగాత్రదీప్తవృక్కులకుబెదిరి॥ చంచరీకావళి
నలినచంద్రరేఖ॥ కామీఫాలహస్తాలకములకడరి॥ వృత్తరూపములయ్యుక
విత్సలేరణి॥ కావ్యముఖమునబడి భువిగానబడియె॥ ౬౧.

చ॥ హిమకర బింబసంపదల కేలికలేనగుమోవి మోములున్॥ గ
మలలతాద్రసూనముల గాచెడుమేవలపోలమజ్జలున్॥ భ్రమరకగీతకంబు
లకు రాముడికుత్తుకమాట ముంగురుల్॥ కుముదకరీంద్రకుంభములు కొమ్మ
చునున్నడ తౌసుకన్నులున్॥ * * ౬౩.

చ॥ అలకరికుంభ హంసతుహినాంశు పికావళికల్గిదాయచూ॥ ధ్రు
లవనసాసికంబు కుచసంభములుం గటియానలీలకుం॥ తలరుచిమోముచే
ల్కులలింబగువేణివిధంబువాణి॥ సాంసలరెడుమేసికల్కు- కవలాసనకొ
ప్పెనుడుబరంబుగన్॥ * * ౬౪.

చ॥ హరిమృగసర్వకోకిలములాసవలాకటినేత్రవేణికం॥ ధరము
లభోరునంగెబడ దాకొసయోడివగర్చి పడయైవిరిబుసంగొట్టుకోమును
చు వేగుహలం జొరచూరేమే సెతో॥ దరంగొనెట్టదూతెవిసినంబునకే
గెనువింటెమాధవా॥ * * ౬౫.

చ॥ కొమ్మనుకుత్తుకంగెలువకోయిలకోరిగతాస్యయైతె॥ బము
లచుబోరసట్లుబడిపచ్చిన నేత్రములావిధిన్విడ॥ ల్లుమటిబిడంబుతోగొ
నకుసాహసియైతలకట్టుబూసినన్॥ సమమని నిల్చితేయనుచు సయ్యనచ
స్తవమాన్విరూపమున్॥ * * ౬౬.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

30

సీ॥ కన్యవయ్యుద్దికి కనలియంతముబాప - వాక్పటుత్వమునకు వాడి
యయ్యె॥ వేసలిఁబోరినవిడిఁగొనితలదన్న - పాలిండ్లకవినిండు పాలివయ్యె॥
జంఘాన్నతము జెందసయ్యన ముఖవర్ణ - మణచిననడకలకంచెసాటి॥ వభు
లనెదిర్చిన లొలివర్ణమునుబాప - వాడు కైముఖశోభ మీదికొరిగె॥ హరి
ణపన్నగ హరి లహరిచయంబు॥ గంధనఖకటిరోమాళి ఘనజఁజూప॥ వి
టతంటంబుననవి చెట్లవెతకెడత॥ నొండచెఱుబడచెడచెలిసుండరతను॥

సీ॥ రమణిసగుసరియే కపురంపుసలుట॥ పలుటలకు తూఁగబోనో
టు బడుశుకంబు॥ కంబునెదురించ చొక్కంపుగళము నిండు॥ నిండుపున్నమ
నెలతోడనెగడు మొగము॥

... ౬౮.

సీ॥ నెక్కిమగు కుండనవునొక్కుచెక్కుచెక్కు॥ లలితకబరీభరం
బుసీలంబులంబు॥ బింబశోభాధరముపవడఁబుడంబు॥ వాలుఁగన్నులు త
మ్ములలీలలీ॥

❀

౬౯.

చ॥ సతిముఖ చంద్రుడెగ్గఁగొనఁ జాలక నెక్కినరాహువల్లియే॥
గతిపగచ్చిర్తునంచు చనుగట్లను పొందినయందనేరకె॥ వితమరియూహ
సేసిమఱివెసగుడాగిన మాడ్కికాంతిసం॥ తతివెలిబర్వచానకుచితంబు
గఁ జూపడెనారివేసలులీ॥

...

౭౦

చ॥ కమలములూర్ణ రశ్మికనుగాననిచో ముకుళించి కాంతిహీ॥ న
ముఁగొను నిస్సిరోయని మనంబెసరోయగ వానిబాసిపెం॥ పమరగభృం
గసంతతి ముఖంబుజముఁ బసఁచేనెనోయినె॥ సుమశరనమ్ములీడుబడు
చూడ్కులు భీతమ్మగాఁగ్గి కొప్పెపో॥

...

౭౧.

ఉ॥ నిచ్చలు తప్పనట్టి రజనీచరువీడలు బాయరాహవుం॥ జెచ్చెర
నోమతన్రృతిమఁజేసి సఖిమణియూవ నాటవిఁ॥ మెచ్చుగ నిల్వియోగగతి
మీరిన జకువదోయినాగనా॥ నెచ్చెలిగుబ్బదోయి పసఁకెను నారుకు
మీదికరకులె॥

...

౭౨.

ఉ॥ సారునకైనతావితనజాతికి లేద, సిగ్గుదోచినా॥ నారససార

ద్వితీయాశ్వాసము.

భంబులగొనందపమేయుపమంచుతల్లక్రిం । దైరహితద్ధతిఁ సఫల మై
తిల పుష్పము హేమనాసకెం । పారెడుఘ్రామై తనరెనందముఁ గులర-గ
యీదవాగ్రణీ॥ ... 23.

చ॥ హరిపద మాత్రయిదికటియాగతి బొందెను రోజపాళిని ర్జ్
రగిరిగొల్చితద్ధరిమరంజలెగాన తదుద్భవంబుతా । సురనదిజంబువాహిను
ల సూచనయందముజవ్వనంబుని ర్జ్పములు తోచగల్గలచాలనగావళు
లొప్పెచానకు॥ ... 24.

క॥ లాలాకనురేఖబునీ । లాలాకచభరము శ్రీఘ-లాలాకుచచుల్ ।
డాలామైగనక్రొంబవ । డాలానునుమోవిమరుని - డాలాజంఘలీ॥ 25.

కం॥ మీలాచూడులుజిగిమగ । రాలాపలువరుసబొంగ - రాలా
చనుల । డాలా చెక్కులునునుసవ । రాలాసిగము త్తియపున - రాలా
నఖముల్॥ ... 26.

గీ॥ తరుణిపాకిరి-లి గళముకందరముదరము । లలనఫాలంబువళులు
బాలహరిలహరి । నవలచేజిగిసడుము పల్లవములవము । నెలతచన్నోము లీ
డుగిన్నెలకునెలకు॥ ... 27.

ఉ॥ శ్రీహరిపన్నగారిరుచి చెన్నగునాకృతి వాణివాలముల్ । శ్రీ
హరిపన్నగారిరుచి జేసునుకన్దవకాసుగోరులు॥ శ్రీహరి పన్నగారి ధృతి
చెల్వసురాస్యము వేణిశ్రోణులు॥ శ్రీహరిపన్నగారిపసచేకొను చన్దవమే
ను వాఁడెరల్॥ ... 28.

క॥ తారలుతమ్ములగున్నిజ । దారలగుందమ్ములమృత - ధాముం
డోడు॥ జారునఖపన్నుఖంబుల । సారులలిచిత్రములకు-సఖంగనందరమే॥

నీ॥ సారసంబుల బట్టి సారసంబులఁ జేసు - కనకనాసిక నెమ్మొగం
బునీవి । కుముదంబులను బట్టికుముదంబులనుసేసు - నలినాక్షిచంచలనయ
సారిమ । భంగంబులనుబట్టి భంగంబులనుజేసు - వనజాతరిపు ముఖ వళు
లతేవ । తామసిగమిబట్టి తామసిగమిజేసు - కలహంసగామిని కచభరం

(౫) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

33

బు| భ్రమణములబట్టివెన భ్రమణములుగొనఁగ | జేసుచెలితారకలకల్పి
చేల్చుబుద్ధి వారణములబట్టివేమత్త వారణంబు| జేసుచేడియ నడలవిలా
నమహిమ|| * * * * * ౮౦.

శా|| శ్రీకారంబులకల్పి జోలివిసియొచ్చుంబెంచు శ్రోత్రంబులన్|
పాకాగీభ విలాసమొక్కపుడు దల్వంబోని యానంబుము| ల్లోకంబుల్
కునఁజేసి నేమికననాలోబోలదేయింటిబ| భృకన్తోంటి మతేమిచెల్పు దొ
కతెన్ లావణ్యరత్నాకరన్|| * * * * * ౮౧.

కం|| అనియిట్లుమాని తెల్పిన| వనితామణి రూపురేఖ - వన్నెలు
చెన్నుల్| వినిమనమబ్బురమొండగ| వనమహాలోచనుడుమాని - వర్చన
కనియెన్|| * * * * * ౮౨.

మత్తకోకిల|| మానినాయకనీవు తెల్పినపర్యచుబ్బుర మయ్యెనా|
మానినీమణిదేవకన్యయొ మానవాంబురు హాస్యమో| దానిచేరుపురంబు
తల్లియు తండ్రియెవ్వరొ తెల్పరే| యేచుగోరితి నన్ననాముని యిచ్చమీ
అగనిట్లనెన్|| * * * * * ౮౩.

ఉ|| ఆనవలాయవంతి యను జ్ఞాతల పాలనదడుదాజయ| తేనె
నృపాలగణ్యునకు దేవరయత్తకు గల్గెకుంట్టె| మానిసిమిత్రవిందయను
మానము లేదదిసీకుపత్నియా| కోణపగోత్రగోత్రహత గోత్రపవిత్రచరి
త్రగాత్రకా|| * * * * * ౮౪.

క|| పడతినినుగోరిమాధవ| గడియనొకొక యేడుపగిది - గడుపు
చునుండెన్| దడవెంచకకొనుమనిముసి| వెడలెన్ హరియాజ్ఞబూని - వే
డుకలొదవన్|| * * * * * ౮౫.

క|| అంతయదునందనుండా | యింతిగొనుడుపాయమెటులనెరు
గుదుననుచుం| జింతించి పడకగదిజని| సంతాపం బెదుగపుష్ప- శయ్యం
బరుండెన్|| * * * * * ౮౬.

క|| పవళించి యపుడుగామిరి| యువిదినుగుండుకునెట్టి - యుప
మని మదిలో| వివరించు చుండెనత్తరి| ని వసంతాండావరించె - నిబ్బర
మొప్పున్|| * * * * * ౮౭.

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ శుకగణవంది మాగధులుస్తోత్రము సేయగచంచరికగా! య
కతతిహాంతబాదగ వికాశినీబులహోవసంతనా! వికసితపుష్పశల్లవనవీ
నలతాంగన లారతీయశా! రికగమి బట్టపాచ్చరిక లెచ్చగ వచ్చె వసం
తుడంతట॥ * ౮౭.

చ॥ అవనిరుహాళి ప్రాతలగునాకుల నెల్లను వీటిబుచ్చెకెం! జివురు
లు హెచ్చెకోవెలల చిత్తజడత్వము విచ్చెపుష్పముల్! తినియలరెచ్చె వే
గొదమతేంట్లమనంబులు మెచ్చె శరీకా! నివహనినాదసంపదలునేటుకు
వచ్చెసరానపూదరి॥ * ౮౮.

ఉ॥ కారణ సుప్రచుందులనుకారను మోహిని భృంగనాకసం!
చారులకున్బ్రహ్మనకలశులుల తోవెఘపీయకీచిరుం! కారము సేయ
గాగరులగాలికి రాలినపడుటాకులా! ఘోరసురాళి ఖడ్గహతింగూలిన
దానవులొలిక జూపడెన్॥ * ౮౯.

ఉ॥ లంకురీతేచ్చ జైత్రుడు ప్రియంబున భూజలతాంగనాళిని!
శృంగను బెండ్లియాడుతరి జల్లినపొందలబాల పంక్తులో! యింక మనంబు
నంగుతుక మెచ్చవధూస్పృశియించినట్టియా! యుక్తువచీరయో యనగ
నుగ్గురబచ్చెను జిత్తవర్ణముల్॥ * ౯౦.

సీ॥ చైత్రశిల్పకన్యరా స్థానదుడపమున-రంజిల్లునవ పద్మరాగ
మణులొ! సన్నతపికమధుసార్య భాముడురాట్ర - తీపదర్శనలెత్తు దీపశి
ఖిలొ! పాంథులచేగొడ మైనమైమునుపల్ల - వాస్త్రుడింపిన శితశస్త్రు త
ణులొ! వసరా? యొసకతననట్లు పొడసూపి - ననుగల్గినబడచాసల కణము
లొ! పరభృతకీశోరమాసన చంకజాల! ముకుళసకురుంబములపాలిపూష
కిరణ! పంక్తులోయనరక్తిమ ప్రభం జెలంగి! వసములల రాకెకిసలయ
వారమయ్య॥ * ౯౧.

ఉ॥ కూరిమిమాధవుండపుసుగలర- నవీనరతీచ్ఛరాగని! స్ఫూరిత పద్మ
రాగరుచిపల్లవచేలముసుంగుతో వస! సూరిమిరాగ్య గ్గుగోసనస్ఫులకలబా
డసూపెనోయనం! గోరకం క్షిత్యైవకోటికికెల్లా కోరక-లీడగల॥ ౯౨.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

37

ఉ॥ గారబమొప్పవేగ ననకారసుదాచి జగారువాణమా॥ పారడ
లందుకమ్మనగు పాలనుజ్జేసయుగ్గునింపిసాం॥ పారగ తేటికూతురులకై
గొనివచ్చెననకమరందనం॥ పూరితపుష్పసంతతులు బూసెను తీవ్వియల
బ్బినోదమై॥ ... F 3

క॥ ఈరితివసంతము చెలు॥ వారగ శ్రీహరిసరోరు-హాననకై పెం॥
పారెడుమోహమునన్గుది॥ యారటచడివిరులనెజ్జ - నటునిటుబొరలకై॥

ఉ॥ నిద్దరరాక శౌరియలనెల్తుకకై తన్నుకొబెన-గ-గా॥ నద్దిరయే
మిసేతునను హా-యను హా-యను నున్నుచేయెనె॥ మద్దియనెల్లు-హా
తునను మోహభరంబు వశంబెయిల్లునా॥ కెద్దియనెయతోచదను నేనిధి
నావిధియాను కోయను॥ * * F 4.

చ॥ అనిపవళించులేడు శౌలిహానిని నల్లనెల్లెమూచుచుండు॥ ను
నుంబరికించు కొంతవడి మీ-న్నుడై మునునుద్దిహానుచా॥ స్పృహ బొరలా
దులేచు తమిపోకడకై యిప్పుడెయువాయమో॥ యనిమిదచింత జీయుచె
యినానునుచెకిర-ట మాటువల్కుకై॥ * F 5.

క॥ కొంతవడిమూచకంబుగ్గు॥ హంతకమునవ్వెడలి యంత-టొత్తి
టఁదిరుగు॥ పొంతగననఖుభులమ్మై వింతగకేలూని తెల్పు-చేయని త
లకు॥ * * F 6.

చ॥ మునియిటకేలవచ్చె డెలిముచ్చటలేటికేతెచ్చె తెచ్చెనా॥ వని
తేవిలాసవై ఖరుల ఁగ్గులలేటికివచ్చె విచ్చెనా॥ మనమదియేలమచ్చె నల
మానినైవలపెచ్చె నెచ్చెపో॥ యనిలుచువీవనొచ్చె కునుమా-స్త్రి సత్రొం
దరబుచ్చెబుచ్చిన॥ * * F 7.

చ॥ పికములవాగె నెమ్ములొకపెట్టుననాడగసా-గసా-గిన॥ శు
కములుమాంగె బంధులకిశోరములుండెలరేంగె రేంగినం॥ దక పికగుండ్
క్రాగె నలుదిగుల వెన్నెలమాంగె మాంగిన॥ న్నికముగబుద్ధివెంగె నక
నెటులస్విరహానివేగెదో॥ * F 8.

క॥ అలదానికుల్కు-జూడం॥ గలనాయది-గనకనిల్వ-గలనాయు॥

ద్వితీయశ్వాసము.

శ్రీ సత్యం దేవప్రియస్థానానామోస్తవ్యై - వలపులపా
* * ౧౦౦.

క॥ అనన్త గాదిలిచెలిపరి, విచేలిమరివసులనేన - వీడఁగదువు
య౯! వినయంబున కేటొంగ్గిడించి! వనజాక్షునిజూచి యిట్లు - పలికెనను
పుర౯!

* *

౧౦౦.

చి సగధరయెంతమలఁ నగునల్లులిలోయిది మెచ్చనేర్తురే మగ
తనమెల్లబోవిడిచి మాసికై వెలఁజెందినాయమే నగుదురు సాటివారు
విసంగననంగదనయ్య యేలనీ! ఎగనెగబొంద నీకుతగవానగవా తెగు
నాయిదేంపన్॥ * * ౧౦౨.

చ॥ ప్రియసఖయేమిసేతు పదిపేరంగ నారదుడన్నకోలముద్రియ
చేలుపంజకేన లసిస్సెన్నకేయోగితాళువాడనో॥ పయినముడెల్పవేర నిలు
వంజరచూర యిక్కెట్లునామనో॥ నియమముడప్పె తోచదెటు నిద్దురరా
దిక పొగ్గునోదురా॥ * * ౧౦౩.

గీ॥ అసెన శలికాడునుడివే శ్రరాధిపతులు॥ పదికిశ్వవళమొందు
శమయమునందు॥ నేటిజూబంటుమొదలగు వింతలొప్పు॥ నాటలాడరె
యనబల్కె యెచువరుండు॥ * ౧౦౪.

కౌ. బ్రహ్మచారిఁ - ౧౫౭౭. సేనపయమున - దుచి త - లెకసేయుట
కై. యేనరజ మెలగుటచిత్మె. యానరనిం జేయుమనిన - నత్తడ్చి
సయె॥ * * ౧౦౫.

క॥ చనుదేవతనయవింటే! ససిబుగుత్తె - సువసంత - సమయము
గానక॥ గసిమసిమానగవేటకు! వెనఁజనుటే సమయమనిన - విని హరి
మెచ్చె॥ * * ౧౦౬

క॥ హరిమెచ్చినవిని యొక్కరి చరుడ పాజారమునకేగి- చాటిన
వినియ! త్తరవాయి వేటరులుతమ! పట్టర ముఖం గోంచు వెడలి-వచ్చిరి
వేళె॥ ✽ ✽ ౦౦౭

క॥ క త్తస్య చక్షుఃపుంసలః క ర్తవ్యము సీలిరంగు కానైలు వెల

నిర్వచనమిత్రవిద్యోద్యాహము.

32

యః గుత్తైపుకుభ్యాయీలుచే గత్తులుగొని గొండరచటంగనిమురారిన్॥

క॥ ఉరులుంజిక్కలములుకా॥ లురులుందలముభ్య భోను-బరిగోల
లజ్జీ గురుగడలు తీపుద్రోభ్యం॥ బెరలుస్వేటకులుగొంత-దెచ్చిరివేగన్॥

సీ॥ మవ్వంపుకెంజిగి మార్కొనుగురుసుతో- పారంబులును గల
మోరలలరు॥ మాక్తికంబులఁజేర్చి మాతాబినల్లినః దోరంబులజ్జల చారు
మీఱు॥ నెరికుల్కు-జరిపూల నేరాజు జమటపా-తలపై నటించువితలు తన
ర్పు॥ నింగికైతలయెత్తి పొంగిలిగోరితె-క్కలవిప్ప దువ్విస నిలచియుండు॥
సాశువంబుల బాజులజాలియలను॥ వేసడంబులగొని విడివేటకాండు॥
వేపులనుగొని లెంకలు వెనుకరాగ॥ మ్రొక్కినిలచిరి కృష్ణమోల
నపుడు॥ * * ౧౧౦

ఉ॥ వారలఁజూచి తన్నుగనుభావమెరింగి యమాత్యడంతటన్॥
సారథిఁజూడవాడు కనుగన్నకై మాపులబూన్చి తేరుతే॥ సారసనాభుడైకై
తనజంటనుసంగడికాండ్రరాప్రతీ॥ హారులు ముందుబోవగ నొయారము
తోవనిగాంచెట్లన్॥ * * ౧౧౧

సీ॥ పున్నాగములకల్గి పున్నాగములబల్గి- సాంపుపెంపై కంటికిం
పుసూప॥ కదళీప్రమోదంబు కదళీవినోదంబు-నల్వబల్వగ నెదఁచెల్వ సూ
ప॥ కేసరిగమిలంబు కేసరిగమనంబు-రంగులెసంగి హారంగుసూప॥మా
పులమన మరుమాపులపసహరు- వంబుడంబొప్పి యందంబుసూప॥ నల
రుపిండ్లకు నెసగొనునలరుదిండ్లు॥ నెమ్మికోమలను నతించు నెమ్మికోమ
లు॥ సిబ్బెమిబ్బడి సుబ్బంగ సబ్బరమున॥ వనజనేత్రుండు సకులతో వన
ముసాచ్చె॥ * * * ౧౧౨.

మహాస్రగ్ధర॥ బదరీమాలూర కుంభీవకుళ లికుచరంభాకపిద్ధామ్ర
ఘంటా॥ విదులశ్రీప్రణవేనేప్రియక తిలకజంబీర వందార ఘోషా॥ మ
ధుశిగ్రుస్యందనోదుంబర ఖరజనటామ్రధ్రువారిష్టమోహా॥ భరితస్యగో
ధబంధూక పిడులముఖ వృక్షంబులస్వేడగఁజూచెన్॥ ౧౧౩.

లయగాహి॥ పొంగుచును మత్తకరులంగని తలల్ జదిమి సంగడి

గొనుం గొదమసింగములవింతల్ | లంగఁగొనిలేటిమహిలంగొనిన కోల్పు
లులముంగడిపాలంగను సివంగులహారంగుల్ | రంగుగనుజల్లులు వలం
గొనెడు తోకలలరంగ చమరీమృగములంగఁగొను చిన్నెల్ | కంగిసకు
తూగుచుచెలంగడనుభోతులమనంగనుచు వెన్నుడువనింగడుచునుండన్ ||

తరలవృత్తము | పలుకుతేజాలుగోరువంకలు పావురాయిలు జక్క-
వల్ | కలెడుపుల్లులు కన్నె లేళ్ళనుకప్పుకత్తుకపుల్లులున్ | వలికిపిట్టలు సా-
భువంబులు బాజుబున్ గిడికాండ్లుకో | వెలుబిత్తరమొప్పు బారెడువిం
తలంగని మెచ్చుచున్ | ... ౧౧౫

క | మెచ్చుచు యావనవర్మం | డచ్చటమదిముదముసూప- నచ్చె
రువువనుల్ | నచ్చెలకుచూపిన వా | రచ్చెరువుపడంగ నడచి-రా వస
నపుడున్ | * ౧౧౬.

చ | హరులిభకుంభపాలి దునుమాడ సుపాణులుచించి కోకిలో |
త్కరయు | పల్లవాంతరగతంబయితద్రుచులంజెలంగినన్ | గురిజలభ్రాం
తిచెందితబుకోసినమాటినరోసి నేలజ | ల్లిరిహరివచ్చెనంచు కడులీలసలా
జలు జల్లులై ఖరిన్ | * * ౧౧౭.

చ | కిరియమళంబులూముగొనికేరును పోరినకోతిరావిడిన్ | విరి
విగఁగూఁబిన్నదుగు వేణువులంగల ముత్తైముల్ధరం | దొరగిన పంపు
టాకులను త్రుట్టబుగట్టెనుశౌరిరాఁగబం | గరుసునుపట్టెరంబులను కాను
కఁబెట్టెవనాంగనోయనన్ | ... ౧౧౮.

ఉ | ప్రొద్దుగలను ప్రొద్దుగుఱపుంబలినింబముజూచి గోడిగల్ |
ముద్దుగ హేషలంగడిసి మోహముఁబూనిన పోతువార్వముల్ | తద్దయు
పోగఁ జేకుకొని తన్నెనగిట్టలునల్లిలేవకన్ | గ్రద్దరిబోయబిడ్డలకు గ్రక్క-ను
జిక్కునుచప్పలుర్లనన్ | * ౧౧౯.

చ | గొదకొనిపర్వతాగ్రగుహ గొబ్బునబాసి నృగాంకుశంకమై
కదురుచు దాటివాని తురంగంబులద్రోలెడుజాటిదెబ్బకన్ | బెదిరివిధుం
డుఁగ్రంకినను బేల్చడిచూచుచు శెల్పుతూర్పునం | దొదవినభీతిచే గుహ
లనొయ్యనఁ జేరెడు గండుబెబ్బులున్ | * ౧౨౦.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

37.

శా॥ తోటంజటికి మాటికింగొలకులం దూటాడి యాటాడు
చున్ నటా కేల్మిను నాటనెత్తుకొనిబల్మితా కరివారత మె చొట్టనొప్పి
టుతనాన నీటుతువరల్ సొంపారగంజల్ల చొ కాటంపా వనలక్ష్మికి
చ్చునభిషేకంబోయనందోచెడున్॥ ✽ ౧౨౧.

క॥ కాశరములుదురదలు పో రాసిన భూజాశిధరం దొ-రంగిన
మిడుగుల్ తేనెన్మూగెన్నిరులన్ భాసిలు భిక్షోతజాల-వైఖరికాగన్॥

ఁ॥ తమునాడిపద్రుడు పయముల్ దునిమె కాంతోరంబు నందాగి
యుం డమహావీర్యదుపేంద్రు డాయ్యన వనిన్డాసెన్ మముంద్రుంచు
నం చువదెందోపగ భీతినాథిఁగొని రోజుల్మీర గుయిజెట్టిన ట్లమరెం
గొండలబారుజూడ ప్రతిస్థిర్వాదంబులొప్పన్వోన్॥ ౧౨౩.

ఉ॥ దుష్టులువేతకయ్య వెనుదూకొనఁ దప్పినతెప్పటిల్లుచున్ స
ప్పపుతేండ్లుదీముచెడి సయ్యననేలకుడిగిరోయనం దిప్పలకొప్పరంబుల
నుదిర్వమలకలుగల్గిజారుచు సైప్పగుచ్చిట్టకంబులను మెల్లెనటన్సెల
యేరులబ్రమే॥ ... ౧౨౪.

క॥ హరికిటిభల్లుకన్సైరిభ శరభప్పవతఖడ్గశల్య- శాదూలవృ
క ద్విరదచమరగంధర్వక హరిణయుతంబైనచోటు- హరికనినిలిచెన్॥

క॥ నిలిచినవేటయలుయలన్ వలలమొసడములగుంపు- వంకకి
రుసలన్ లలింగుల-లగడులంగొని వలఁగొనకేల్సొగిడిచిసెలు- వంబడి
చేగన్॥ ... ౧౨౬.

ఉ॥ వెడవమొగంబులొడ్డుకొని వ్రేతెప్పమై బలుబొచ్చువల్లుమా
నఁజములు ఘోరదంష్ట్రలును నాడెపుచూపులు వాడిగోరులున్ సడలి
సనీనులు న్నెడలిసాగిననాలలుగల్గిసింగపుం బడతలబోలజాగిలపుమా
కల బోయలకృష్ణనానతిన్॥ ... ౧౩౦.

క॥ అందపునడికలవిప్పుచు పదుల జూపియుసికొల్పి - పదవేగ
మునన్ మందలసాచ్చెన్వేపులు సింధురితతి దూయకొదమ- సింగముల
నగన్॥ ... ౧౩౨

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ విడిగొనియొకరజాగిలము వేంజనిపర్విడఁ సభరోషమున్ | సు
డింబడఁజేసి ముఱుగములఁజొప్పుడఁ బట్టినవేటుకుకొల౯ | చడిగనిచుట్టు
కొన్నహరిసయ్యనక్రొడము మేనినిండనె | కుఱుబుగోలలేయనదికూలె
నుశల్యక రూపమైధరన్ || ... ౧౨౯.

చ॥ ఎడవడియొకలంబొకటి యారముదూటిని శ్వాసయుగ్మముం |
బడలునఁబోయి కర్ణములు బట్టినముట్టెనుజిమ్ము కోరికన్ | బొదిగెనుకు
గుఱరాంత్రములు ముస్తెలనెత్తగనల్లిబిల్లిగి | నొద్దివిని తుంటితీవెలనుబో
లగవాకిటిఁదృంఁచె గృష్ణుడున్ || ... ౧౩౦.

క॥ మునుపంచాస్యఃపేయం | గొనియట్లుండక హాభ్యుగొనెనని
కోపం | బెనసినగతిపారిగణముల | దుసమెన్ హరివాడితూపు- తొగలన్మి
గులన్ || ... ౧౩౧.

క॥ జవనాశ్వాసాధుండై | పవనోద్వేగమునముట్టి-భల్లంబేయన్ |
గవయమొకటిమినుకెగసియు | నవనింబడవేటరులకు- నబ్రంబొదవన్ ||

మ॥ మనుబోతుంగనియీటె ద్రిప్పచును సాంత్రాణిన్ ఖలీనంపు
సం | జ్ఞనుమర్గింపరవాల్పుడన్ వడిగవెంటన్ రాబొదల్ ద్రిప్పనా | మనువే
డెంబుకవాజుతోవహరివాల్ మైనేసినన్నీళ్ళముం | చినయెండాన్లపుకాయ
రీతిబడియెంచెంచుల్ ప్రమాదింపగన్ || ... ౧౩౩.

చ॥ అడుగులజాడలంగనిరయంబునచెంచులు బోనులున్వలన్ | స
డవలనొడ్డిచుంపవిలిజల్లి మెకంబులుపుట్టకాపులుం | గడజులులేళ్ళునాళుగలు
కమ్మమెగులుబు జిక్కినన్ననం | బడరగఁబట్టితే హరిబలాయనియిచ్చెను
మెచ్చిక్ష్మముల్ || ... ౧౩౪.

గీ॥ పెంపుటిట్ట లగసి మదిమంపుకినుక | పెంపుఁగొనవెలచినకొ
న్నపెనలనురులు | దవీలిననుబుసగొట్టుచుదివులు కొనెడు | లేటిమగలను
బొడిచిరి వేటమగలు || ... ౧౩౫.

క॥ విడివేటరులందిచ్చిన | యడుజుకురుజుచెంచడముల-నందిమున
ముచొ | ప్పడకాంజుకన్న లేడిక | రడుకేరజపరజకొకర- రాయిలనేనెన్ ||

(౬) నిర్వచనమిత్రవిద్యోద్యాహము.

౪౦

శా॥ దోరంబునడలించిమేటిబురసాతోపారముల్దీసిను । న్పార
రక్షణకరలు దువ్విబాజునొక పెన్నాడెలుపైనేయసాం । పారస్పృహనులా
తిగాలిపడిగెడ హాళింగొనక శ్రీమనో । హాయండుందనచేతిగాలిపట ము
య్యారంబుగోస్విడనా॥ ... ౧౩౨.

ఉ॥ ఈరముదూరుకాఁజు నొకయేకరి లేవినశౌరిదానిపై । బోర
నడగనేయనది బుట్టునమిన్నునకేగిపట్టిచె । ల్వారగ నేలకుందిగిన నారెకు
డాకగడుదువ్వితెచ్చెకాం । తారవధూటిశౌరియు ముదంబులసాడెడుబం
తులొయనక॥ ... ౧౩౩.

క॥ పారెడుశశమిధునముపై । బైరినివిడనిశితనఖర-పాళినణచితెం ।
పారనభఃపదమెగనెన్ । వారణకమరములఁ గొనువి-పతిగతిదోపక॥

ఆ పే॥ కాలకంఠకోకకర్క-రేటుక్రాంచ । బకకపోతకృతణభరతగ
రుత । లక్షణాకపింజల ముఖవిహంగాళి । నొలసినలిసి బడసియలసినాలసి॥

గీ॥ అంతకంతు జనకుడా వనినొకొడ । విరులపొదరుఁజేరివిశ్రమిం
చి । చెంతనున్నబోయ చెంచులకనుసన్న । వేటమాన్వనంతవేటకాండ్రు॥

క॥ ఈలలుబట్టిననొండొరు । లోలింగొనివచ్చి యెదుట- నురుద్రా
డ్యలలుం । గోలలు సింగిలులుంచిన । నీలాంగుడు మెచ్చనపుడు - నేర్పరు
లెలమి॥ ... ౧౩౪.

మ॥ లలిమీఅందమ పొంతనున్న యొకకేళికూళి యొడ్డందుమా
వులమధ్యంబున చంద్రకాంత మణితావుంజూచి మంత్రుల్తోరం । డెలు
పక లెంకలుజల్లు నేతకుతినీ దేరిజవె త్తించియం । దలరుల్ క్రొవ్విరు లల్లిలి
ల్లిఁ గొనపర్యంకంబుగావించినక॥ ... ౧౩౫.

క॥ అదిజూచియాదవాగ్రణి । మదిముదమొదవంగ నొక్క- మం
తిరిపజ్జె । గదసినకేకల్ బుజపైనిడి । మదకరిగతినేగిపూల-మంచముఁజేరె॥

చ॥ మృగయులు చిక్క-ముల్లొని గుమింబడి కుంజములుక గుహల్

దరులఁ సిగరములున్నదుత్పేదకి చేర్చుమెకంపుటాడల్ల రాసులు! స్వగము
లకుద్దియయ్యెగళనంబగు రక్తముజర్పరాకృతి! స్మగడితొరంగుచున్ననిని
నింపెనుశోణనదంబు కైవడిన్ || ... ౧౮౫.

క॥ హరి యాజ్ఞఁబూనివాలికి! సురెలంగొడవండ్లవంక - సురియ
లఁగొనిచె! ఛైరమెకపుగరుసులొలయుచు! పెరసుఁబరియలమరఁజేసి - పె
ట్టెడువేళన్ || ... ౧౮౬.

చ॥ కలువలురేఁగసాగె రవికాంతమణిద్యుతి లోగసాగెఱా! య
లుకడుసాగసాగె దివియందెఱవన్నయ మూగసాగెత | మృలమదిక్రాగ
సాగెనపు పూగముహులైలదాగసాగెపు! ల్లులెడలకేగ సాగెరవిక్రంకుడుగ
ట్టుకఁతుఁగసాగినన్ || ... ౧౮౭.

చ॥ కుతుకమెసంగశౌరి వృగకోటిశరాహతి నొంపలెన్నగ! త్త
తజనితోన్గతా! స్రగఁజాలముమైకంపముంచుకున్నపు | ప్పితవిలసత్పలా
శరుచివెల్లుచు నత్తరితొళిసంబుకై | ద్రుతగతి పశ్చమాంబునిధి దుంకిన
మాచరి గ్రుంకెభానుడున్ || ... ౧౮౮.

మ॥ పవలెల్లండుముకుందసేసి తుదకున్బామ్రేయేటిలోబడ్డయా! రవి
కర్యూలముసేయఁబూని లలియైరమృత్వమున్నునుమే! ల్లావచానంగని
యోర్వజాలకను సంతోసంబుపోనాడిసి | గువెలార్వస్మృతికించె తమ్మిచె
లిసంకోచంబు పెంపొందగన్ || ... ౧౮౯.

గీ॥ నుండిచటరాజ విప్లవముంగలుంగు | మనమికను తావుఁబా
యుఁటేమార్గమందు! కదలికువలయ నీమను గదియఁగోరి | వలసగట్టెను
పెట్టెతో ధ్రువరకులను || ... ౧౯౦.

సీ॥ శౌరివేటనుమ్మగ తలజాళివాహిని - చేరినపశ్చమ సింధుకళ
లా! పరుణప్రిమాంగన పక్షోజయుగతటి - చచ్చితకాశ్మీర సారరుచులా!
కోరినరవియిల్లుఁజేరినచరమ దిగ్దోషితచల్లుబగ్గుండిపొడులా! యాదసాం

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౩

పతికకు బద్రిశిఖరదరి-సంజాతగైరిక సముదయములొ! యంజనాహ్వయ
మత్తవేదండగండ । గళితదాసధారావళిగరిమమనగ । కెంపుచెంపావటం
బెసనొంపునింప! క్రొంజిగిజగుర్పడగ నెఱసంజతనరె॥ ౧౫౧.

మ॥ గరుడఖ్యాతినిహంసరాజకనక గ్రావప్రభృతీతభూ! ధరకూ
టావళి రక్తభూమిని సమస్తక్షోణి బంధూకభా । సురమున్ సర్వసుమాళి
శోణనదసంశోభారమన్ గంగర । క్షరుచిక్షీరములొప్పి కన్నజెనుసాం
ధ్యారాగముల్ బర్విన్ ॥ ... ౧౫౨.

గీ॥ సారసంబింతనికిర- పిసాళివిడచె । నౌరసారసమనుమాటవ్యర్థ
మానె । యనుచుకువలయ మెగతాళులాడెగాని । కడకుతన కన్నలయ
మునుగానదయ్యె॥ ... ౧౫౩.

సీ॥ శౌరివేటాడగ శరఘర్షణంబున-చెడిరిచిల్లినమృగమడమనంగ!
జారిణీప్రమదలు కోరినకోర్కె-లు- బడయనొచ్చిననొంముఘలమనడగ । విర
హులపైగండు వెడలినపూవింటి-రాయనీలిజేరాయనంగ । తనవైరివార్ధి
లోమునిగిననతనిసం-పదగొన్నస్వర్భానుప్రభలనంగ । కాలకంఠకంఠ
లకంఠకాకోల! కాలకంఠకంఠకాలకంఠ! కాలకంఠకంఠఖంజరిటమ్మతుల్!
గలిగియొప్పెనంధకారమువని॥ ... ౧౫౪.

చ॥ సతులు సవీనమల్లికలు శయ్యలనున్న నబేర్చిదీపికా! తతులు వె
లుంగరత్నఖచితలబగు భూషణముల్ ధరించిబల్ । కుతుకమెనంగచన్దన
సుకుంకుమమద్దివిలాసవైఖరిన్ । రతులమెలంగవేసతులరాకడమన్ వాది
గోరుచుండిరిన్॥ ... ౧౫౫.

ఉ॥ ఆతరిభృత-లంగడురయంబున నిద్దురబుచ్చి యత్తల! స్త్రీతు
లఁ గన్మౌఱంగి వెడవిల్లలభోయమనంబులన్ శర । వ్రాతములేయమోహ
ముప భర్తలకైమునుత్రోవ దీయసా! కేతతటంబుజేర గవకించివేన
సగూళిచేడియన్॥ ...

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ త్వరగనిశాచరుండదుగొ దాకొనెనంచుద్విజాభీతిచే॥ హరిఁ
గనగోరి యేకకులు నైవనమందుతపించి రత్తరిం । ద్వరగనిశాచరుండదు
గొదాకొనెనంచు ద్విజాభీతిచే॥ హరిఁగనగోరి యేకకులు నైవనమందు
తపించిరత్తరిన్॥ ... ౧౫౬.

చ॥ చరమదిగిత్వరిన్వలసి సారసమిత్రభుజంగుడర్పిలిక॥ దురగక
లాపమున్వడిగఁడోలిన హస్తరసాధరోపలో॥ త్కరఖురపంక్తి ఘాతజన
తస్ఫుట విస్ఫురిత విస్ఫులింగముల్॥ పరిగొని బర్హ్యనోయననభంబునఁ దో
చెనుతారకావనల్॥ ... ౧౫౭.

క॥ కలువనిసానికన్వబలు కప్పులనెవ్వచకోరజాతికిం । పలరినబువ్వ
జక్కవనయాభికిఱన్వసుధాశ్రవప్రాం । ఘలమదిజువ్వ వెన్నెలలనున్నని
కువ్వరతీంఁద్రుమన్వత॥ మ్ములయెదనొవ్వ తూర్పుమలమాయన జాబిలి
తోచెమవ్వమై॥ ... ౧౫౮.

ఉ॥ సూచనిగానకున్న బిససూనపుషతరాము వాడుమానిన॥ నే
రుకులోపమాననుచు పెల్చినపంచశరుండుమాటుక । రూరపుచక్రమంది
పిలుపుంజముపై మొకలెత్తెనోయనం॥ దూరువుదిక్కులనును తోచెను
పూర్ణశశాంకుడబ్బమై॥ ... ౧౫౯.

క॥ హరికీర్తితెల్లదిశల । స్మరివినకమలాసనుండు- పాసించినగం
బురపలపు పోరునోయన॥ నెరకొనె వెన్నెలనుపిండినెరిపిన భంగి॥ ౧౬౦.

కం॥ అయ్యవనరమున నెఱుకులు॥ కొయ్యలచియ్యలనుజూనిపి-కొ
ఱపులసెగన॥ చియ్యలుచుంయ్యన నొయ్యన॥ తియ్యపుకఱుకుట్లుగాల్చి-
తీసిసరానె॥ ... ౧౬౧.

చ॥ ముడునులు వునుపోతనము మూలగ కందనగాయదొబ్బనం॥
జుమలనువేరువేరుగొని చొట్టపనంటుల నింన తైలము । న్బొడిమిరియం
బు బోసిసరిపొయ్యెడుమంటన బెట్టియాకుమూ । కుడులిడిబానసంపుసని
గొబ్బునదీర్చి కిరాతనాయకుల్॥ ... ౧౬౨.

నీర్వచనమిత్ర విందోద్యాహము.

౪౫

క॥ సరసింజనిజారీలను । గరగలపింగాణులనుద- కంబుల్లానిశ్రీ
హరిపదజాపగ యిదియని । మురయుచు నొండొరులువాని- ముందిడు
కొనుచున్॥ ... ౧౬౩.

చ॥ పరిగొనివేటకాండ్రు నరివాణములం గలునింపినింపియెండా
రులెసద్రావిత్రావిరుచులూరెడు మాంసముపారుటాకుల । న్నరువగుపం
డుటాకులను మూకుడులందరిటాకులందునిం । పరయగ నింపియుంచిరిస్సి
తానన్నడై హరితమ్ముఁజూడగ॥ ... ౧౬౪.

క॥ పొలసునువేలాగొనుచుం । జెలరేగుచుశౌరికృపను- చితమె
న్నుచుపీ । యిలగలసోములుదీనికి । నలవడవనిమెచ్చుకొనుచు-నటవే
టరులు॥ ... ౧౬౫.

భుజంగప్రయాతము॥ పటరామృతక్షీర భావంబు దోపణ । వి
టారంబునంగల్లు చింగాణినింపణ । దుటాయించియొక్కండు దోతెంచి
త్రావె॥ బటాబూర మేమన్నబల్లారెయంచు॥ ... ౧౬౬.

సీ॥ ఈరువునాకకోవు కోరనాకచేజూవు - నరగొనియిచ్చొకడా
ప్రకునకు నాచించిమఱి యొకడదిగొనిదీనికే-పదవిదీతాననుచు పలికిత్యా
వు నొకచియ్యజూపినోరూరించ వేరొక - డదిగొనిమ్రొంగి నోరట్టెజూ
వు చిన్నారిచిందువఁ జేకొనియాసుర - సురలకందనిదంచుజూవునొకడు
నొకనిముందరి కలుకుట్లు నొకడుమ్రొంగు నొకనికై గిన్నె లాగికల్లొకడు
ద్రావు నొకనిమధుచవకంబెత్తి యొకనికిచ్చి గొండ్లిసల్పుచుకేకి సల్పొట్లు
నొకడు॥ ... ౧౬౭.

చ॥ కనులెనపీలబోయెనడకల్ విటతాటము లాయెమాటలం దొ
నరికడప్పవాతెరల నొయ్యనతుంపురు లాటకొప్పమున్ । హనువులజూజు
మూగెకురులల్లన జుంజురుతేగమర్చుముల్ । పనిబడిరచ్చకెక్క- కడులా
హిమి హేను వేటకాండ్రకున్॥ ... ౧౬౮.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ ఒక్క-డువెక్కిరించు నొహళాహళాహి హిహీయని హాస్యమా-
డువే! రొక్కనియొక్క-డెక్కి- మఱియొక్కని కాగిటనొ త్రియెత్తునొ! క్కో-
క్క-డుగంతులేయుచు నొహళాయని పెద్దటికంబు లాడుచున్ | మికిర-టమై
న కైపుఁ గొనిమెల్లిరి గద్దరిబోయిబిడ్డలున్॥ ... ౧౬౯.

సీ॥ సురగాలిభారలెడు చొక్కా-కులను వంకి - బోడచెదనని ము-
ట్టబోవునొకడు! చదలంటినత్తుత్రచక్రంబు సడలింతు - చూడుచూడని దుం-
కులాడునొకడు! దిగునలేచియద్దిరసింగమసజము - దాడికైకొనియేచుమో-
యనొకడు! స్వచ్ఛాయ సేతకసహ్యుడై చలమున - బట్టబోయిసరాన బడు-
నొకడు! కిసిసిగడ్డలు తనవలకేలబట్టి విడువిడుమంచు చెఱపలవ్రేసివ్రే-
సి! యారకొడితివె సేమదమణతుననుచు! కదసితను తానె చెయిగల్పిన
లు నొకడు॥ ... ౧౭౦.

గీ॥ ఒకనిగడ్డముఁ బట్టివేరొకడుగుంజు! సేమిరాయన్ను సీదాతెనా-
దియేది! జూపుమనినలు దిక్కు-లఁ చూచిజూచి! పాయసిక నెట్లునుచు నేడ్చి-
పసుధవెతకు॥ ... ౧౭౧.

ఉ॥ ఓసతిరవ్వుటంచు వృగయుండొకనిన్నెవ్వనకుఁ నొత్తినే! డో-
సి యిదేమిసీదుకుచ యుగ్గముదాచితివెక్కడన్ననే! నోసినిగాసుబూసిన
ని యొంపులు జుంజురులె త్తియుండెడు॥ మీసలుఁ జూపినన్వినక మిట్టులి-
వేమనిమూర్ఖుడై॥ ... ౧౭౨.

క॥ నెలజింక నేతుననియు! తలముననొకకొఱవినేయ - తటకున న-
దియూ! దలఁబడ్డ చెడ్డమొకమిది! తలఁగొమ్మున గ్రుమ్మెనంచు - ధరఁబడు-
నొకడు॥ ... ౧౭౩.

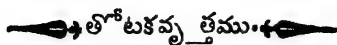
క॥ అలసటబడివేసటఁగొని! యలయికచేసేదజెంది - యల్లట యె-
దుగ॥ సొలసియలసి చెంచులుబెగ్గలమునపవళించిరాకు-గడలందనుడున్॥

క॥ మునినాధయవలికథనా! మనమున సారసేయుమివుడు - మా

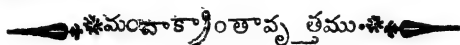
నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౩

మక మనమా! పనజాక్షునిచరితామృతే! మునకై మరులొండెదానముంప
చె వేగె॥ ... ౧౭౫.

దనుజేశవధూ సముదాయపృథు! స్తనమండలకుంకుమచందనసే!
చూచుచుండెదృగ్బలశైవలినీ! జనితారయుతోజ్వల చక్రధరా॥ ౧౭౬.

మెట్టుంజాల్పుత్తడి మెఱుంగుపాల్ మేలూర్మబ్బబాజున్! మెట్టుం
జాల్లెన్నునుపుమిహిడాల్మేటి పలకప్పుపెన్ లాల్! మెట్టుంజన్నెంగొనుజి
లుగు వ్రేల్చిన్నయాపకిరాడల్! బెట్టెలాతుల్ చొరుదగనిప్రోల్ బిల్లి
వొల్లలువేల్పు! ... ౧౭౭.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదలక్ష్మీకృష్ణ గోత్తుంగ శృంగారస్తన శృంగసంగ
ధారాధర వేంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధ వాగ్దేవీభవ నిరంత
ర భాగవతారాధనాధేయ తూముకులపవిత్ర సర్వేశాభి
ధాన పుత్రరామదాస ప్రణీతంబైన నిర్వచనమిత్రవిం
దోద్వాహంబను శృంగార ప్రబంధంబు నందు
ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీశుభమస్తు.

నిర్వచనవిత్తవిందోద్వాహము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీకర సంసారార్థవః నాకాయిత పాదయుగళ - నాళీకజనుః! పా
కారిచక్రవాకది వాకరకరుణావిధాన- పాలితదీనా॥ ౧.

ఆ-వె॥ అనిసమానినాధుడానందమగ్నృడై | పుడమిరేసిం జూచినదు
వందొడగె | చిత్తవృత్తివృపాల | యంతతెల్ల బారెనవనిదూర్పు॥ ౨.

ఉ॥ తారలుమాసెపక్షీసముదాయములేసె శిలీమృఖంబులిం | పా
రగమ్రాసె సారసములందముసేసె చకోరజాతికిన్ | భారముఁదోసెకల్వ
జిగిబాసె పదాయుధపం క్తికూసెలే | బైరలువీసెకాముకుల భావము రో
సెనువేగుజామునన్॥ ... ౩.

ఉ॥ రాతిగిట్టెరేవెలుగు రాజెలవట్టె విరించిగాముకీ | వ్రాతము
తీర్చితామరస బాణుడుబ త్తళిగట్టె తేంట్లకున్ | యాతనుఖంబుబట్టె పా
లయలగ్రాలు లోజ్జుకుఁబెట్టె జక్కవల్ | ఖ్యాతిగజోడుఁ గట్టె తెలు పల్లనఁ
బుట్టెను తూర్పుదిక్కునన్॥ ... ౪.

మ॥ మృగయాక్రీడిత యాదవాధిపుడిచే మేల్కొంచువేళాయను |
స్మృగముంజూచిన నేలమానుకొను మర్దించున్నిజంబెదెదన్ | దిగులెత్తంగ
డుతెల్ల మోముకదురందీవ్రంబునన్నాశిది | జ్ఞగరంధ్రంబునఁ దూటిడాగ
ననగంజంద్రండుఁ గ్రుంకెన్వడిన్॥ ... ౫.

చ॥ సునుపరిచెక్కుల న్నొనయునొక్కుల వేసలిరాచియున్నునం |
దనకలి ముంగురుల్నిమిరితమ్ములముల్ పుకిళించినీపుల | ల్లనబిగియించినా
యకులు లంకియఁగోరిన నానుచాలులే | యనిమృదుశయ్యలందొంగి రత్త
లభీతిని కన్యకామణుల్॥ ... ౬.

క॥ పరవారిరాకవినినన్ | గరితలుతలవంచి మోము - కప్పటవిధి

(౭) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౯

యఁ చరవిందాత్తుడురాసి గ్గరియగుచున్ గలువచెలువ-కడుముకుళించెన్॥

చ॥ దొరమముఁ బోవవచ్చెనని దూకొనిజక్క-వ దంపతుల్బునో!
హరమగుపైడి పల్కెములనచ్చపునీలములుంచుపాండురాంబరమిడికాను-
బెట్టిరనపైవరటల్ గలులెత్తియాడబం భరవిసరస్థితాంబురుహపాళి వి-
శాసము మించెన త్తరిన్॥ ... ౮.

క॥ వనజాక్ష మీరుగోరిన! వనితపయ్యాళికిసరోజ-వదనలతోనీ! వ-
నమునకువచ్చునదెమే ! లోక-నుమనుగతి కారుకోళ్ళు-కోయనికూనెన్॥

సీ॥ కమలజరాసుధాకలశంబనంగను - మొససి జక్క-వలకుంటెన-
యనంగ! చందుపుల్గులవిప్పుసాధనంబనగను-కువలయాళికి విషగుళికయన-
గ! జారిణీస్త్రీకోటి కోరికతుడయన - నినమయ్యాఖముల కంజనవనంగ!
తెరవాటుకాండబెదురు బొమ్మయనగను- దినమునకొఱపు విత్తనవనం-
గ! కుంభినిజన వైతాళికుండనంగ! పచ్చకన్నులమొకముల మచ్చనంగ! ప్రా-
గ్నతీమణిచేవిరిబంతియనగ! దెలసెన త్తరిపూర్వున వేగుజుక్క॥ ౧౦.

క॥ హరినామసార్థకమునకు త్వరగ నిశాచరులఁ ద్రోల-తపసుడలు-
గళా! ద్రరసమునెరికొనిబర్చిన ! కరణిందొలుసంజతూర్పు - కడచెలు-
వారెన్॥ ... ౧౧.

ఉ॥ లోకములన్నిశాచరులు లాజ్జకుతేనమకట్టికాఁడచే! కాకులు-
సేయ లోకులలకాకుపడన్వసపోక కుయ్యిడన్ ! వీయనశౌరిచేత గలభీకర-
చక్రమునంపెనోయనన్ ! గాకవెలుంగుతోచెమును గట్టుననిండు పిసాళ-
మొప్పగన్॥ ... ౧౨.

గీ॥ అంతటనుజనానంద హాసుకంద ! మరునినిద్దంపు చందార-
మాప్రనంద! చికురకజ్వలబృంద విజితమిళింద! మేలు హంజగజిగికుంద-
మిత్రవింద! ... ౧౩.

చ॥ హరిగను నారటంబెనంగ నంతకుముందర పూలనెజ్జపై! బొ-
రలుచువేకువన్నెదుర బోయెడువేళసహస్రమారసుం ! దరుడాకమర్త్య

తృతీయాశ్వాసము.

దంబు సుహనాభుడు చంద్రుండు హటకాం బుడుజితాంబుదప్రకరభా
స్వరుడుస్మనుడోచెడోచినాఁ|| ... ౧౪.

ఉ॥ దిగ్గనలేచియున్ను రనిదికుటలు మెల్లననట్టెజూచిమై । గగ్గురు
తెత్తచన్నులుబుకకవేపిడ పయంటజారగఁ । బెగ్గిలిబేలయెమదన పీడ
కుతాళక పొంతనొక్కతెఁ । బిగ్గరదగ్గరొత్తియలబిత్తరిచన్లవ దిండుగా
గొనెఁ|| ... ౧౫.

చ॥ అటగొనిలేచిమైవరచి హయని చిత్రితపుష్పశయ్యపై । తట
కునప్రాలియున్నురసెదైవ్యముబల్వగ వెండిలేచియ । కటయికయేమిసే
తునని కాంతనెగాదిగజూచిపాదపి । క్షటిబడిపొల్లగాచెలిమి కత్తియ గా
రపముప్పనంతటఁ|| ... ౧౬.

ఉ॥ చెచ్చెరవచ్చియెత్తి తనచెక్కిటచెక్కిలి నొత్తియకులనఁ ।
క్రుచ్చివెనుటిచే నిమరికుంతలపంక్తికిసామ్మజేయుమేలచ్చపుస్వేదబిందు
పునద్దనులంకలు గొన్నసోగుల । స్వచ్చిసురంటిచేవినరి విహ్వలచిత్తము
దోషపట్లనెఁ|| ... ౧౭.

క॥ ఓయమ్మయేమికళవళ । మోయబ్బరమయ్యెదాప-మొందగ
సికి । మాయెనొగాసిల్లుటకే । మాయమొయేర్పడగఁదెల్పు - మాయన
నెఱఁ|| ... ౧౮.

క॥ వగసెగలుమిగులపొగలగ । బెగడున మేనువడకాడ-పెదవింద
డపుడుఁ । దిగులుననట్టూర్పులునిగు డగనిట్లనివలికెచాన-డగ్గుతికతోఁ||

ఉ॥ ఏమనిచెప్పజాలుదునె యింతకుముందు జితాంబుముగ్ధయ ।
శ్యామలవర్ణుడొకొడు సెజంబుగముందర గానుపించిన । న్నామునిపాలుగా
నిడచికన్నడడయ్యె నికెట్లుతాళుదు । న్నానుదివానిపైబొరలి నన్నిటచే
నె సోరుహాసనా|| ... ౨౦.

క॥ అనినప్రపుల్లంబురుహే । ఉదానితలయూచిజూచి-ఘోరిని
త॥ తర్జనిస్త్రామెంతకవచ్చితి । వనివెంతలు మదికిదోప-వనితకునుడిగ్గె

నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహము.

౫౦

మ॥ వికచాంభోరుహనేత్రవింటి నహంహావితోగదాపోతుటి । గ
కునైనంజారరానిదీనగరునన్దాన్నించునేయిట్లుగ । న్యకవీవెకొడవర్త్యుడె
క్కడనె మోహంబేలనేయింతవె॥ ట్రికలాపంబుడలంచబోకు వినిని తే
డేమియూహించునో॥ ... ౯౨

మ॥ మగువాకన్నెటికంబు వీటిబడహంబుండ్రాటముండెదగం దగ
వానేయిదితల్లికి న్వగఁగుండండెంతకుం దెచ్చునో । వెగతానన్నలకమ్మ
బంధువులకున్వింతోనులోకంబున॥ నగుదాతాగదతోటదేడియలువిన్న
సిగ్గుబోనాడరే॥ ... ౯౩.

క॥ మగువలుమగలందగుల॥ న్వగఁగొనదెగఁపడుమగుల-వలయు
లకతనం॥ బగుననిగోలవ్రసీకిది తగునేసడిబడయునడవ-దల్చుటమ్మగా॥ ౯౪

మ॥ అనసిగ్గువ్వలపోజముప్పరిగఁదోయ్ లోచనద్వంద్వమి । లన
మొప్పన్ నృపపుత్రికొంతవడికిన్ తాల్యాత్మయైబల్కె-మా । నినినన్నగతి
అవ్వసేయికి నేనీదానగానమ్మన । మ్మినదానగరుచేలఁబూపెదవెచె
ల్మిబలిగితిన్నిక్క-ములో॥ ... ౯౫.

చ॥ వినిచిటునవ్వదోపచెలి బిత్తరియావలద్రిప్పి నెట్టికల్ । తన
తలనొత్తినాయె సదాదయకల్గిన దానపమ్మనీ॥ మనముపరాకుజెదెవగ
మానవేమేల్కొనియుంటిగాదయే॥ మనుజునిగాననేకలసుమాయనితెల్వి
న భామయిన్లనె॥ ... ౯౬.

క॥ చెలియేమనితెబ్బునున॥ న్నలయాననిజంబువినవె-నాహృదయ
మును॥ త్తలపాటునొందెనిజమో । కలయోతెలియంగజాల గదయేమం
దు॥ ... * ౯౭-

శా॥ ఆమాటలోవినిబల్కె-చెల్లినవలాయానాన నికొంబునీ । వే
మిందెల్వనిపిన్నదానవగుటకొ హేవాకమెట్లబ్బునో । భామారత్నమనే
గుజామునను స్వప్నంబాటక్షేమంబునీ । కామోదేకముమాను మీకల
యెనికొంబాను చింతింపకే॥ * ౯౮.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ అనియ్యారాప్తినజితః సునకబరివచించెనేట్లు - గడుపుదుదినముల్ । వినుకనఁజూపడుతతత । మనసిజానెడజిగిర-మనసు-మరలదుకొమ్మ॥ * ౨౯.

గీ॥ అమ్మయిదియేటిబేలతనమ్మకొమ్మ॥ యద్దమునమూటకలలోన
నైనమాట । నమ్మరాదైనవానిరూపమ్మకదెల్పు । వేగనూహించియెవ
డొటవెతకవచ్చు॥ * జ ౩౦.

క॥ అనియ్యారాప్తినజితః సునకబరివచించెనేట్లు - గడుపుదుదినముల్ । వినుకనఁజూపడుతతత । మనసిజానెడజిగిర-మనసు-మరలదుకొమ్మ॥ * ౩౧

క॥ అవగదిరివిగిసాగసులు । నావలపులునామిటార-మానుకుమా
రం॥ పాపింకయునాచోకయు॥ సేవివరఃసేయబూననేర్తునెచెలియా॥ ౩౨

సీ॥ అయినదెల్పెదవాని యందమంతతనే - సరసిజేక్షునిగన్న చ
క్కవనము॥ శ్రీధృతపద్మంబుసేవింపజేరిన-రవియనకాస్తుభరత్నదీప్తి॥ త
రుణాతపాశ్రితధారాధరంబున-కలితకాశ్శీర వక్షస్థలంబు । నయనాబ్జముల
పైననటియించుపట్నద-కులచోటాటిగఁజూర్చ కుంతలములు । నడుగుకెంద
మ్ములనుగోరియావరించె॥ ననమరాభాళిచి త్తరువంచుపసిడిచీతెరింగులు
మీగాళ్ళఁజిందులాడ॥ కలుగనొయ్యారమెసఁగసాక్షాతరొంచె॥ ౩౩॥

ఉ॥ నాసఖయబ్బ్రమొందియగునాకనుఁగొంటివెయింతవానిసే॥
బాసుబూరెయేమికనుపట్టినవేంగలివొటఁగంటినా । సేసరియెంతనేర్పరి
విసివెపుంకనలేదెవానినో । హోసతియుచునవ్వెసఁగనొయ్యన కేకిస
లేసియిట్లనె॥ * ౩౪

క॥ ఓతరుణిమిట్టిటక్కులు । నేతరునగంటివెచట-నేమనవచ్చు॥
నాతోసిగతిబలుట॥ తాతకులగుజెప్పఁబూను-దానపుగావే॥ ౩౫॥

క॥ అనమిత్రవిందయెదజ । ల్లనవాతెరవడకబలిమి-లాడుచునవ్వా
కనికరముంచవెకనినం॥ తనుదెల్పితి నెవడానేన-తనితెలియగదే॥ ౩౬॥

గీ॥ అనినరాసుతచెక్కులు నశ్శ్రేయిమిరి । ముద్దుగొనిముంగురులుమ

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౫౩

వ్యవద్దజేర్చి మరునిరాచిలగ్రాసీకోరెసిరులుగులిగి । మించనలవాడెనిను
బొందమిత్రవింద॥ * * ౩౨॥

గీ॥ జంకునొందకుమింకేలసంశయంబు । వాంఛలొనగూడెలెఱుఁ
గవేవానినీవు! నాడఱొయినతీర్థమెదైనపగిది । గాదెముంగొంగుబంగ
రుగరిమందోప॥ * * ౩౩

గీ॥ వానికినినీకు సేమేమివావిగంట । మదితనీమేనమామక మద్దు
సుతుడు! నతడునీతల్లికినిమేనయల్లుడగును! పల్కు లేటికినీమేనబాఁగాడె॥

ఉ॥ ఆతనిపేరువిందువపుడప్పుడుపెద్దలుజెప్పముందువి । ఖ్యాతిగ
గోపికామణి విహారకుడుర్వరరక్షకుండున । బైతనిభాటుచారజనపాలు
డు కృష్ణుడనంగనాతడే । యీతడుభతానీకునగు నిందునిభాననచింత
లేమనక॥ * * * ౩౪

ఉ॥ ఆవచనంబులున్నరుని యస్త్రములై యెద ప్రకరింపలే । నే
వెరిత త్తఱంబు గొనిదిగ్గన మ్రొగ్గిత్రపాభిమునినన్ । భావమునందునుత్ప
వముపాల్పడినంగల మయ్యులేపతా! నేవిధమైనచెయ్యులను నేరకపాదన
భాళీఁజూచుచుక॥ * * ౩౫

క॥ అల్లనట్లనిపలికెం! దల్లియెగతాళిసేయతగునేనినునే । నుల్ల
ముననమ్మితినిన! న్నల్లరిసేయకనికొలందిననంతక॥ ౩౬

క॥ కాంతామణికనెచెల్వినె । లంతుకయీమాటలెగ్గులాబబిబి
క॥ న్నంతన్ననుఁగాబడువు! త్తంతముగదెతప్పబట్ట - దగునేతల్లీ॥ ౩౭

గీ॥ అప్పుయోయమ్మయిది యపహాస్యమగునె । కలఫలంబునుజె
ప్పితిగానిచెలియ । లాలకించిననారడిపాలుజేతు । రనిననెలతుక కిట్లనె
నరుసుపట్టి॥ * * ౩౮

క॥ ఓయచ్చయేమి సేయుదు! నేయుల్లంబాజ్ఞామీటి- నెప్పరినికసే!
బాయననివాదులుంగొనె! నేయేగతిప్రాద్దుగడుప-నేర్తునెయనినక॥ ౩౯

క॥ ఓరాజతేనయవించు! యారాటముగల్గినప్ప-డారామమునక॥
గారాబతివెలఁగూడివి! హారముసేయంగనుచిత-సుగుకన్నెలకుక॥ ౪౦

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౫౫

క॥ ఆరామస్వకీయవయః స్యారామలః గూడివనవి - హారమున
కుపో! పోరామ హృదయతై చెలు! లారామము తారసిల్ల - నని రొండొ
రులున్॥

...

౫౬.

క॥ మునుకనుఁ గొంటివెవనితా! వసితారసమయ్యె వలపు - వల
పులమనకా! మనికాపురమీవనినా! వసెపాటిగొనంగనవసె - వసెపటిగలదే॥

క॥ అనిచూపినదొరకూతురు! తనమనమున వేన్మియెదిగి - తరగ
లిడగమె! ల్లనచసిన జెలులు నోహో! యనుచుం గేకిసలుగొట్టి - రంతటి
లోనె॥

...

౫౮.

ఉ॥ రామలుపాంధవిభ్రమ విరామముఁగామునిప్రేమమున్చిక్కి గ్రా
మము పుష్పలీళభితకామముఁ గేలికనేమముఁనుమో! ద్దామముమాధవ
ప్రథితధామముఁ దావుల సోమమఁచితా! రామముఁగామినీ హృదభిరా
మముఁజై త్రకళాలలావమున్॥

...

౫౯.

గీ॥ పొంతఁజనిచూచి తలయూచిపాలముసాచ్చి! యందుగలవంత
చూడుటలకబ్బ్రమొసగ! తరుణులంతంతఁ జనుచుకాంతారమహిమ! సా
నంగ నొండొరుల్స్పృడు బొగిడిరిటుల॥

✽

౬౦

ఉ॥ శోణ మహాస్థకుడ్యరుచి జొప్పడుపల్లవ రాజవజ్రగో! పాసి
మాడ్కి-పుల్లసుమ పంక్తులుతల్పములీల నంతర! స్థానమునందు మారుతవ
శంబున రానినపుల రాసులు॥ మానినికంటెవాసగృహమాయన నొ
ప్పెనికుంజమల్లదో॥

✽

✽

౬౧

చ॥ అలమనఱూడు పల్లవచయంతరగుచ్ఛకపాళిగాలిచే! తలిరు
లఁ బాయశాఖలిలితంబున దాకినతేకులెడైనా! చెలిటవికెన్ సదబ్ధినినుఁ
జేసని రేమగఁజేమిసేసెనో! తెలియవెయన్నలజ్జమచిఁ దెప్పరిల్లనొదమా
టుకైచనె॥

✽

౬౨.

చ॥ అడగనుఁగొంట రత్నకళితాంతర నూపురరావ విభ్రమఁ!
బెదరితురీనపల్ దెసలబృందములొ బలువేండ్లజాడయా! వదనసముసముం

తృతీయాశ్వాసము.

దు పతిమారాని తేరినవెనకముంగురుల్ చెదరినలీలకాదె యనన్గిరి
యైనహసించిరంగనల్ * ౬౩.

చ॥ మనఁగొనియల్లిబిల్లిగను మావినిచుట్టిన మల్లెఁజూచిమా నన
భవకేళిలోఁ బతిపెనంగినమాదిరి దోచకంతుపుఁ గనికెలకోడియొద్దుత
మకంబున మూర్ఖుల లేపియోతఁయు ల్లనముల నాడెనా ప్రియునిలంకి
యఁగోచెనెయంచు నవ్వుచున్॥ * ౬౪.

చ॥ వనమహలోచనా తరుణపల్లవవారము గాలిచేపరా గనివృత
గృచ్చపంక్తివెలిగన్నడ విప్పినరానఁగప్పుచు కనిపొదరిల్లుతోచె బయ
కారపు నన్ననికంచు కాంతర స్రవములఁ దొల్లుపయ్యెదను చక్కఁగఁ
గప్పెచు కాంతపోవడిన్॥ * ౬౫

గీ॥ సకియపున్నాగ రాజికిసరులఁజూచి వెఱచిదవ్వలడానిన్వె
ఱఁగుజెందె సకియపున్నాగరాజికిసరులనంది యల్లిబిల్లిగనుండునెయ్యం
బుఁ గనవె॥ * ౬౬

ఉ॥ వీవలీపీచినన్నదన పీడితయై చిగురాకుచేతవి శ్రావపురంభశ
క్ర పరిరంభముసేనెను వింతఁగంటివే వీవలీపీచినన్నదనపీడితయైచిగురా
కు చేతవి శ్రావపురంభశక్ర పరిరంభము సేయుటసాజమేచెలి॥ ౬౭

మ॥ పురుషాలింగితమయ్యు శ్యామయచట న్బొల్పారెనో శ్యామ
యా పురుషాలింగన మెప్పుడొప్పగుట నీపొల్పొందెనోకొమ్మను స్థిర
రాగంబున పల్లవావళినిపొందెం గొమ్మకన్బొంటెయా స్థిరరాగంబునపల్ల
వావళికి మాతృస్థాన మాటంగదా॥ * ౬౮

క॥ గణికారతి సౌరభ్యం బునకులతాంగకలితశయ్యఁగోగభుజం
గే శుఁగంబొదరింటను మనమున కబ్బరముదోప - మణిభాహసా॥

క॥ గణికారతిసౌరభ్యం బునకులతాంగకలితశయ - భోగభుజం
గే శుఁగంబొదరింటను మనమున కబ్బరముదోప - మణిభాహసా
మా॥

(౮) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౫౩

చ॥ దగగొనివచ్చు భృంగమును దాకొని పెంటిబిరాన క్రొత్తగొ
జ్జగివిరికోరతోఁ మధువుచాలిడికెందలిరాకునెజ్జనా మొగతదలదిఁడొన
ర్చి పతిమోమున మోమిడిన త్రమిల్లెనా ముగుదబలారెయంతయిదమో
హముఁగల్గిన స్వీయకంటిరే॥ * ౨౦.

క॥ శుకమొకబింబముఁగొనితన, శుకికిచ్చియు వేరునొకర - శుకి
కడజేరన్ శుకిఫలమువిడచిపతచను శుకిచంచువు గొఱుకుచున్న - చో
ద్యముఁగనవే॥ * ౨౧.

క॥ లేమావిని వికరవములు లేమాపిని నన్ననమునీ - లీలతనరలే
లేమావినడగు నీతరు లేమావిలసితముసుమ్మ - లెక్కింపంగ॥ ౨౩.

గీ॥ భామవింటివె మైదేహి రామలాంభి తమునసాకేత పురమన -
దనరెవనము కీచకశ్రేణిపూగ సంకీర్ణమునను విరటుడేలిన నైన్యంబు వి
ధముఁజూపె॥ ... ౨౪

గీ॥ లలితహైమవతీ పృథులకుచకుంభి కుంభగంధసురభిపరి రం
భవనము లలిత హైమవతీ పృథులకుచకుంభి కుంభగంధసురభి పరిరం
భుబోలె॥ ... ౨౫.

చ॥ అకకనువిత రాగసుమనోల్లసయా నొకదానియల్లకా శికజ
టి శాఖలన్నెనగి చెల్వెసలారెడు దానినెల్లకం టకయుత చక్రవర్తిని క
టాబిగజుట్టెనె యన్నసేమిదో చకనడిచిచ్చ బడ్డనొకచానవనాగమలీల
లోయనె॥ ... ౨౬.

ఉ॥ చకరనిదాడిచుంబుల మసంగొని చిలకలుముక్కునొక్కినం
జక్కర వింటిజోడుతన సాయకముల్ కడనాళ్ళవొటచే మొకర లు బో
యెనంబులలిమోదుగు పూజిలుకెత్తివొక్కుల మృక్కలచన్నదోయి న
లయన్వేస సేనెడు నీవిజ్ఞాపడెన్॥ ... ౨౭.

క॥ మారునివాలులకోరి భారితమి మీటికోరి-భ్రవ రీచపరి శా
రీరీమ త్రమ యారీతతిపతులఁగలసి - మొల నెనోయారీ॥ ౨౮.

చ॥ తిలకవిరాసమున్లుబకుఁచెల్వెడు ముకెనపూలకాంతలు॥ ద

తృతీయాశ్వాసము.

లపదంపడి చేరగవేడు చెల్లియో! య్యలులతలంపు వీడగవిహారమునల్ప
వనాంత రంబునన్॥ ... ౮౨.

ఉ॥ తేనెలంద్రాగుకప్పురపుతిన్నెలానాగువినోదవైఖరిన్. వీణీయఁ
మీటసాగునొకపెట్టుననెమ్ములు కూయలోగుపూ. సోనకువీరగువేనలనిజు
ట్టునుపువ్వులసోగుతుప్పలన్. మానకలాగువీరియెలనాగలుమూఁగినలా
గుబాగుగన్॥ ... ౮౩.

చ॥ లలింబాదరిండ్లదాసెవిమలస్తబకంబులఁగోసెకెంపులే. దలిరు
లందూసెనైకతనితంబలతోనెనబిత్తిగూసెయం. టులకపురంబుఁడీసేవ
గటుంబుడగుబ్బలబూసెతేంట్లకున్. నలదముబోసెతోటియెలనాగల కా
నతిఁజేసెన్ద్రక్ష॥ ... ౮౪.

క॥ వినిమనముపొంగకూరిమి. మనసిజశరనేత్రలొక్క-మాటు
ననబాదల. స్వేదనగొని తమతిమయిఁఫల్. తనివోవగ మెలఁగిరెమ్మె-త
నమలరారన్॥ ... ౮౫.

సీ॥ పున్నాగములరాల్పె పున్నాగరోమాళి - పొసఁగనాభికినీడు
పొందునంచు. పల్లవాళినిగిల్లెపల్లవనిభవాణి - యధరంబుతోఁ మేలునం
దునంచు. లతకూసనూపెనులతకూసనరగున - తనుపుతోసరిపోలతన
రునంచు. కిరిగుత్తులనుఁగూల్పెవిరిబోడికేరుచు - పాలిండ్లకివి నిండుపాలి
వంచు. కుందకట్టులములఁగోసెకుందరదన. నెమ్మినఖములతో నీటునె
గడునంచు. చంపకంబులంద్రెంచెనుచంపకాంగి. నాసతోనెప్తువాదులు
జేసునంచు॥ ... ౮౬.

గీ॥ కోకిలకలక్ష్. శకంఠచిగుళ్ళుగిల్లె. చెలఁగిఘకవాణిఫలములఁజది
మివేసె. కులికిగజయానరంభలకొల్లబెట్టె. సంతనళివేణిపూఁడేననంతుఁ
బుచ్చె॥ ... ౮౭.

ఉ॥ కోలిలవాణి కంజగురుఁ గోసిరరామహరించెభృంగవే. చీకర
శోభితప్రసవ నిర్మితకందుకముందటూబునం. జేకొనెహేమనానకడుచిట్ట

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము

౬౧

కమేష్వగకీరవాణిమా । కూకుచుపండ్లుగోయగను హుమ్మసిసాంకవగం
ధికైకొనెన్ ॥ ... ౯౮.

చ॥ గణితనవీనరత్నయుత కంకణరావములుప్పతిల్లపా । గినిలిన
మెత్తి సాంపులుజనించగ సంపెంగపూలగోసివా । ససలుగ్రహించి వేసె
నొకసాంకవగంధిబిరాననాసికం । బునకుసమానమొప్పపికపామ్మనికేలన
దల్చురీతిగెన్ ॥ ... ౯౯.

ఉ॥ నూతనపల్లవావళి వినోదముకల్గి ప్రవాళరాగవిఖ్యాత కరం
బుపోరెననకామిని యోర్తచిగుళ్ళుగిల్లినన్ । జాతికిజాతివైరవన సామెత
యీతరళాయ తాక్షిముం । శేతను జూడగాగలిగెచెల్వనగులర గ హా
నుజలర గెన్ ॥ ... ౧౦౦.

ఉ॥ పూగొలఁజూచియొకరచెలి బోరనడాకొనికోయబోయినన్ ।
బాగరిపిల్లతేండ్లు పసిబట్టిసరాళున మోవితావికిన్ । మూగిన కంకణవ్య
ణనపుంజమురేచగఁజోపెఁజోవినన్ । సీగకనున్నదోచెచినిసీలవ్రబఁతునా
డుకైవడిన్ ॥ ... ౧౦౧.

శా॥ పంతాలాడుచు గబ్బిగుబ్బెతల సంబ్రంబొప్పు ట్రూడవెంఱి
స్వంతౌమావికి జుట్టియూగపడముల్ వేచాగితారాపథ । ప్రాంతంబై
చనుడెందులీలగని నన్బాటించకన్ దేవతా । కాంతానీకమత్రోటి క
య్యమునకుం గాల్చివ్వసట్లాపైదున్ ॥ ... ౧౦౨.

ఉ॥ కోడలపంక్తివిందులనికోరినఖావళికూడినంతటన్ । భూవిలాస
మున్నడసిపూజ్యతచే తలకెకెగనోయన్ । సారసగంధియొర్తు విరజాజా
లగోసిప్రవేణి నుంచెనా । తీరుఘటించకున్న కడుదీనతచే భుజొల్లకుం
డునే ॥ ... ౧౦౩.

ఆ - వె॥ తనయులై నయభుబు తలకట్టబడెనంచు । దాదిమూఁక
గూడితామరసము । స్తన్యపానమివ్వఁజనెననొకచాన । పూలగోసిసి
గనుపాసగఁడుటిమెన్ ॥ ... ౧౦౪.

వ॥ పొగడల్ గోగులువావిలుల్ తిలకముల్ పొన్నల్ దసాలంబు

నిర్వచనమిత్ర విండోద్వాహము.

౬౩

మేయుటక కోవెలలు కోవెలలు । చేరికనుతగిలించు జివురులనుఁ జివురులను । సూరెగిలిపోయి కింశుకములను శుకములను । చోపెదనుకట్టు మిక్కిలజువ్వలనుజువ్వలను! వ్యాపింపవేయమి కనవ్వలనునవ్వలను! తలకిపాతె నుపూఁబొదరులగుదరులగును । చలమేలఁజెత్తుకేసరులఁగొనుసరులఁగొను! మఱవదలియల్లిగురుటాకులనుటాకులను! తెఱకువను ద్రెంచువలితీగెలనుతీగెలను! పొలితిలినీమదినిపొదలగును పొదలగును! తొలకెనెమ్ములుతరులతుదలగును తుదలగును । త్వరగఁగూర్చునె కోవిదారముల దారముల! వరుసగల్పవెసింధు వారముల వారముల । తెరకుననటుబోయి తేనెలను తేనెలను! తీరిచెదభూడు సుదతీనెలను తీనెలను తరుణియేరవేదేవదారులను దారులను! సరవితోబలికించు సారెలను సారెలను! నిరతిఁజేరదనుదానివల్లలను నిమ్మలను! ఆరుగురుమొకస్తూరిదిమ్మెలను దిమ్మెలను॥ * ౧౧౨.

క॥ ఓలీలావతిరామమ! రాశగమనపల్లవాంఘ్రి - రాజీవాక్షీ! రోలంబవేణిచమరీ! వాలకబరిపూర్ణచంద్ర - వదనలువిసరే॥ * ౧౧౩.

మధురగతిరగడ॥ గంబురదిన్నెల కన్నెలఁగూడియు! సంబరమనదొరసానిసేవేడియు! నల్ల సేరేడాడి పాడుదమె! యల్లిబిల్లిఁగొని యాటలాడుదమె! కూడి యందరము గుజగుజ తేకు! నాడి చేరుదమెయాగుమి మాకుల! బిత్తర మీనగబిత్తి గూయుదమె! వొత్తుకలసి మరుపూజసేయుదమె! యరతిమీఱకోలాట మాడుదమె! మురయుచు డాగిలి మూతలాడుదమె! తఱిమితఱిమి కాంతామణి ముట్టితి! పఱచి పరచియీభామనుబట్టితి! మవ్వపుతావుల ముల్లెగిల్లరె! క్రొవ్విరజజులఁగొనెడఁదల్లరె! క్రమమొప్పగ లలిగమసెలచుదమిక! శ్రీమఁ గొంటిమి చెలిచాలించు దమిక॥ ... ౧౧౪.

గీ॥ అనుచునెచ్చెలియలురాచవనితఁజేరి । యొండొరులుబుజలను చేతులూనిపట్టి చాలుపడఁగూడి మెల్లన చనువుమీఱి వెడలిద్రోతులనీడను నిశ్శీమించి॥ * * * ౧౧౫.

గీ॥ భరితజలకణకమల శోభలనుదెగడు । చెమట మొగములఁ బ

య్యోదచైతగుల్మైతి । వి-తలగుచుండుటాకులవిసరుకొంచు । నున్నురులు
గొననందొక్క-యవిదపలికె॥ * * ౧౧౬.

గీ॥ అమ్మవిసవమ్మజవ్వనమందుచెలులు । వనవిహారంబుసేయంగ
వలవదమ్మ । కమ్మతేనెలు పటిబోవకసరుతేంట్లు । పువ్వుడులురాల్యరివ
గాలిరొప్పువేగ॥ * * * ౧౧౭.

ఉ॥ పువ్వులురాల్యమందు నెలపోటరి కాఁకఁగొనుంజిపుళ్ళపెంజి జి
వ్వలు గిల్లినన్మనగి చిన్నిపికావళి యార్చుపండులం జివ్వనఁగోసినం జిలుక
చేరువలున్ రొదజేసువీరలా । పువ్విలుకానిబల్లమటఁబోయినబిత్తరి మీద
మోసమా॥ * * ౧౧౮.

గీ॥ అంబుజేక్షణ వనవిహారంబుమాని సంబరములూర పద్మాక
రంబుఁజేరి యాడుకొనఁదగు మట్టమధ్యాహ్నమగుట యిచట నుండం
గదగదక నిజకు గల్లు॥ * * ౧౧౯.

ఉ॥ ఛాయలు హస్తమైపదలిన ప్రసవంబుల నాశ్రయించెపు
ష్పాయతకుంజ వాసశశకావళి దూపిలికాలు నాకెమెం డాయెగుహం
తరస్థితమృగాధి పసంహతికి వగర్చు పెం డాయెదవాగ్నిఃప్రవలాగ
హనాంతరసీమనంతలక॥ * * ౧౨౦.

ఉ॥ చివ్వునలేచి యాకసముసేరు దవానలధూమరేఖలక । ద
త్వలగాంచి నీలజలదభ్రమబర్హిణపంక్తిమానసం । బుప్పిళులూరనుట్టి పడి
యొక్కటతెక్కలువిప్పికూయుచు । నృవ్వపువ్వాఁబోదల్ గదసిమాటి
కిచూచునుకొనికొనియుకె॥ * * ౧౨౧.

క॥ తమతేనిపేరుఁగొనెహం । సములివిద్విందులనిసార-సంబులునిజ
గే । హములకురాదీసినగతి । కమలకుఁపం గములడాగె-కలహంసం
బుల్॥ * * * ౧౨౨.

చ॥ మనుమునుచంకమేళఁ గొనమాధవుడిజనినైతి యెత్తిర । త్స
ణమొసరించె పంకముసగాసితె నామనునిపుడు బ్రోచుదా । మనితమము
ట్టినైతి చదినుఁబకెన్నాడి జోకఁగ్రోడముల్ । బెనఁగొనె కర్దశస్థలిని

(౯) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౬౫

. ఫేనచయాంచిత సృక్వచిహ్నల౯॥

...

౧౨౩.

గీ॥ ఇట్టితరికొలకుల చరియించబాగు । పడుమ మననట్లు సే
యరాపడతిమెచ్చు। మేటిరాయంచనడలకు సూటిమించు। నీటుగులగ-గవె
డలిరిసీటనాడ॥

...

౧౨౪.

క॥ ఇత్తైరంగునఁ జనుగామిడి। బిత్తరులకు నెండయ్యెరుపు - వేసట
చూపం। జిత్తంబులు తలంబులు। నెత్తగవేర్వేరఁజనిరి - యెట్టకునేని॥

సీ॥ తొగదాయవీడు కందొగలనేయునటంచు- పాణిపద్మముచా
టు బట్టెనొకతె। కప్పమిచ్చేదనంచు కమల పత్రంబుల - సురటి యడ్డ
ముబట్టిమాపెనొకతె। బెదురుకురావలపు బెడుదనంచడ్డంబు - కీల్జడ బ
ట్టెనుకేలనొకతె। పద్మినులనుపగబెట్టెమిత్ర ద్రోహి-గనదగదని ముసుం
గునిచెనొకతె। పాంథులనుగాల్చు హూరుండుస్వర్ణకూడ। దనుచుదాకపో
దలనీడనరిగె నొకతె। కులుక-లొలయగ వేర్వేర గుంపులయ్యె। భావభవ
శరాక్షులు పురోభాగమందు॥

౧౨౬.

గీ॥ లలిగనిరిపులిన స్థలిలాస్యమాన। చక్రచక్రాంగతతి సముజ్వల
విసార। సారసారసకైరవ సాంద్రవారి। వారిపట్టి విదారి కాసార మొకటి॥

గీ॥ దొరుపు గన్గొనిజేవేరి దరులదరుల। మెలగుదము రారెయని
తానుమెల్లమెల్ల। బొలతులనుగూడిలీలను పొన్నపొన్న। గలుగు నీడలఁ
జేరెను కలికికలికి॥

...

౧౨౭.

క॥ తరుణివెను వెంటసకియ। నరుగనరోపించి సంచ - యసముద్గ
తశీ। కరలుంటాకనమారుత। మరుదుగ శీతలమునించి-యతివెలదేల్చె॥

తరళ॥ చలువగాలికిహాయి మీరగ సారసాక్షులు నద్దరి॥ జెలుపు
సంజిఱునవ్వలన్మొలఁ జేతులూనుచు నొండురుల్। నిలచియాకొలనందు
చూపడుసీటులంగని మెచ్చుచుం। జెలువతోవివరించెచ్చటి చేష్టలంగొని
యాచుచున్॥

...

౧౩౦.

కం॥ ఈనైకతములచెలువం। బీసారసములవికాస - మీతొగ తొ
గచె। స్నీసాగసగుతరగలబా। రీసరసినిగాకధరణి - నేసరసిసగు॥ ౧౩౧

తృతీయాశ్వాసము.

సీ॥ అనిమిషవ్రాత విహరంబుపూర్ణామృ - తంబుననిదియుస్వర్గం
బుంబోలె మకరకచ్చపపద్మనికరనివాసమై - ధనదుని పట్టణమనగనొప్పె
సతతమాశ్రయ హంసజాల ప్రకాశమై - సత్య లోకమునకు సాటి నెగ
డె ననవరతంబు నన్యదృశ్య భావగాం - భీరమొప్పుగ సాధ్యవిధమునూ
ఁగె సంతతస్థితోజ్వలశంఖచక్ర మహిమ! నమరివై కుంతనగరికి ననువు సే
సె! లలితభృంగీశ కేళీవిలాసమునను । ధరణికైలాసపురమనందనరె కొ
లకు॥

...

౧౩౨॥

క॥ చతు రతనై రంధ్రీచయ, సతతాలంకృత నృపాల - సతినొ
ప్పెకొలం కతివాకనులాలితట! లతాగళతుసుమరాజి - లావణ్యము
నన్॥

...

...

౧౩౩

క॥ తమ్ములతుమ్మెదలెగ నెడి! యెమ్మెతనముఁ గంటెకొలకు - వె
లనాగరువా! రమ్మనసీలపుటచ్చన! లిమ్ముదనర నాడుచున్న - యెనకము
దోపెన్॥

...

౧౩౪.

క॥ తుమ్మెదల బరువుచేలలి! తమ్మియొకటి మొగడనంట - తనప్రి
యుడువినో! దమ్మన చన్నొత్తినగతి! నెమ్మదినొక చెలికిదోప - సెరసి
గ్గుగొనెన్॥

....

౧౩౫.

క॥ ఇట్టివిలాసంబులుగని! పెట్టుచుతీరమునుజుట్టి - నిననగవులతోఁ
నట్టవఁగొనెకేసలం! గొట్టుచురాపట్టి యాజ్ఞ - గొనెక్రొల్లంటుల్॥ ౧౩౬

చ॥ తొడవులుతీసివెట్టిజిగి దువ్వలువల్ కడనెట్టిజిల్లుచా! వడలొగి
గట్టిపైట బరువారమునన్మొలఁజుట్టి యొండొరుల్ । తొడితొడికిట్టి బంగ
రువుదుస్తులకొమ్ములు బట్టియుద్దులే! ర్పడజతగట్టిగట్టుదిగిరాజితరాజము
ఖులీవినోదులై॥

...

౧౩౭.

క॥ నెట్టననంచలుబిడెమున! గట్టునకుంజేరచంద్రకాంతకృతంజా!
నెట్టికలుగడచి చెలులొక! పెట్టునదుంకిరిగుభుల్న - ప్రియమున సరసిన్॥

క॥ దుంకినిలువీతలనుబలు । పొంకంబగు నడ్డయీత - పొర్లితల
నా! పంకజముఖులీదుచునకొ! లంకుటతటంబుగాగ-లలింగొనిరపుడు॥వి

నిర్వచనమిత్రుని దౌద్వాహము.

౬౭

ఉ॥ తేనెలు తూండ్లుగ్రోలుచు మదిచిగదాయవి వాసిగానకన్ |
వేసలిహోకలం గలువవెన్నోనెనంచును పారద్రోలిన్ | ప్లానవలల్ కొలం
కునవిహారముసేయసరోజ సౌఖ్యము | న్నానిసరానలేచిపలుమార్గములా
యెను తేంట్లుచంచున్ || ... గరం.

ఉ॥ వెన్నెలగుత్తి పల్వగలవీగినబట్టజరాగు మీఱగా | సన్నటికన్న
రూపములునై | వెనునంటినరాహువుల్ బలెం | దిన్ననికీల్లడల్లడందేలుచు
బైపయి చెన్నుగుల్మనా | కన్నెలనిల్వటితల మొగమ్ములు చెల్వెన లా
రెచోద్యమె || ... గరం

సీ॥ శత్రునిమిత్రులు శత్రులసమమని - రాహువుపెట్టినరాక్షసగ |
చెలులకన్గవకోడిసిగ్గునకుతికల - కుతిగొన్ననీలంపుటులు లనంగ | కన్నెల
మొగములుకనలి యుదమునకైబంపిన జట్టిలబలగమనగ | బెదరిలేచిమరం
ద మొదలజాలకపున-రాగతంబగుభసలాళియనగ | సుదతులీదినకమలాళి
జుట్టెజడలు | బట్టినందెరితరగలఁ జొచ్చివెడలు | జలజములఁజూచి ముగ్ధులు
సకియలహహ | బడసిరనియెత్తనవ్విరి ప్రాధసతులు || గరం

మ॥ ముదమేపారగ చిన్నిమాయ వయవంబుల్గాన్న లావణ్యసం.
పదసంకింపఁ దలంచినారనుచు, కోపంబెచ్చమార్పెట్టుచు | స్పదపాణ్యాస్య
లందన్నిగిల్లిజతఁ బాపందోసినట్లబ్జనఁ | పదవీటింబడనీది రక్కోలనులోపం
కే జప్తతేక్షణల్ || ... గరం.

మ॥ పగలబ్జంబులు తన్నెదిర్చెనని కోపంబెచ్చ చంద్రుండుకెం | దొ
గహేజీబుజమిల్లఁగూడి పయితుల్పూనివిచ్చేసిపె | స్వగదాలాడినతోక గా
మినులు కాసారంబునందూడేనీ | టగళంబుల్లునుగం జరించికను జంటల్తో
మలొప్పారెడున్ || ... గరం.

మ॥ ముదితల్ క్రొంజిగికెంపుతా బుఱటకొమ్ముల్పూనిపంతంబుల |
న్మదమేపారగరెండు వంకలను గుంపుల్లట్టి నొండొల్లపై | పదనాబ్జంబులగ
బ్బిగుబ్బకవల న్వాలాయముం బచ్చుచా | తెదుగంజిమ్ముచు నోలలాడి రపు
డున్ హేలాగతులూపడన్ || ... గరం.

తృతీయాశ్వాసము.

మ॥ తనివిందీర విహారమున్ సలిపికాంతామాక్షికంబత్తరి॥ వ.
నజాతంబులు బూనిచుట్టుకొని కాంతల్ గొల్వగ॥ గట్టుకైజనుదెంచెన్మ
ను దేవతావనితలిఁగల్ మీరసేవింప శ్రీ॥ వనజాతేక్షణ యభినుండి ధర
కై వచ్చుంబలెం జూపడె॥ ... ౧౮౬.

క॥ సరసిజముకుళకు చనుసుం దరులుంబరిగొనుచునల్ల - దరిగని
వలితె॥ మ్రోరిపిచ్చిమై నెఱగ॥ గురులెత్తగవణకుఁబూను-కొనినిలచిరట॥

క॥ ఘనభరమునకోర్వకకటి॥ వణికెను వక్షోరుహములు - బడున
నుచు భయం బునఁ బట్టినతిచలిమును॥ కొనగకరభదనగుప్త - కంచయు
గలైన॥ ... ౧౮౭.

చ॥ కలువలరేని మండలముఁగప్పి మొయిల్గిరులకసరోవరం॥ బు
లనుతరంగ మాలికలముంచిన వర్షమునన్ సరోరుహ॥ స్మృతడిముంగు
రుల్ వదనచంద్రులఁగప్పుచు గుబ్బలందునా॥ భులవభులన్నిదగతి ముం
చెపయః కణపంక్తిజాలముల్॥ ... ౧౮౮.

క॥ ఈశీతినొప్పనతివలు॥ శీరంబుననిలిచిరాచ - తెలిగంటికిపె॥
గారబముప్పతిలన్వే॥ రేవురుగకై సేతలనాన - రించిరివేగ॥ ... ౧౮౯.

చ॥ కులుకుమెఱుంగు పోరువలకుంతలముల్ది యొత్తి యార్చుచు॥
న్బొలపపుకస్తురిక సాగియుబొట్ట మరించిమలాకఁదీర్చిమే॥ ల్వలిపెవుక్రొం
దకుక్కవలువల్ సవరించికుసుంబరంగుకం॥ చెలఁదొడగించి కెంపురవ
చెకుడు సామ్యలు బెట్టింపికి॥ ... ౧౯౦.

క॥ కాసుతకీలీల చెఱల్॥ కైసేసియు తామునట్లు - గలవారైమై॥
భాసిలమొలనిరు చేతులు॥ నాసుగఁబూనుకొనినిలువ - నాసమయమున॥

చ॥ రకపు మెఱుంగు కెంపుపసరంజిలు చంచువు లింద్ర నీలమా॥
లికలగుకంఠ రేఖలులింగలపచ్చల సాంపుఁజెక్కలు॥ బృకమయియొప్పియ
చ్చటికివచ్చెశుకాళి మృదుదుర్తలెచ్చహ॥ ల్లకశరధారి వాహన విలాసకు
డా సరదాదుఁగొల్పుచు॥ ... ౧౯౩.

చ॥ సరగున మిత్రవిందకని సాసపాణులకానతిచ్చెసి॥ మరుసిహు

నిర్వచనమి త్ర విందోర్వాహము.

౬౯

మాయి బంధువులమానక పట్టుదపంచునల్ దెనల్. పరిగొన గ్రక్కతి
ల్లియవి పల్ దెనలైనను వెంటనంటిప బ్దులను తుప్పలన్నోదరుల న్నెద
కంజనిరొక్క రొక్కరున్॥ ... ౧౫౪.

గీ॥ యువిదలీరినొక్కరినొకరుగనక! వెతకదవ్వులఁజనిమిత్రవింద
యచట! పూలనలరారు నొక చిన్ని పొన్న నీడన్ బడలికనునిల్చి కనెవురో
భాగమందు॥ ... ౧౫౫.

ఉ॥ అంతకు ముందు వేడుకవిహారము సేయుచు వచ్చియాసర!
ప్రాంతమునందు నొంటరిగ రాజితపల్లవ వుంజకుంజగ! రాభంతరమందు
నూతనసుమావళి కల్పితశయ్యపైసవి! శ్రాంతమునొందియున్న విలసద్దు
ణ వర్ధనుకంసమర్దనున్॥ ... ౧౫౬.

క॥ కనుగొనియంతట జల్జ! ల్లనిగుండియబెదరబెగ్గ-లముగొనిత
మిపె న్గొనక గొంత వడికి నసుమంతను తెలివికలుంగ తనకు - తానెట్లు
నియెన్॥ ... ౧౫౭.

శా॥ కాంతా యీనెఱజాణఁ గంటెయొక్కటాకంతుండో రాకాని.
శా॥ కాంటుండో త్రిదశాధినాథ సుతుడోకా బేరుడో యబ్ధిజా! కాంటుం
డైనావసంతుడో తలపసిగంభీరమున్ శీవీయా! వింతౌచక్క-దనంబుగన్న
మదిసువ్వే వెట్టినైతింగదా॥ ... ౧౫౮.

క॥ అంగజుడివ్వనివయ్యా! శింగొనిడస్సియిలనిచి - లేకల తురి
కి! న్బొంగిలికై విడచెనొకో! యంగగునవియవియెపోలు-నంగజుడితడ౯॥

ఉ॥ కంతుడునిక్క-మైన సుమకాండము లేవియదోకనుం గొనన్॥
వింతగుమాడ్కులే చేఱుకుప్పిలనరాదదిగాదె భ్రూయుగం బంతియెకాద
నంగునకునంగమునేగతిగల్గునత్యమి! చెంతఁబరుండిమన్ననముభిద్రముచే
నెను వీడవండకో! ... ౧౬౦.

క॥ మిగులన్నచ్చేతోవని జగురించుజేయులీల - జేరువనఁతుండగు
ననితోచెడునతడ! ట్లగునోయరుణత్వమెద్ది - యానికనెవడో॥ ౧౬౧.

చ॥ సరవినిచూడగానితని జూడలరింగితి నెంతవాడెయ! ద్విరజలజా

తృతీయాశ్వాసము.

తవైరిపగదీర్పగ మామకమానసాబ్జముఁ | ద్వరగతి నేయవచ్చెనది దబ్బర.
వాడుకళంకివిష్కృతి | కరుడకళంకిగాననతఁడట్లుగు వీడవడాట తోచదే॥

ఉ॥ ఇప్పుడుగంటి వీనిజలజేషణ చూడుజయంతుడమ్మయీ | నెప్ప
రికాడుబేలపస నేరవుగా వెలిగిండ్లవానితో | నిప్పురుష ప్రధానుసమమే
మనిసేయగనోపెనల్లవో | కప్పురగంధినీకు తమకంబుననెంతపరాకుగలై నే॥

క॥ తెలిసితి నేనిపుడీతని | నలకూబరుడమ్మ-వీడునాళికాక్షి | నల
కూబరుగిలకూబరు | డలరారు నెవీనితోటి-యానవికల్లల్॥ ౧౬౮,

క॥ ఔనేయిదిసిక్క-ంపా | మానకనేవలపులందు- మలసినకతన |
న్చానితిపరాకుమదినో | మానినియెవడితనితో-స-మానమువచ్చుఁ॥ ౧౬౯

క॥ కాంతవసంతజయంతులు | కంతుడునలకూబరుడుభ-కాంతుడు
కననీ | కాంతినిధికాలిగోటికి సుంతైననుసాటిరారు-సోయగమెన్నఁ॥ ౧౭౦

క॥ వనలక్ష్మి గోరిలిలఁ | మనుజాకృతిఁబూనివెదక- మాధవుడిట
వ | చ్చెనునిక్క-ంబిదిగాకు | న్నునువింతలుకల్లుకెట్లు- నామదికరుడై॥ ౧౭౧

గీ॥ మెలతయీచతురా స్యోక్తిమెలఁగుప్రాధ | వాణిసర్వకళల
దేటివఱలుగాడ | యెలమినిప్పురుషోత్తమునెదవసించు | కమలశయభాగ్య
మెంతసిగఁనసేతు॥ ౧౭౨

క॥ ఈసర్వజ్ఞునిఁగూడిన | యాసతిఘనభూతి నెంచనలవియగు నెము |
న్నాసతులేయేనోములు | నోసిరోమమ్మారెవారినుతిఁగొనఁదరమే॥ ౧౭౩

క॥ సతులైబుట్టినవీనిం | బలిగాగొనకున్నటిత్త-బ్రతుకులుగావే | శతవ
త్రవైరికరసం | హతిఁగాననికైకవాళి చూదిరియనుచుఁ॥ ౧౭౪

క॥ తెలిసెకనిన్నటిశేకడ | కలలోంగనుపట్టినట్టి ఘనుఁడుఁ |
నలపగనొకడైతోచిన | వలపుఁగొని మనమువాని వద్దనెనిలచెఁ॥ ౧౭౫

గీ॥ అనుచుతలపోయ నంతననంగుడలరు | టమ్ములనుజిమ్మనెడవ్ర
య్యులైనబెడలి | మైవహకనంతపరవశమైనరాస | పట్టుదప్పినకీల్బొమ్మ ప
గిడించాలె॥ ౧౭౬

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౭౦

క॥ వనితారత్నమువారిని, మణికంకణరవముపాద - మంజరగణా
కృణమురశనాఘంటా, స్వనమొక్కటఘల్లుమనిన సయ్యననపుడు॥ ౧౭౩

క॥ కటివేలుపుమేలొకనివల చెఱుగునతఘకొత్తునిండు-జగమెఱుపు
జగ॥ మెఱుపులకెదజల్లనక । న్లకల్వలమోడ్చిమఱల కంగటిఁవ్రాలెన్॥

గీ॥ వ్రాలికొండాకవడికిఁదైర్యంబుబూని యారయిదియెంతవెంత
కాంతారమందు! చూడఁజూడగమగటిమిసూరబుచ్చు । ననితలంచుచకన్
వ-నల్లవిప్పె॥ ౧౭౪

ఉ॥ విప్పిదిటంబుఁబూని మదిపీఁగ నల్లననాకుజొంపముల్ । విష్ణు
చుతీవెనందులనవీనతటిత్సమదేహకాంతితో । నొప్పడుకుంతలాభ్ర రుచి
నొయ్యనంగన్నమనోమయూరమ । ల్లప్పడవిప్పియాడెనురయంబునమిక్కి-
లివిఱివీగుచున్॥ ౧౭౬.

క॥ ఎదబెదిరిచెదరిమెదలగ । పదటునతమిపొరలియెదిరి- వదలకక
దురన్ । మదినదిమినిదానించిన । మదవతియనితెలిసిమెచ్చి - మమ్మా
యనుచు॥ ౧౭౭.

క॥ అద్దిర యీసఖయెవ్వరి । ముద్దయయోసుద్దులెన్న- ముద్దులు
గుల్కు॥ నిద్దాబంగరురంగులు । దొడ్డబడుదీనిమేను-తులకింపులకు॥

గీ॥ చెలితఘకులంబు మించుమించులకులంబు । లాయతులకింపులలి
బలాయతులకింపు । బలుకలికిపాటుమారునకులికిపాటు । నారజిగి కురుల్
మరునివేటాటకులు॥ ౧౭౮.

గీ॥ ఔరనెలతుకఁజేసెనెట్లబ్బభవుడు । తుణజగన్నిర్మితుడునన్నీపను
లమాని । తనచతురతనుజూపింపు తలఁపుఁబూని । దీనిసృజయింపనేడా
దిలీరకుండు॥ ౧౭౯.

చ॥ మిసిమిపసిండితఘ-జిగి మించులకుఁబు-సుధాంశుబెఘలలో ।
పసఁగొనితూచిక్రొవ్విరులవల్పుసమానముఁగూర్చి కేసరీ । ప్రసవపుక్రొవి
లోవిధికరంగితఘక్కునునిగ్గునచ్చుటో । సిసెగఁదీరనంబరునశీఘ్ర ముతో
గిన మించుబొమ్మరా॥ ౧౮౦.

తృతీయాశ్వాసము.

ఉ॥ చారుహరిన్మణి ప్రభనుచింపకతోభజవాజితావిపా న్నీరునఁ
గూర్చిమన్మధుడు నేర్పునప్రాసిన బొమ్మగానిచి త్రారునభిత్తి నెట్లులిఖితం
బొనరించెనకోయనంగుడ । నేర్పరుకుసామ్యమిట్లుకనుపింపగ సేయుటబోలు
నిక్కము॥

౧౮౨

చ॥ వలపులతేడువేడుకనువచ్చి వనంబున వేటలాడతాఁ బొలుపు
నదీనికన్నెళుకు మోహన దీపము గాగకుంతలా । వళినుత్తిసేసిలేమగలఁ
బట్టుటకైతన నేర్పుకొద్దివి । చ్చలవిడిదోలిసఁజెలఁగిసఁయ్యనవచ్చిన దీమ
మానిది॥

౧౮౩

క॥ 'మునుదేవమానినుడివిన వనితయిదేపోలునిజము- వనికేపనికై
వనితలనువిడచివచ్చెనా యనితలచుచు ముందునిలచి- యంగనకనియెన్॥

ఉ॥ ఎవ్వతెవీపుభీత హరిణేశ్మణరామలుతోడులేకనీ వివ్వనినొంటి
నేలఁ జరియించెదవో తలిదండ్రులెవ్వరో । మవ్వపుజవ్వనంబుఁగొనుమా
నిసిపేరుపురంబుదెల్పవే పువ్విలుకాని సంపదకు మూలమునీవనితోచెనా
మది॥

౧౮౪

క॥ వినెచెలితరువఱమాటుం । గొనిధరవలకాలిగోటి- కొనరాచు
చునా పునిజూచుచు మెల్లనవా కొనియెన్ సతులున్ననీమకుసురాదగునే॥

గీ॥ వినుడవంతీపురాధీశ్వరునకుసుతను పిన్నకన్నెనుననుమిత్త్రవిం
దయండుగి పొలతులీచెంతశుకముకై బోయినారు వచ్చెదరుమీరలెవరా
వాక్రుచ్చుడనిన॥

౧౮౫

* గీ॥ ఔరయేకకార్యద్విగర్థకారియనెడి । యవని సామ్యంబునరిపో
యెనడవిఁగనుట చ్ఛక్లుకై వచ్చిముంతదాచంగ నేల ననివితరించిమెల్లనన
తివెకనియె॥

౧౮౬

గీ॥ సుదతిసీమేనమామకు సుతుడనేను । కృష్ణుడనుమొన్న నొకర-
చుతీశ్వరుండు నీవిలాసంబులను దెల్పునిల్వలేక ప్రాద్దుగడుపంగ వచ్చి
తిబోలముఁజేర॥

౧౮౭

క॥ అంతకుముందే మారుడు పంతముగొనినమ్మబోరె భామా

నీవాకంఠునకుతోడునిలచితి. వెంతనినేనిలువనేతుక - నికతరమానే॥౧౯౦.

గీ॥ ముదితయొకడిద్దరికికట్టుముల్లెగాదె । సీవుమరునకుతోడొట్టనీతి
యగునె । బావిలోపలకాల్ జారిపడెనవాని । నెత్తవలెగానిచట్రాతనేయఁ
దగునె॥ ౧౯౧.

శా॥ వనితాతాపముబల్వనాకొనిననున్బార్ధిచితిస్తీవుయా, వన
భాగ్యంబెనసారగించు తరియాపాధేయమునైట్టవే । యనుమానింపకమో
వితేనియలతోనభ్యాగతోవిష్టువం । చునుకాస్త్రంబు విధించెగాదెమును
నానూక్తుల్ వితామెంచిశే॥ ౧౯౩.

ఉ॥ బిత్తరిమన్నధుందుమడిపీడనచేయఁజూంబుగల్గెనే । మత్తిలిసీవు
వెజ్జవనిమందెడఁగోరితిజాగుమానినా । కిత్తరిమోచిదావకమునిచ్చికుచన్ధలి
కుంకుమంపులే । పొత్తవెనాయెడకామిగులనోపికినీవ్రణబాధపోవగన్॥౧౯౩.

ఉ॥ నామదీనిదుయాపనవనంబునఁ ద్రిప్పురిసొమ్మసిల్లెనో । కాముని
తీవ్రబాణములక్రాగెనా తేజసుకాటుచిచ్చునం । దేమరిసొచ్చిచచ్చెనొయ
దేమివిచిత్రమొనాకుఁజిక్కదో । భామినినీదయన్వెదకిపంపవెనెక్కుతంబు.
నెన్నెదక॥ ౧౯౪.

శా॥ వ్యర్థమునేయకన్వెదకిపంపిన ప్రాణములిచ్చినట్లుబల్ । సార్థక
మానుసేకయనస్సిధిఁజేర్చువిచారమేలనా । ప్రాథకానమెచ్చవేయహపరం
బులసంపదగావనోపకా । రార్థమిదంతరీరమని యాయ్యలచే వినవేతలోదరి॥

గీ॥ అనినమాతాదకున్ననాయతివచ్చెట్టబట్టనూహింపనాతనిభావమెతి
గి।నూపురాశావమునునట్టెనూబుకొల్పి । నకియలదెవచ్చిరనిశ్చారిసరసచాసి॥

ఆ వె॥ కొదమమేకమునోలెగొబ్బునతుప్పలు । పొదరులపైదాటోటో
వనెదురు । చెలులురాగనొక్కచేడియనెదనొత్తి । సొమ్మసిల్లివ్రాలసుదతు
లపుడు॥ ౧౯౬.

క॥ అహహయిదియేమొముద్దయ । కొవెలపూమనన్లెబాసి -
యొంటరిచనెని । గహనముననేమికల్గెనో । తహతహపడెవ్రాలెముందు-దా
రియికేమే॥ ౧౯౭.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ మదవతులుచుట్టుకొనితను । యెదయదరరాజతనయ- నెదనొ
త్తిమనోవ్యధనీకిదితగునేయన । నదివలగ-కసోలియున్న-చతిభయమొదవ॥

గీ॥ హావిధియిక్కేనునేతుమోయనుచునదిరి । పల్లవావళిగూరిచిపా
న్పుండ్రేసి యందులేన్నుండగానేనియబలలపుడు । వలిపనులందేచ్చివేలొగ్గని
బలై-నపుడు॥ ౨౦౦.

గీ॥ పడతియేమందుకలను జూపడినవాడు । చిలుకకైబోవనెదుర
య్యుట్టకములు । గుల్క-బల్కినమారునిములుగులగుడుగొండెయన జించె
ననిస్రుకొ-వెండ్రవాల్॥ ౨౦౧.

క॥ కనియదియొకతడలికే॥ మనమునతమిగొన్నదాని- మనమీ
వనికే॥ గొనివచ్చుటనికొనిది । మనతప్పేకాదెయింక-మనలదమెటుల॥

గీ॥ తరుణకలలోన గన్న సౌందర్యమునకు । వనవిలాసంబుజూచి
నవాంఛలేదిగి । కలవలంబొందియొకతకలపరించె । ప్రోలుచేరుటెమనకింక
మేలునుమ్మ॥ ౨౦౩.

గీ॥ తత్తరంబునతమలోనతాముచెలియిల్లుతలపోసిరావట్టి నెత్తిని
లపిగొన్నకన్యోక్తులాడుచుకొంతవడకి । వెండిలావించిపగి-రిప్రేమలర॥

క॥ వనితాజనతావినతా । వనితావనితావునీయ-వలవదిట్లులే॥
వనితాలలావలింతన । వనితాపముగొనిభరించు-వారలులేరే॥ ౨౦౪.

క॥ నగరాజసితవిషేనము । నగరాజగమందుసాటి- నవలలువిన్నన్॥
నగరాజజలమున్ను । నగరాజకుచాళిరమ్మనట్టికనేలా॥ ౨౦౬.

క॥ పదవేగలనిపుడే॥ పదవేయిందుండదగదు-భావజుడండే॥ పద
వేయికనిలచినన॥ పదవేవచ్చువారి-భవకరయొగళా॥ ౨౦౭.

క॥ ఐనకపనముననీవెత । మానవెళుకశారికాభ్ర-మరపికవాసస్థా
నమిడినవ్వరాదో॥ మానియనితెప్పిరటన-మాధానోక్తుల్॥ ౨౦౮.

మ॥ నవలాయీపనిసాటివారువినకనౌబాటుగాదమ్మబంధువులెల్లంగ
దునిండనేతురుగదాతోబుట్టువులోరోసిక । త్రువులయ్యిందలిదండ్యలాపద
మదింబాలాడనకమ్మనీబవిసిందీసునుచులగనౌనువిలపింపంగనైకుంజెల్లునే॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౭౫

చ॥ చతురతపాంథులంగెలువజాలినవాలుగఁజాలుజోదుకు॥ మత
కరిమంత్రియామని హుమాపరిగద్దరి చిల్కగుంపున్నే. 1 హితులుతుటారి
కోవెలలున్నె కబంట్లుకపోతశారికా తలవనవాటలోన వనితామణియేగ
తినిల్వవచ్చునో॥ ౨౧౦.

క॥ ఈవనముననికనిలచిన భావజాపరిచుట్టివెతల - బలిపించుపురిం
దీవరమునఁ జేరుటశుభ॥ మావగవకుపోదమనుచుఁ నంబజపాణుల్॥ ౨౧౧.

గీ॥ నవలనూరార్చియావ్యయానంబుఁ దెచ్చి । నుమములల్లనముస
నాబుచుట్టుంగప్పి యరఁటియాకులపన్నాగమహరగట్టి చెలియనిడుకొని
పేనగరుఁ జేరిరనిన॥ ౨౧౨.

క॥ మునివరహరియేత్రోపం జననేగతిపెలంగవెనక - సరస్వీహ
లోచనతమినేలీలంగడి పెనుముందరిగాధలెల్ల-వివరింపగదే॥ ౨౧౩.

ప్రమితాక్షరవృత్తము.

నుమనఃకిరీటతటశోభితజిహ్వుఁ డణగఁగాడిపఁచుచితప । తనమలద్వ
యాసమదదానవరా॥ జమహంధకారజలజాతహితా॥ ౨౧౪.

మానిసివృత్తము.

మేలిమికారుమొయిల్లబితారముమీటురువారముపాటిల్లమై॥ కూశ
గొనంబగునీరువుదిండులఁ గొట్టినవాదరకగ్గవుతై॥ మేలగుహాంబిగిగూడెన
పోరువమించుకొనుంజినికొనుసుప్రో॥ య్యలునిగారవుమిన్నబిడారగునక్కు
లలింగలమేల్చిరుదా॥ ౨౧౫.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదలక్ష్మీల్లింగోత్తుంగ శృంగార స్తన శృంగసంగధారాధర

వేంకటేశ్వర కృపాపాంగలభి వాత్సల్యభవనిరంతర భాగవతాశా

ధనాధేయ తాముకులపవిత్ర సర్వేశాభిదానపుత్ర రామ

దాసప్రణీతంబైన నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహం

బను శృంగార ప్రబంధంబునందు

శృతీయాశ్వాసము.

శుభము.

నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహము.

చతుర్థా స్వాసము.

శ్రీతరుణీకల్పకవ! శ్రీశుంగకుచస్త్రబకచ-లితవిక్కిరరా । డ్యేతన
రోలంబముమ! చ్చేతోంబుజమునరమించు చిరకాలంబు॥ ౧.

క॥ నావినిమునిశశిపలికే॥ భూవల్లభయవధరింపు - పురుషోత్త
ముడారావనితతన్నబాసినభావమఃనభేనంగుకొన్న-పరితాపముతో॥౨.

ఉ॥ ఉబ్బరవోయికొంతవడికూరె సగ్గచెనలట్టెమాచిహః । గు
బ్బెతయెంతజాణెతవె గొంటితనంబుననగనాచివై । దబ్బరఁజేసితేయని
యెదందమకంబెనంగంగకాళ్యత । బ్బిబ్బలుఁగాగలేచితనవేలమునందగఁ
జేరియల్లనక॥ ౩.

గీ॥ పొందుకాఁడైననీలచి యిపొంతనుండఁ । దగదులెమ్మనివేట
దుదగిలిరాఁగ । ద్వారకనుఁజేరిలలిదిదడిబయందు । వ్రాలియొకప్రియస
ఖునితోబలికెనపుడు॥ ౪.

క॥ ఏమనిచెప్పుదుచెలుపుడ! నేమునుమునివలనవిన్న - నెలఁతుక
నాకా । రామమునఁజేక్కిననులూ । లామానముఁ జేసిపొదరులంగడచి
చనెక॥ ౫.

క॥ ముందేనచ్చెలికైతమిఁ బొందివనిన్బొద్దుఁడుప-బోయిననట
మీదందముహెచ్చుకుమూలము । కందర్పుఁములికేదొరికి - కన్కొఱగిచనె॥

క॥ ఆనమముననికనిలచిన । భావజుడెదఁగ్రుమ్మననుచు- భయమె
భఁబొడలక॥ నేవేటరులంగొనుచు! న్వేవేగమెనచ్చినాడ- నెయ్యరియిటకు॥

గీ॥ వచ్చితినిగానిమఱిమఱివలపులెదిగె । తుంటవిలుతుడుఁ బాయ
కవెంటఁబె । నేటులనైపుదువిరహంబునిందువదన । నేటులగైకొండుప్రియ
సఖాయోమినేతు॥ ౬.

నిర్వచనమి త్ర విందోద్వాహము.

౭౭

గీ॥ అనివనికేలు మోడ్చి యిట్లనియెమి త్ర॥ తామరసనేత్రకై మీరు,
తమకమిత॥ గొనఁబనేలరాజాదేవి తనయపదటు॥ బడకుతలపగతమ
యింటిబావినిరు॥

గీ॥ కానశుభదివసమున సంధానమునకు॥ వృద్ధులనుబంపవెలది
లభించునయ్య॥ యడవిపాటులమాసిమీరంతవరకు॥ జూదములనాడేప్రాద్దు
బుచ్చుటయువేలు॥

గీ॥ అనినయాదవనందనుడవుడుకొంత॥ వలవెలతొనేసిమదియిర
వారుగాగ॥ బలికెనెత్తపుపలుకనుబంపుమిటుల॥ ననినవాణొక్కచెలియ
తోనట్లుదెలిపె॥

క॥ అంతటకాంతారత్నం॥ బంజిపురముఁజేరిరాచ-యతివెలతోనీ
వంతలుదెప్పినరుక్మిణి॥ సంతసమెదనుచ్చుకొనఁగ-సయ్యననపుడు॥ ౧౨.

క॥ పగడపుపల్కయిరవలె॥ జగడంబులుబన్నుమిన్న-సారెలు
మేల్పెను॥ జిగిగలపాచికలంగొని॥ నగకుచెన్గొనఁగరాచ-నవలావేగ॥

చ॥ మదకలహంసయానముల మూర్తి-నఁ జాలెడురీవిదంతిసం॥
పదలనుకొల్లఁబెట్టెడు రువారముఁగులక-జంటనేతప॥ యెద్దనుముసుం॥
గువేసికళీనుచు నందెలుఘల్లనంగనిం॥ పాదవెడపోకలన్మగని యెద్దకురు
క్మిణిచేరెవేడుక॥

క॥ అవ్వసతసుగనిహరిచిటు॥ నవ్వొలయుగఁజేరదీసి-నాళికాక్షి॥ జ
వ్వసలఁగూడెనెత్తము॥ మవ్వంబునప్రేమలలర-మనమాడుదమే॥

క॥ అనిశౌరితానుభద్రా॥ వనితామణియొక్కటైన-వనశేఖరు॥
క్మిణిసత్యయొకతెగంగొని॥ చనువొప్పగఁగూరుచుండె-సరసముద్రాలుక॥

క॥ జిగిగలవాతెరలనుచిటు॥ నగవులనిగనిగలుఁదేర-నవలలతోబు
న్నగతల్పుడుసొగసెగయగ॥ సొగటాలాడెనుకడిది - సొంపొగిగులుక॥

క॥ ఒగిదుగయాకొక్కరసియు॥ త్రిగపదిచవ్వంచదచ్చి-తెగవంచయు
ము॥ త్రిగబద్రపంచెములతా॥ మగువలతోఁగలసివేసె-మాధవుడంత॥

ఆ-వె॥ కంకణకర్ణములుఘల్లుఘల్లనంగను॥ పాచికలనువేసిపంచెము
లను॥ సారెలునడిపించిసయ్యనరుక్మిణి॥ యువతివోడుగట్టిపాళ్ళాట్టచెడలె॥

చతుర్థాశ్వాసము.

ఆ - చె॥ అతివలిరువురప్పుడానుభద్రనుజూచి । పరిహాసేపతోడుం
బడమురారి నారి నాపిపంపివరవునిచేనొక్క । నుంటు కానిబిలువనంపియవుడు॥

సీ॥ కరమొప్పయాదవాగ్రణీకూర్చి సఖునితో - చదరంగమాడుట
నమయమనుషు । పచ్చతొపలపైసచ్చేకమరువది - నాల్గిండ్లుబడరతనా
లుదీర్చి । నీలాలకెంపులుమేలిమితటిబడె - కరసానదీరిపెనుభుకులాలయు
రాజుమంతోండొండు తేజీలునొంటెలు - కరులురెండేసి లేకలునుదచ్చి
రెంటుట్లాపిముప్పదిరెండుగాగ । సారెలనుబూని యిరువురుచతురులగు
చు । మొదలుతమతమ యిచ్చలమొనలునొడ్డి । సేననడిపించిరప్పడచ్చెరువు
లాదవ॥

౨౧.

సీ॥ బోడికముందరపోవునొక్కొక్కయిల్లు - మూలలవాయలముట్టు
బాపు । తురికీరెండున్న ఆదూకి శత్రులదృఢము - నొంటెమూలలబోయి
కంబుఁబాపు । కరులుముందరఁబకరిగడచియ్యెంతటనున్న - జనిబరిమా
ర్చునుశాత్రులను । సచివుండు నెఁమిదిచక్కయలనుదవ్వ - నెంతైనజనిరి
పువంతుఁబాపు । నొడయడీగతిఁబోవునొక్కొక్కయిల్లు । సుభయలీరీతి
నడిపించియొకొకరు । జయముఁగొనఁగోరినొండొరుల్ పాలుజూపిమా
తమాతనియొడించెమాధవుండు॥

౨౨.

క॥ లీలంబదరంగంబును । సాశాదాప్తయునుపగడ - సాలయమొద
శాఖేలంబ్రాద్ధువుచ్చును । బాలికపైయప్పుడవుడుఁభ్రాంతిజనింపక॥ ౨౩.

గీ॥ అటసవంతీపురంబుననంబుజాత । వదనయగుమిత్రవిందయవ్వన
ముఁవివచిమగువలన్గుఱుడుకొనితననగురుసొచ్చి । హంసగమనంబుగుల
నాయారమునను॥

౨౪.

మ॥ నెలతాచాక్కపుమేడనొక్కొక్కదిలోనిద్దంపుమాతాచినే । తల
తోడేకిరతల్లడల్లువురునిద్దాతాపితాపాన్పనక । వలసూంబంతులుగల్గిత
ళొగలయుమేల్చంగారుకీల్తాగుటు । ద్యౌలపైజేరి పరుండినందమకము
నేరాళమైయొప్పినక॥

౨౫.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౯

గీ॥ తేచితలయూచిదిక్కులుఁబూచిమాచి యారనేనెంతలోమో
సమైతిసనుచు । చెరపకెం గేలుఁగలుగమోచేయినొడిని యిడివఁగదనలోన
దానిట్టులనియె॥ ౨౬.

క॥ ఏవిధిఁగడుపుదువిరహము । నేవెట్టినికడుగయాశిఁసెలతుకఁగా
నే! యావెరవరిసనుఁ జేరిన । హావిధి నేనెంత బేలఁనైతి నెయకటా॥ ౨౭.

క॥ నేఁగోరిపబాగరిసను! తాఁగోరియుమనకమునకుఁ తరువుబరపి
నఁ! నేఁగొగలించిమన్మథ! భోగములంగొనకమోస-హాసినయారే॥ ౨౮.

చ॥ అలవగకానిమున్నుఁగనినప్పుడెప్పుఁబూదఁచూ టిగన్బొగుబల్బలసే
దఁగ్రుమ్మికొగిలెడఁబాయకబిగ్గరనొత్తిమోవి తే । నెలనెఁగ్రోలిచెక్కుకవ
నీటుగనాకితొడల్ చలించికాం । అలఁగనువానితో నుపరితెన్నెలయంగను
నేరనైతిపో॥ ౨౯.

మ॥ కృపతోఁజెల్వడునన్నుఁజూచి యతడేయేతెంచియాచింపనే!
నపుడైనగుఁచకుంభపాళిఁ ద్వరలోనందిచ్చి గోటన్విసో! దపుచిట్టంటులుఁ
బొందనయితినిదిగాదానిచ్చినన్వాడెబల్! నపుఁజ్వుఁబుననెన్ని చెయ్యలైనకా
లీలాగతికనల్పడే॥ ౩౦.

శా॥ ఆలావణ్యమోసపుచ్చితమకంబారాటముఁబిల్వనే! నేలా
ఫాలసురాలబేలఁయుతిక హేలాగతిన్నానినే! నేలావచ్చితి నవ్వయెంచనిజ
మేయీతప్పునాతప్పేకా! మేలీలందమిసంఘమీదెడనొయింకేఁతిజీవింతునో॥

చ॥ మరుసకులోగియేపొదలమాటునడాగనొవానివాలుపూ । నురి
యలబాధచేసెచట్రుక్కెనా లేకొఱగామియైనయీ । బిరుసుగయాళికై
విరహవేదనయేమని రోసిద్యారకా । పురమునకేగెనో మఱలబోయిననా
వనమందుజిక్కునో॥ ౩౧.

గీ॥ ధౌరయాయాడదెంతగయ్యళిజంత । నుశ్చమారిగరాసుకెన్నల్లి
రియని! యెంతదూతెనొవలవంత యెంతఁగొనెనా । మరునిచేజీక్ష్మయేకి
సమసలుఁబడెనా॥ ౩౨.

ఆ-వె॥ అసమశరునిబాధకలసియెంతటివాడు! ధౌతఁజేరినపుడుచేర్చు
కానక! గడుచుతనముఁజూసినిడనాడతగు నేనే! నెంతపాపిసన్నయెంచదరమే॥

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ రమణీమణియాగతిగా । నుముఁగొనిఁజోలాయమాన-మానస
యగుచుఁనుమతప్రకమునబారలగ । కమలాయతనేత్రయోతక - కన్య
నిపలికె॥ ౩౫.

క॥ ఓరాజనందనామణి । హారంబులుచిక్కుఁగొనగ - సలకావలి
సోఁపారెడిమ మునంగప్పగ । నారాటంబెలననిన-సపుడెట్లయె॥ ౩౬.

క॥ ఆరాటముకాదేతన । హారాటముఁజూపమారు - డురుశరపం
త్రికారాటకాగనేసిగ । పోటటగదప్పకొచ్చు - పుత్తదహిమ్మా ॥ ౩౭.

గీ॥ ఆటతోటనొకచోనైయాటగాని నీటుపాటిల్లహాటకశాటివచ్చి ।
నేటుఁగొనెనున్నజూచినయటలాడ । నోటుపడఁజేసివచ్చితివాటియటకు॥

క॥ అదిమొదలువాగైతమి । పొదలెనునేనపుడుమాన - పోయితిని
పుడే నిధమునతాపమునీవుదు । నెవనన్నెదిరించిచెదరె-నెలులోపుడునే॥

క॥ ఆవలపుకాడునప్పక । నీవిరహముఁబాయనటుల-నేలునారేదో
హావిధినావిధియేవిధిగావచ్చునొమున్నదెలియ-గలనాలలనా ॥ ౪౦.

క॥ అలచెలువుకానికూటమి । కలుగనియితనువదేల-కాల్పనెకా
కొకలువలనులుపలగెలువం । దలకొనుకన్గవగలుఁగు-తరుణీయనుచు॥

క॥ వగమగనివగలకైమది । వగసెగలనుమిగులనెగడ-వగచివగచు
చు॥ నిగనిగలదెగడుజిగిలమగతాకంగటినివ్రాలి-మలసెడిచేళి॥ ౪౧.

క॥ పేరొలగమునశూరులు । చారులుమదినున్నవిన్నన - సంగవశ
మునకొమారమధుహిమాంశులుపాలు । పారగమృగయావినోదు - లైవెడ
లొంగి॥ ౪౨.

క॥ వీరహాకటంబవ్రాతము । కరసాననువాడిదీర్చి-కలరవశుకబం-
భరపికథెఱవలచమొపరిస్తైగనియచటి-పాంథచ్చుగాక్షి॥ ౪౩.

క॥ కనకారికపిండులచేగునకన్విసికాళిఁజూట్టు-కొనబంపివసం । తనిశా
కాఁతులచాత్రై సునిచివెనకశుకవితాన-ముసికొల్పితగ॥ ౪౪.

చ॥ అసమశరూడుమల్లెపొదలందు చలిచకసొంచిపొంచిబల్ । పస
గలయిక్కుచాపమున బంభరమాడ్విబిగించిమల్లికా । కుసుమశరంబులందొ

(౧౧) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౧

.డగిగుబ్బలంసందీముష్టిదృష్టికి. విసవకసూత జేసుకొనివృష్టిగతింగురిపెన్
మృగాక్షిపై॥ ౪౬.

క॥ కంతుడుతనబలగముతో. గాంతామణిజుట్టిపుష్ప- కాండావ
ళుల॥ బంతంబుననెదఁగ్రుమ్మిన । కాంతదిగుల్బుట్టిదెసలు - గన్గొనుచు
మది॥ ౪౭.

. చ॥ అలికిజవాదియుబృలికించవయాళికికంతుముక్తియంకిలికినలం
తివీవలికికేకిరవాలికిగండుజిల్ల-తె క్కులికిపిసాళికల్లి-గజకల్వలనెచ్చలికి
వనప్రియా । వలికిదుటారికల్లి-గొరవంకహళాహళికిన్విరాళికి॥ ౪౮.

క॥ వలికినవరాగమంజుల । వలికింగడుకమ్మనకరు-వలికిచకోరా ।
వలికికోరీతెవలర । వలికిసురభిపులికిగంధ-ఫలిహావళికి॥ ౪౯.

ఆ-వె॥ అలికియులికికులికికలికిచిల్క-లకోలి । వెలికివలపుఁజిలికచె
లికిబలికె । పలుకుతేజిజోదుబలములువలఁగొని । బలిసేసిలచె నేటులఁబ్రతు
కుదాన॥ ౫౦.

చ॥ పికములుంగూసెరాచిలుకపిల్క-లుబల్రొదజేసెభృంగశా । బక
ములుమ్రొసెతామరస భాణుడుమానకములు-లేసెచం । ద్రికిలేసఁగా
నెతెమ్మెరలుత్రిప్రగతిన్సనుడాసెసంతనో । ర్వకతమకంబురేసెచెలువాయి
కనేగతితాళజాలు॥ ౫౧.

ఆ-వె॥ అగయసెగలునయ్యె నశులెల్లపులులయ్యె । భానుడయ్యెశీత
భానుడిపుడు । గాలికిలియయ్యెకంతుడంతకుడయ్యె । కొరవికొఱవియయ్యె
కోమలాంగి॥ ౫౨.

చ॥ చెలియికమిసేతునెదఁ జెక్క-లుఁజేసెను మారుతమ్ములు॥
వలఁగొనినామయిందవిలి వ్రక్క-లుఁజేసెను మారుతమ్ములు॥ జిలుకలుఁ
గూసెనం జెదర జేసెమదింగనుమారుతమ్ములు॥ వలిగులియైతినిల్వగలనాప
లుకుల్వినుమారుతమ్ములు॥ ౫౩.

క॥ వలరాయుడుపికములుకలువలరాయుడుశుకములుతులు-వలరా
యలున॥ వలరాయితేగొనిరమ్మన । వలరాయనిబాపివలికె-వలపులవె
తతో॥ ౫౪.

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ మదనుండాతనిబలగము | మదమునచెలరేగిరేగి - మారొగిని
రొదలక॥ బెదిరించిరికనుమనినె | మృదినమృతిపెట్టనలచి-మదవతినుడివెన్॥

క॥ ఈకొలదిపరాకునబలు | కూడలిడండగునెమీకు - కోకిలలైవు
ల్లాకులవలెగాకులవలె॥ గాకుపడం గాకుపడను - కాడలివేలా॥ ౫౬.

క॥ తాకట్లమారిమారుని | తోకట్లనుసేవునిల్చి - తోకట్టారేచీకొట్ట
బడుటసేకగుం గాకట్టసుగౌరవంబు-గల్గునెపికమా॥ ౫౭.

క॥ ఆకొనినప్పుడుకోనల | మ్రాకులనాకలముండినక - మాతోఁవాదు
ల్॥ గైకొనగనెంతసక్షివి | సీకొకపెత్తనముగల్గె-సేపరభృతమా॥ ౫౮.

ఉ॥ కోకిలారాభూమినొకకుత్తుకతోఁమనముంటిమిప్పుడా | పోకలు
మానిలాతివలెఘానికగల్గిచిరాగుచిలగావు॥ కాకులుబెట్టిజూచితిరి గ్రక్క-
నచెల్లునెయైనసేమిప॥ గ్లాకులుబెంచుడ్డుపలు - గాకులకేలదయాసురాగ
ముల్॥ ౫౯.

ఆ-పె॥ కూరభావమెప్పుడుగ-డదుకల్గిన | నీచమనుచుతాస్త్రనీతి
గలుగి|కూరభావములనుఁ గూడిరిపుడుమీ | కనులెసాక్షికెంపుగంటులార॥

చ॥ చిలుకబలంబులారమనదెల్ల-సదామనమొకరమాటతోఁ | జెలి
మివహించియుంటిమదిచెన్నటిగామొగమాటమెంచక॥ జలమువహించు
బాడియెవిచారముసేయకనైననీలనో॥ పులుగులుభందులోవదురుబోతులు
మీకెటుఁడోచునీతులక॥ ౬౦.

ఉ॥ కోపముపాపమంచుమునికోటి వచించిననీతిమానినం॥ తాప
ముజూపనన్నిపుడుదారొగిని రాద్రరసంబుముకునం॥ దేవుగొనంగదా
పుగొనియేతగుడైవదరంగనాయమా॥ నాపినచిలలార యయినంజెడు
కోపికినీతిపట్టునో॥ ౬౧.

క॥ పెంచినకీరముసఖ్యులు | ఉంచినగతుపగిదిసన్న - ఉలంజేయుచు
బల్॥ వంచనగొనెపూర్వము | సంచితమాలేకదీని-సహజంజేనో॥ ౬౨.

క॥ ఇదిస్వామిద్రోహంబనియెదనెంచనిశకగణంబు-నికజూచినమే॥
లాదవదనిమోముంద్రిప్పిన॥ బెదిరించుచుగాడ్చువీవ - ప్రియసఖికనియె॥ ౬౩.

నిర్వచనమి త్రవిం దౌధ్యాపాము.

౮౩

చ॥ మలయధరంబుఁ జారి వెనఁమంజులగండపు చెట్లఁ బోరిపు । వ్యల
పొడరిండ్లుఁ జేరిమఱిపుష్కరవారముమీఁటినిఘటం । బులఁగనికేరియాదయ
నుముచ్చుగవాత్సులఁదూరిపుప్పొడి । న్నలు దెనఁమచ్చుజల్లుచునుభామినిఘైర్య
ధనంబుదొంగిలె॥ ౬౫.

ఉ॥ సోఁకులతల్లిగన్నపెనుసోఁకుడువీడొకకోపునకొసరా । నీకముఁ
జేరినంతటనెనీతులుఁబట్టు నెజన్యవాసనల్ । పోకడఁబట్టు నెరవలుఁబూన్చి
నబంగరుపంజరంబునం । గాకులనుంచి పెంచివసుగల్గునె చిల్ల-లవోలెప
లుగ-లు॥ ౬౬.

ఉ॥ వీడుమహాకిరాత్తుడని వేల్పునీయఁడుపాంధకోటక॥ । పేడు
కంబుట్టపుట్టుతరివీగకతుండము లేడుఁ నేసము॥ । వాడిమి కెక్కెనేచెనటప
య్యోరయాకొదమాని లేఁగెనానాడఁటుఁగాకపోయినక్షణంబునలోకములన్ని
ముంపదే॥ ౬౭.

ఉ॥ పాలసుడైపవీడు వెనుఁబడ్డడవోసుమనోఁభీరదో జాలము వెంటఁదెచ్చి
పయిజల్లియుతావులముంపెనింక నేలెలజయితునెగ్గులనులెక్క-గొనండుగ
దమ్మయ్యెక్కో । గాలిపిసాసియన్నదినికంబెగదానరసీరుహాననా॥ ౬౮.

క॥ మునువీరలొక్కటైనను । తుణమునలోకములుగాల్ప-జాలుదు
రనియాపనరుహగర్భుడునొక్కొక్క-కొనిమూలలపెనఁగాచె । గాలింగీలి॥

ఉ॥ పుల్లసుమావీవాసనలుపొందుబడ్డఁమైతాపమెప్పుడు॥ । జల్లన
నేతువంమునుజాణపదుల్లానియాడుచుండుటల్ । బొల్లులునిన్నుజూచిన
నుపోకిరికాకలంగూర్చినాపయిం । జల్లెదవేరసీకుఁగలసాజమొలేకనుకాల
ధర్మమో॥ ౭౦.

గీ॥ హవ్యవాహునకాత్తువైనకతననతనిగుణములెసక బృశారయా
ర్య । పదులుమునుఁబలికినసహవాసయాగు । ణోధవతమాటరి త్తయానోస
మీర॥ ౭౧.

ఉ॥ కన్నెనునేశపించిననికంబుగతత్ఫలముందునంచునే । మిన్నక
యుండినందులువమేటరివైననునీచెడోబళా । నికంబగావపోయెపుడునిశా

చతుర్థాశ్వాసము.

డఁగానకనుష్కమన్దుచుం । దెన్నులుమన్నుమిన్నలరద్రిమ్మరుచుందువురా స
దాగతి॥ ౭౨.

క॥ మారుతనినుపాములుకడు । పారందినుగాకచలన - మలరునెవు
డునీ । వారువముకారడవిపా । తొరాకనుపడనిభూతమైపోదువురా॥ ౭౩.

గీ॥ భువనములకెల్లనాధారభూతమయ్యు । ప్రాణసముదాయము
నకుప్రధానివైన । చందనాచలశృంగసంచారినిన్ను । వేడుకొంటినికావరా
విన్నుచూచి॥ ౭౪.

క॥ అనియిట్లుసీతుపయ్యర । గూవిభవముఁబొగడివేడు - కొనునం
తటిలోమినునంటకరణరాజె । దననేయఁగఁజూచితమ్మి - దాయకుఁబలికె॥

ఆ-వె॥ అమరకోటికెప్పు డాహ్లాదకరుడవై । చల్లనైనకరణసమితిత
ళర । కువలయంబునెలఁగోరనరాజపు । సతులనేచందగురచందమామ॥

క॥ మామాయనికుంబ్యుడైనఁ । మామానముఁగొనెడుబుద్ధి-మాన
వదేరా । మామానీనకుమారుని । మామానీవేయఁగతర-మానేనోర్వన్॥ ౭౫.

క॥ మామాయనిపొగడగచల । మామాటకినేచచంద-మామాతో
నీ । మామాటమెంచవేలర । మామానెనయంగచంద-మామాగోమా॥

మ॥ హరిఁమోహించితిఁవావి జెల్లియలనేనాదుం గదామైనయే ।
మరయన్నికకపుతోడఁబట్టు విలునిత్యన్ముంపనూహించుతుం । టరివంతంత
లవావికేలమొగమాటంబెంచెదొరానిశా । చరయీచుట్టుటికంబుఁజప్పుకొన
పెల్చెనాకుసిగ్గాగదా॥ ౭౬.

సీ॥ అమృతరాశిఁజసించియమృతరాశిగణించి - యమృతాధరుల
నేయనర్హఁమార । మృగధరప్రియుడవైమృగధరాశ్రయుడవై - మృగలో
చనలపోరఁదగురనీకు । కలలఁగూడమెలంగికలలఁగూడఁచెలంగి - కలకంఠ
లనుబూచియలగఁదగుర । రాజాహ్వయముగాంచిరాజాన్వయముబెంచి
రాజాస్యగమనెమరంగదగుర । యబ్జయమృతాంశుశతధరహరవిభూష
ణాకలానిధివిద్యావివేకిరాజ । రాజకులమూలనన్నేచసాజమార । నిన్ను
గోల్చెదమన్నించమిన్నకుండు॥ ౭౭॥

నిర్వచనమిత్ర విందోద్యాహము.

౮౫

సీ॥ నీతీతకరణముల్ నీటిపాలైపోయి - జ్వలనప్రతినిజిజ్ఞాసించె॥ నీ
సుఖాంశుత్వంబునాసురశ్రేణికై - విషజాతిపైచేలవెలసెనార॥ నిఖిల
కరరాజియేఁబట్టినోచరి - దోషాకరంబెట్లుతోడుపడె॥ దైవబ్రహ్మవిల్లనుద
య్యంబులకుఁజెంది - రజనీచర్యమెరవఁగలె॥ చక్షుదకరశల్లసలపాలై
దినంబు॥ కుటిలమేలిలసమయిఁగూడెనోరి॥ చంద్రగురుసతీగమనదోషంబువ
లన॥ గలిగెనోకాలధర్మమోకర్మమేనో॥

౮౬.

మ॥ దివిదాదిత్యసమాజముఁ ద్విజులుపృథ్విం ద్రాచుమేటర్లధో॥ బువ
నంబందుననీదుకంఠలనుష్ఠు॥ భ్రష్టశేనీభక్షింపనీ॥ ల్లభుజైవాత్మకకన్నకమ్మ
గుణమోకాదేనిపాపీచిరా॥ యువనేసాక్ష్యబంబుపేరుబలమోయూహిం
పమాపాపమో॥

౮౭.

సీ॥ నికరంబుతిప్పకసయెదమనిగాను - నినుఁగన్నకడుపఁజెనీరుగా
ను॥ నీరూపమింతింతనిచ్చలుమానిపో॥ నిన్నభూచినవారునెడబొంద॥ నీ
క్షైన్యపరిధిసమేకాక్షయైపోను॥ పర్యంబులనునిన్నపాముమ్రొంగ॥ నీసుగూడు
కోనువాడుపెనుఁడుపైదేపోను॥ పడులుసికళ్ళెండుకలెనీ॥ నోరినవభవగురు
వధూజారకుమత్రి॥ యెగ్గొంగులెంచకపోరుఁడంచి॥ స్త్రీలనేచుటయిదిరాజశీ
లమార॥ రాజుపనుమాటబబ్బరరాకళిం॥

౮౮.

అ॥ వె॥ ముదితిపాంథకోట్లయెదలనదిచ్చి॥ పాపసమితియగ్నిరూప
మొంది॥ వలఁగొనియెదఁగాల్వమలిసాంధ్రుడాయెనే॥ మట్టియిట్టియనెడిమా
టవెట్టి॥

౮౯.

క॥ విషరాశితోడుబడగ్గ॥ విషరాశినిజననమొంది - విషముఖధరు
డ౯॥ విషగళునిచెలువమెనంగ్గ॥ విషధరపథమందెవీడు - విషజాతుండ౯॥

చ॥ జలధిమధింపగానపుడుశ్యామలపాండురకీలస్వప్నం॥ బులుజని
యించెనొక్కవిషము॥ భుజియించెనువేల్పకండునీ॥ వెలిగెడుతెల్లనొవిష
ము॥ వేల్పులనేపలుమ్రొంగనిధరం॥ గలిగెనలంబకక్షిరదగంబునిపాంథుల
పాపకర్మమే॥

౯౦.

చతుర్థాశ్వాసము.

సీ॥ ఉగ్రభూషుడుకాని యుగ్రభూషుడుకాదు - గుణములుజూడ
వేకుందరదన । దోషాకరుడుగాని దోషాకరుడుగాదు - నడవడిజూడవేన
లననేత్ర । రాత్రించరుడుగాని రాత్రించరుడుగాదు - భావంబుజూడవేప
ల్లివోష్టి । కుముదబంధుడుగాని కుముదబంధుడుగాదు - చేష్టలుజూడవేచి
గురుబోడ । భానుడుగునుశీతభానుండుకాడక్క । కరవిధంబుజూడుకంబు
కంతి । శ్రీజఘన్యజుగుశ్రీజఘన్యజుడుకా । డీరసంబుజూడుమిందువదన॥

సీ॥ తనపత్నిగూడైన చెనటినిచావంగ - దిట్టనిగురునిందించవలె
ను । పర్వంబులనుపట్టు బడినమ్రంగకవిడి - పెట్టినరాహువుదిట్టవలెను । జ
న్మించినపుడుఘ ర్షణమునేయనితరి - గట్టునుబట్టిచీ కొట్టవలెను । తోయ
ధిమ్రంగియా తోయముతోనుమి - వేసినరుషికోపింపవలెను । వారుము
న్నట్లునేసినపోరుదప్పు । నక్కటాయంతయవివేకులైబ్రయంబు । బల్వవిడ
నాడగాడెయింపగిడికొంటె । యనయముననేచెప్పిననగగేసె॥ ౮౮.

క॥ సారసవైరునిగడుకెను । కారగదూతననువిడక - నతికుపితుం
డై । బోరినదిగాడనిదయ । లారగనుతియింపదొడగె-నతివైదియమున॥

ఉ॥ శ్రీరమణసహాదర సుశీలద్విజయయోషధీశక । వ్హారవికాస
చంద్రమ కలానిధిరాజశిఖామణీసుధా । పూరితమూర్తికంకర విభూషణ
శుభమనోబ్ధున్న వేమారుభజింతునాయెడలమన్న నరేచగమిన్నకుండురా॥

క॥ ధూరీణినిశాకరుగుణ । వారముగొనియాడియాడి - బల్లిదుడగు
నా । వీరుడుమారుడుచేసిన । హారాటందలిచియలికి-యగ్నిపలికె॥

ఉ॥ తుంటరిమన్మథుండుకుపి తుండగుచుక దెలితమ్మితూపుపూర్ణివిం
టనమర్చిమిట్టిపడి వేసిమదింగసిదీరకున్న బల్ । కంటుతనానలేజివురు కగ్గ
ముచేగొనిదూకి నేనువా । ల్గంటినంగనాయెదవకావకలైపడగ్రుమ్మె
సెనభీ॥

౯౨.

క॥ మరుడనురులతెగతెలిసెన । మరుడనుచుబరాకుగొంటి -మాని
నియిదేవే । మరుడంబులునేయుచుపా । మరుడంబులుగుప్పెనింక-మరులెఱు
మరుతున్॥

౯౩.

'నిర్వచనమి త్రివిద్యోద్వహము.

౯౩

చ॥ చిలుక్షుపూలు కెందలిరు సింగిణితట్టువరామతన్ను తే॥ నెలయె
ర నారిమండు నెల నిండు నెలల్లమికాండువీరిచె । య్యలు హెయతానువీని
మదియొక్కటికూడెనతుల్యలైపో॥ చెలువగుపాము వన్నెదని సీసముచేరి
నకిడుసేయదే॥ ౯౪.

మ॥ కెలయూరస్సధుపాల్కి గొప్పననె యెక్కించేశుకాశ్రీయునా
జ్జలఁబెట్టె వెరుగయ్యెమాలలకు మంచాలిచ్చియుక బాపనా య్యలకన్నీట
లువేసిరన్నదీనిజంచొ సామ్యమీలాహిరీ । తలనేబుట్టెను పెద్దలాడువరియా
దలవీని కెట్లబ్బునే॥ ౯౫

సీ॥ రమణమీఱగసువర్ణగ్రాహిశుకమును - గుఱ్ఱంబుగాఁజేసుకొని
మెలింగె॥ మధుపానవశులైన మధుపంబులనువేడె- బలగంబుగాగొనిపరిధ
విల్లె॥ నగ్రజాతమిరుద్ధుడైప్రవతికొంచెడు - మాధవునేతనుమంత్రిగాను॥గు
రుసతిగమనుచొ కుముదబాంధవునతో । జెలువారన్నే హంబుఁజేసివరలె॥
మారుడీనడవశ్యను మనబునట్టి॥ కుమతిగానమహాపాతకుండుగాడె॥ పీఁడు
స్త్రీహత్యకేలను వెలుపుఁజెందు॥ తరుణియికముందు నేనెందుదాగుకుండు॥

శా॥ ఏరామారకతోరఘోర గుణనీకేమామైరాస్త్రీలతోఁబ్రోరా
డక్షునమీమిల్లనిక నీహాకిళ్లుచాలించుమీ । శూరత్వంబలానుశూలియె
దుట్టజూపింపన్గొయనా॥ గౌరానీబయనెల్లఁగంటినిక నీకాయంతిసామ
ర్థ్యముక॥ ౯౬,

క॥ ఓరీసీవలహారులు॥ లేరోసీవాకడవేనా - త్కొంపధనుఁధారివి
మిడిసిపడుచుసర॥ సీరుహలోచనలనేయ - జెల్లురమదనా॥ ౯౭.

ఉ॥ అంగదలేనినామెడల నంగదబూనివిరాళితువులే । యంగద
రంబెయివెడద యంగదకోర్వసువావిజూడమా । తంగదనన్ను జూడముగు
దంగదతూటరి శూక్ష్మనీకుమా॥ నంగదగుండలంగవె యనంగదగన్మునునేగి
నంగదా॥ ౯౮.

ఉ॥ దర్పకగిడుకొర్వము విధాతకనుంగొని మున్నివేకియై । నేగు
లగారలోకములనెంజిలి లేమికికారణంబుని । స్లేర్పరిచెక్షుమామయధము

చతుర్థాశ్వాసము.

లక్క-వంకాకపియైదునితకే । దర్పముఁజూపిలోకములు తల్లడమొండగఁ
జేతువాబళా॥ ౧౦౦.

క॥ అన్నెముపున్నెంబెరుగని కన్నెనుహరిపైసదురులుఁ గల్గినదా
నన్ । సిన్నెసిఁదిట్టెనందాకకిమిన్నకపోలవెలపు-మేటవివిధరా॥ ౧౦౧.

సీ॥ సిల్లుగండ్రవై నేలపాలైపోయె- నీతేరునుడిబడినింగెకగయి । నీబ
లమడవిపాలైబొబ్బరిల్లను- నీటకొయిముసిడెందేటగలియి । నీశరావళిను
క్కి-చిత్త్య నేలంగూల- నీసచివునిమేనుమానపోను । నీనారిపురివిప్పి నెరినెరివా
పోయె- నీరథ్యములుచెట్లజేడకొను । మానవదియేరు యంతేనీమాటలనిన
పిగ్గమాలితివారసేసేదగొన్న । దాననికపెద్దమాటందుడైవసాక్షి । పంచ
మాగఁగోరుపుపాడుగాను॥ ౧౦౨.

శా॥ జేకన్నారగఁజూచితేనినుజనానీ తెక్కెముఁవ్రకలైచిచి
కానాకమాట కేగఁజుముంజేయందన-సింగిణి । పోకల్నుక్కునుమాపు
లడుబడునే మోపెత్తుమాత్రాననా । సోకయ్యానకుకాలు ద్రవ్వెవవెబాహ
శక్తియుంబూచెదో॥ ౧౦౩.

సీ॥ అయిదంబకములచేనలిశయిల్లెదవునీ - వలనికగ్గెమూడంబక
ములె యెలప్రాయమెలసినవలతివిన్నపునీపు - మూలనుండెడిజోగిమడు
కడతడు । సరసులతోఁడివిసంచరింతువతండు - మరుభూములనుదిర్వమరు
లఁగూడి । వలపులరాజువైపర్థిని నాడవీ - పూరూరుఁదిరుగువికారియతడు ।
వానికినిసేకునితేసివానితనర । స్థాణుడర్థహారీవేషధారియైన । మాత్రమున
నోటబడియిద్దుమమ్మబోరగబూనితివి నారిచేకదాపుష్పకాండ॥ ౧౦౪.

క॥ క్రొన్నవలిదుదాల్పరిము । న్నెన్నడునన్నెఱుంగవీపుహింసయన
కనిన్ । మిన్నుసిగవేల్పుమూడవ । కన్నుకుబట్టేయఁజూలు- కమబలశాలిన్॥

క॥ కాంతలతోబంతంపెను । మంతైననుసేయసేకు- మంతేలంగో
రంతైనకరుణజూపర । పంతుకునకెదపుమదన-వర్ధిలుదువిలన్॥ ౧౦౫.

చ॥ ధరవిలుకాండ్రునొక్కటిని - గొరనిరెండుగ ద్రుంతురెప్పు
డుచ్చెరువుగఁజెటినొక్కటిగఁజేతువు నీసరిశూరుతేరినీశరగుణలాఘవంబు

(౧౨) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము ౪౯

సజశోర్యముఁజూడవిచిత్రమానయో । స్మరయిదికల్లుగాదనుటసాత్వ్యముసో
ముడుఁగల్గెనెకరామై॥ ౧౦౭.

ఆ-వె॥ మరుడువానిబలముపరిగొనపోరాడు మనులు ఔరుగనోపదర
ముగాక॥ నుతులు సేసివారిబలిమాలుకొన్నను మానవన్నదీ ముమానియబల॥

ఉ॥ మారునివేతకున్నికసమాజమకూతకు ఖటిమోతకు॥ వారిజ
వైరికోతకునువాయువురాతకుతావిపూతకుం । గీరవరాళిచేతకును గేకుల
ఘాతకుఁజైత్రునేతకు॥ సారసనేత్ర కుల్కుచునుసంగడికలికి బలెను
ల్కుతో॥ ౧౦౯.

క॥ శాకికిమిత్రచికోరీతతిరావములకోరీపసమా । యూచినటన
ముతలిరుల॥ కోరీపోరునకువలపుఁగొంటనాయా॥ ౧౧౦.

చ॥ మరుడుకరాతు డేపిక సమాజమువోకిరిలేర్లుతుల్వలు॥ సరసిజ
వైరికావలుడుగారికలు నృనునానిబూతమల్ । సురభిగ రాసుమారుతుడు
సోకుఁడునంచ పిసాసీరలు । స్వరిగొసరన్న యెంతకని వాదులజేతునె
ప్రాథనేసఖి॥ ౧౧౧.

పంచచామర॥ సరోరుహాక్షిగుబ్బ చన్నచాలు సిబ్బెముబ్బలు॥
భరింపఁజొకగు న్నచయ్య ప్రకరలయ్యెరింగులు॥ సరానదొల్లెవివీడె
జారెకొన్నదెంచున॥ బరాకు జెందమైనఁకనాతెపూలపాన్పున॥ ౧౧౨

గీ॥ ఇటుల బెక్కిలెలనైయిందువదన । తమియసంగవిరాళిచేతహ
తహపడి డన్సింజ్జనుపారలాడియున్నరంచు॥ మైమరచిచాకిరనుకూర్చి
మగువలపుడు॥ ౧౧౩.

శా॥ ఏమేరిలినోబయే మెనడలాదే చేసరోబాటియీ॥ భామార
త్తునుఁబూడనేడు పరితాపంబెచ్చిచాక్కన్మృతం । దేమేమునిచూపులేసె
నెలిసింకేటిత్తెనేయమ॥ మైముట్టవలకాక యొడ్డుకొనయెన్ మమ్మా
రెయింకెనుకో॥ ౧౧౪.

చ॥ సరసిజముబ్బనిందనరె సంపెంగనూబువుబోలేపోకని॥ త్తరముద
రంబునొండెలితరంబగుజక్కననొప్పెవైడెడ । బురతరుణీలరామ మొగము

చతుర్థాశ్వాసము.

స్మృకుకత్తుకచన్నదోయిపాం । దురరుచిమీఱిమాడఁబడె దుంకెనఁజైనఘ
రంజితేజులున్॥ ౧౧౫.

సీ॥ శశీఘోరకిరణముల్ సఖిపైనముంపెను - వాసినదల్చున్వర్జితు
వేణి । జ్వలనాత్మ దుగ్గుడై సతిమేను సించెను వ్యాళ రోమావళి
శ్రోలువేగి । పికములుచెలిసేము బెదిరించఁబూనెనే - డావహీమఁబూం
చురామనీవు । శుకములంచెల రేగిచేడియ నెదిరించె - కడఁబుచ్చుసాగకవగం
ధివెడలి । పరుడునాయకుడైపుష్పశరములంది । పంక శేషణమదిహంధ్యుఁబడ
గనెనే । ఫటమటలుపోనపేనిఁగెల్చటకునుపను । శివశివాయస్థానోత్తరంబునే
తమమ్మా॥ ౧౧౬॥

సీ॥ హరినిమోహించినలపులనలరుకతన । వరుసములుల మంట
లుమ్రేబనించి । నిండుకొనెమనరాచకన్నియకునీవుడు । చెలియ ప్రేయ్యోగచా
రముల్ సేతవసుచు॥ ౧౧౭.

ఉ॥ ఆమదిరాక్షి మేనఁగలయంగపురంబుమలాకఁగుచి - పోకోమలప
ల్లవోతరముఁగూరిచిశయ్యఁబరుండఁబెట్టివింజామరలనగుంటులనుచల్ల
సెగాడుపుటినవేయనా । కామిసిమీదుమికిరిగకాకఁ గూనంజెలి యోతికా
యిట్లనెన్॥ ౧౧౮.

ఉ॥ కెందలిరువ్వెరాశీలకుక్తిమిణుంగులుఁగా వెగంబురాగందము
కాలకూటమగుఁగావున పాంధవధూటకీప్వడి । కొండలపాటుపొందిగులు
గూర్చినపాన్పునఁజేర్పరేయనన్ । నుందరులట్లుసేయగను చొక్కలుమా
నుచుచేడెమెల్లనన్॥ ౧౧౯.

ఉ॥ కన్నులువిప్పినద్రైసలుగన్గొనియాచెసగఁగవలెననా । కన్నెల్ల
జూచియెంతవఱగల్గె విరాళికినెట్లుతాళుదో । వెన్నునిఁగూడకున్నపరిసేద
నమానదుపాయపెట్లకో । యెన్నడువానిగందుక నెన్నడు మారుకెల్లు
నోసఖి॥ ౧౨౦.

క॥ చీమచిటుక్కిరిసెయదు । స్వామియిటకునన్ను బ్రోవ - వచ్చెను
చునే । నామోగంబునఁజూతుం । గామునినికగ్గొనండు - కళవళిమెనగన్॥

నిర్వచనమి త్ర విందోద్వాహము.

౯౧

క॥ అన్తశ్చైశిచైలునుడివిరివనశ్చేక్షణవగలుగుడు-వగచేదవేల్ |
వనమానిసికుపతియా | ననుమానములేదువాడె-యాచింపడెమున్ ||౧౨

క॥ ఈగతినుపలాలించిన | రాగరితమనంబుకొంత- రమణమొలయ
పూదీగెలతోలకగొనియెల | నాగలుంగొల్వంగబయం డె-నరవరయనుడున్

క॥ గారాబమొప్పమునివర | యీరాకూతునుమురాని-యేవిధిగొ
సేపం | పారగనామదిమాచము | దేరగవిపరిచితనివి-దీరుపుమనుడున్ ||

మ॥ కలుషవ్రాతసరిద్రుసస్థవసదాత్మభృద్విపత్యోత్రవి | క్షవ్రి
తసంధనకుంచితాఙ్గీయుగజ్యోతాన్నిహాసత్రివత్సలా | జలముక్తి
ద్రవజగాత్రద్భ్రమణ రాట్కాయామరుద్విద్విపా | నిశిసంహిత్రదశస్త్ర
తాహ్వయసుధాభక్తస్పృహదామకా || ౧౨౫.

మంజుభాషిణీస్తమ.

చలిగీమిండిమిహిసామిసూడిగిబులప్రోడతమ్మిపుపుబుట్టువేల్పు
జే | జలపాదుసాహికయిసేయించాముపై | యలరాసుచున్నముగురాలు
చేవరా || ౧౨౬.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదలక్ష్మీల్లింగోత్తుంగ శృంగార స్తన శృంగసంగధారాధర
వేంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధి వాన్వైభవనిరంతర భాగవతారా

ధనాధేయ తూముకులపవిత్ర సర్వేశాభిచానభ్రత రామ

దాసప్రణీతంజైన నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహం

బసెడు శృంగార ప్రబంధంబునందు

చతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీ పంచకావ్యము.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

పంచకావ్యము ప్రారంభము.

శ్రీపదసేవితలరునిర | జాపగయితనుచనభయ-మైస్థితకటియై |
జాపమేరయుగ్మములయి | యేపారగవెలయుపేంక-తేశరమిశా || ౧.

శ్రీ. పాదధరి పునురెజకులావలస | రాకొమారితనూరాచ్చిరమ
ణన | పాదకలబ్రహ్మమయొకర-పంచనలచి | యువిచలాత్మవితిరించి
రొంకరులును || ౨ ||

క || పగనెగ కిదెనక మగువే | మగునోతల్లికివచింప - న్యాయంబను
చు || మగునెగ కిదెనక మగువే | మగునోతల్లికివచింప - న్యాయంబను
చు || ౩.

క || కనిమ్రుక్తిరావరావలయింక | చనువుకరాడేసియెందు - జనుదెంచి
తిరేవనెడెప్పెగకా తేరనెన | బరెనగరములుమొగిడ్చ - యనిరానకియల్ ||

క || మవ్వపుజ్జనమతివెకునివ్వటిల్లెవరునివెతుక - నేమిచుడెక
బువ్వలుతుచివ్వనువడి - నొవ్వెగొనెయెపుడుగెలుతు - నోవరునియను ||

క || ముదిరకీరావాచా నందముశ్రుతికటువుగల్గె - నాతికపుడుసా
గంధకపారభ్యాన్విత | గంధవహంబర్చిపిడు - క్రమమైవనగె || ౬ ||

శా || పూసేరందుజవాజిచందనము కన్నురంబుమర్దింపి పూ | దేనెన్
బోసిసర్వమంబునకుచాద్రిద్వంద్వమున్ - ముంచినం | దానంగాకలుపోకమై
వణకిసంతాపంబునిండాంసి | వ్యూత్యంబుపహించి చూ కుదెలివారింపంగ
నెట్లొత్తుమో || ౭.

చ || వలతినిసాంద్రచంద్రకలజైటనుగొజ్జగింమానుచేరువన్ | వెల
సెడిచంద్రకాంతమణి వేదికపైనుకునూగమానవో | త్వలదశశయ్యయందు
నిచివల్పుచేలమునుంగువేయన్ | వలపులకొకపోకవలవంతల నొందెను
మీదుమిక్కిలి || ౮.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

3

చ॥ పరిపనిసేతమంచు మృదుపల్లక నిల్వితత్పక్వ ప్థమే । బలువల
మించిపారువరజాలపందిలి జేర్చిక యెకపో । వెలగిబయలుపెట్టినాడు టనె
స్మృతి-పరాగమయ్యనా । తలిరులుపూలునా జేలునతాపము కంటసియింటు
దెల్పుదుట॥

ఆ-వె॥ వెలచిననొకతరివీణియజేబూని పంచవస్వరంబుచాడు
చుండసింహనాదమనుచుచిత్తంబుండెదరెనే । నేమిదెల్పిదింక భామయునికి॥

క॥ మున్నొక్కనాడురేయిం । గన్నియనిదురించువేళ - కలలోనరు
దొకన్నాకుమన్నె కొమరునిగన్నాననినానిట్లు - కరణభిమొందుట॥

క॥ అదినినవరస్మితకౌ । ముదిదిక్కులొక్కటల్లికు-ముదసేలెనె
మృదిముదమొదవం జేయంగివిధుమిళిచే నబొంగిపెల్లి - వెలదులకొయెన్

క॥ వసుజాత్యులానానాప్రియతనయనలాలించరమ్మ - తడవేలనెయి ।
పునిరేపేకావిం చెదననిరాచనలంపానింబెంగూర్చి॥

గీ॥ అంతనకదాంతవచ్చియే కాంతమునను । కాంతదరుణంబెకవ
రాజకాంతవేగనకలధూమతయయ్యును సుంబుడల । చుట్టకంటిపొకన
ఖుల్ పారికలును॥

సీ॥ అనియెను-తెనిల్వటట్టును నిట్టిదా-రమణులిచ్చుచామనము
లువేయ । సురలంకకొండునుండుయ్యెనగి-మనమునకాచాళంబు దేగి
చానయొక్క-తెఱైడిజాలనల్లికదేగ - మణిహాసితాంబుదేగిచానయొ
క్క-తెఱైడిజాలనల్లికదేగ - మరియొర్తు తలనాకుముపులివ్వి । హఠతుల్
గొనికొందరంగనల్లునిపోవ - యువిడుద్రుతనయూతగాగ । జీలుగుకు
చైట్లమీగాళ్ళజేందులాడ । నల్లనల్లమదగిజయానమమరి । మీనకేతునివిజ
యలస్మయ్యెయనంగ । పడకటిలుజేరజనిరాచపతియపుడు॥

చ॥ అటంగనపాలితార్కుని హిమచలవక్రత ధైర్యునివిశద
కటభజవీర్యునిభువాయ విశాలతమిద్రసూర్యుని॥ స్ఫటికనయకాస్త్ర
కార్యునియశోధనధనయనవార్యశర్యుని॥ గుజిలమనోవిదార్యువణికుం
డలధార్యునిరాజవర్యుని॥

పంచమశాస్త్రము.

౧౭. నెలమికి ముట్టుకొచ్చిన నేర్వలక కు. సోగి ముడుపుచె । భు-
 లు నా విష్ణువాని నొక్క నొక్క కడగించె । పులకుబోధుమార
 లును గమియ్యవలె । స్థులయనంబు కేకల నించెను రాయని
 ౧౮.

అ. వ. శశివర్మశాస్త్రి ప్రాచీనమున్న సుధాకరతాళిమార్పి
వేసిన శాసనప్రము. అనునోక్తులముకొంత. ప్రోదు అచ్చునోర్చుముద్దు అన్నది.

ఆ-మై. ఏ.ఎ. రేస్వరూపారావు.కా.మా.ద్రో.మ.స.భా.ట. - గడ్డపాడు
మం.రె.కొ.కా.మ.స.బ.లె. - గ్రా.పం.య.మ. టి.ఎ.సి.సి.సి.స.వ.నీ.స్వ.మ.కా.

క॥ సునమునసుతనయనుయః॥ వసంతామణిసంపదనయ-వాంభం
చినయా! పున్నజిత్రపుకుమారుని! పెంగొని వెడలె గూలుటకు-వచ్చిరిచినబోక్ష

ఉ॥ తమ్ములు చెంగళించెలలితగ్గివోలెను కనిపెట్టె మయాళిమ్ము
 లురొమ్మునంచలి గడ్డులు పట్లననుద్దనుచో కమ్ములుతెప్పిగాంచె
 మునుగ్గుననుజురొదెప్పెరా । వమ్ములు గలగ వేవెలుగువాడిమి దిక్క-
 లింపెనె

౨౧.

గతి ముగియఁ గ్రయము చేతుకొని నానా కాలమున జేయములు దీర్చి
కేగుచున్నాఁడు. అందుచేత నామధ్యమములకుఁ బంపెను. తొలుపునూటంబున

చు. - పు. - ౨౨. ౨౨.
 ౧. - బంగళాలో తములు చీన^సబులు - బలసిమందరబరాబదులునేయి.

చివర మా గొప్పల పోరాటమును శ్రద్ధయును కలెత్తి మునుకనని జాచాడ । చె
లకెను మా పుణ్యము మా పులకము భావమును కలె నారముల నలు గడలన్నయ ।

వస్తురాంగసంకలనమునకును, శాస్త్రవర్ణనమునకును, మణిభూమిచిత్రకంఠ
 కంఠమునకును | జగత్సూక్ష్మరూపమునకును, బలదేవతాదేవతల

కొంచెము పప్పుముఖులు పప్పుజనముల రామరంబుల నైవసపుడు॥ ౨౩

చిలుమిరుగున నేపటంపమును పుట్టి పరకాంధులతో రమింపఁబూనినెడ

దనోతికాంతననేర్పునస్వర్న దయాపసామ్యముం । గదురగరాజభూష

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౯౫

నాకకాలముబాధకనౌదలె. ముదంబెదుగవెలింగెనామె. కరుడె త్రైమనక
ధవళాతపత్రము. ౨౪.

గీ॥ చుదమొదననాద్యరవములు మూగెనూగ । పాదరూపములను
హృదయబాధచుండు । వింతలాప్పగనురరాజవిభవమానసా । స్వప్నము
దుండెనెనాసానమలకపంబు॥ ౨౫

గీ॥ చూచినభవము దిగ్గనలేచిమొలల । జిలుగుదుస్తులజుట్టి చేతులు
మొగడ్చిధరజితలమననుదురులు వాకునటుల । మ్రోచి నిలచితిమ్రత్వము
నువహించి॥ ౨౬.

క॥ అంతటస్వకీయమణినిచిత్రాంతరముకహోర్భవసుష - మాదళిచే
సామంతులు సమంగధా జీ కాంగి నివదనమలములకు - కైకేసిరోగి॥

ఉ॥ అత్తరెమలత్రైరాదిమనహంతునిలమెడిప్రధాభ్యుపాత్ । తత్తజ
పాటున్నజపదవ్యునుసారసశరభలబుధై । మొత్తముగజుట్టిచేదుకొనిమా
గనమోఘవిలాసాభిరింపే ప్రమత్తపురిల్లగుభిలన సనునూతనరత్నపీఠిక॥

క॥ సునిమలచింత పెనంగినె । సునిమలమనంగినెబుద్ధి - మంతుల
తోసామంతులతోని మంతులతోని । మంతులతోనపుడురాజ - మంతులుదు
సభ॥

ఉ॥ వంశీధరువక్త - లేనిమనహృదయ వేదవంశస్వప్నమందుత్రీ వత్స
లసామ్యునొకర - వ్యవహర్య నిలబాచినరాని బూనినం । గల్పచయంబు సక
స్థులతంత్రరావలలంబుండు । వ్యవహర్యయేచిత్తై నలమన్నియం
బాడక సన్నిహితాభిన॥ ౩౦.

క॥ అరూపిదేవేన ముయేరాజతనూభ వ్రంహ - యెట్లకొవెలక॥
గాఢమృగకోరిక । లేనిమనాభలింపనిక - నేగతియనె॥ ౩౧.

క॥ విదనచింత శ్రేష్ఠమది । గ్గనలేచికరబ్జయుగ్గ - ఘటతుడయియ
నె॥ చునుదెందులమమబ్బగివినిసభికులుమేలనంగ - విబుధులుమెచ్చ॥

ఉ॥ మునిమిచ్చిదేశన్యపముఖ్యనిపుత్రకయెంకరాజసంక్రంధను
గోరినకబుధనకామము మచ్చగవాప్య పాబుడా । పరిగ్రహమున స్వయంవర

పంచమాశ్వాసము.

మానవునిగానిగానెకపదిన్ | నందియమేలనికన్మచంద్రమధిగ్భృ
తక్షిణి శాంత్రమా॥ ౩౩.

క॥ గానో తమరాజులకిది సేవ. బగుభటులబంపి-చాటుడనగనా
రాజునినమ్మతినినన. బాజనములునమ్మబొగడ-భటులవిలచినన్॥ ౩౪.

క॥ పరినిన్నజూచిమనరా-చనిట్టిపరిణయమున్న-యంవరమున
నొననినలంశలంకాటం ద. మంత్రవి సంకుడెలిపెనరుతమదియై॥ ౩౫.

క॥ అరవిచల్లెయ్యదొరయను-గొనిమగధకోస-లాంధ్రమిథిల
కొంకణదొరనాదిజేనను | బాచాటననచానిపులు-లలితెండములన్॥

ఉ॥ తొనసా వ్వేరిభవికన్మకం | నవరాటలాటపాం | చాళకీంగ
వంగళుసాచమవాప్త్రకసాచనీకనే | పాళపులింజభోజవనవాసకబాల్లిక
బర్బరాంగలంగామభుజజేకముండెమ్మపూలానగరంబుసేరినన్॥ ౩౬.

అ-వె॥ భటులన ననెనిపాధి-రాగ్రియుడు | వారికెదురుమంత్రివ
రుల సంవిషేపకరుకన్మకంబులుగ నించి | పస్తుజాలమన రంబువునంత॥

ఉ॥ వింత లంకలంకాహస్తపురిచె వ్విడిపాండవ కొరకేయుల | త్వం
తనఖుల్ పునోహిరయనరంబుమండములుట్టిరావుర | క్రాంతిముండేరినన్
భటులవల్ల నెక్కింగిన నమ్ముదుభూ | కాంతుడుంబోయి తెచ్చివొకగామిడి
మాళిగనుండెన త్తొన్॥ ౩౭.

క॥ బలనాశ్వమిటువకో-ల | పొరథారోహనుడము - యాదవ
బలముల్ | బలయగకృష్ణుడవంతం | గలసినపురజనులుగుంపు-గట్టాపొరు
లున్॥ ౪౦.

క॥ కనుగొంటిమనుజేరి | పనువగుమేన్మరకబి- జయబలుడట
నానననిజుడన పాపా | పనవరితుండబాధర్మ-వధకనుడటసే॥ ౪౧.

సీ॥ వీడతే పూచుచ్చవిషకుచపూతన- సంచితేసినచిన్ననసుపుకాండు |
వీడతేసుకరాజవిభవంబునబాని గో-వధకనంబె త్తినవన్నెకాండువీడతే
ద్యహినుడువెడ్డుదేసినపత్నముల స్వప్తిచేసినచెరుకాండువీడతే వనము
లోవిడి బడ్డ కార్చిచ్చు - నవతీలమ్రొంగినపరుకాండు | వీడతేకంసుప

(౧౩) నిర్వచనమిత్రనిందోద్వాహము. ౯౭

దలించిచేగప్రాణ | కోటిభోరిగొన్నముద్దుల గొనబుకాడు | వీడతేము
న్నుగోపికావీధిమాన | సాంబుజాతవిహారహంసాగ్రియుండు|| ౪౨.

క|| ఈరవిశతప్రకాశుని గౌరవమునుగనిసారాచ-కన్నెయచేతో|సా
రసములలింగొనిచెలు | వారకనెట్లోపవచ్చు-నాబి త్తరికి|| ౪౩.

క|| ఆరూపరికీమాపరి | యారమణునకారమణియ- నీడగుమున్నే |
కోరిముడిచెట్టెనేవిధి | సారసముళితప్పదిదిని-జంబగునమ్మా|| ౪౪.

ఉ|| నాకనుమానమయ్యెడలనాడుకలంగనుపడ్డవాడెవం | డోకల
గన్నవాడెమగఱోయని చింతలెవేడెన్నైనపో | కాకలంజెందియున్న మది
గానకలంగివృపాలగర్భర | త్నాకరరత్నమేనృపతియాత్మజుని నృదిగోరం
బోవునో|| ౪౫.

క|| మనరాజతనయమనసీజ | మనసీజునివరించురి త్త- మాటలికేల||
జనవాక్యముకతలవ్యం | బనుసామెతపొల్లుచోనె- యంబుజవదనా|| ౪౬.

గీ|| వనితకలలోనకనుపడ్డవాడువీడె | యనుచుమదిదోచినభను
స్వయంవరమున | వీనివరియింపమనదొరసానియెడకు | పాలలోనేయియ్యె
లికినవిగదిగాడె|| ౪౭.

క|| నగరస్త్రీలీలననగదోబుట్టువులంగూడి - నగరాధరుడా | నగ
రునకుజనియత్తగు | నగరాదురచయుగకుమ్రెకె - నగవాగినెగయ||

ఉ|| మ్రొక్కెనచెక్కులన్నిమిరిముద్దులు | గుల్మేటియ్యులారమా |
యక్కలకుశుభంబెయనుగన్నలకుంగుళలంబెయమ్మల | వృక్కలకందమీ
వదిసెలందరకున్నదిసంతసంబెకా | తక్కినబంధుపాళికిముదంబెకదాపురివా
రుసేమమే|| ౪౮.

గీ|| అనియిటులకుశలప్రశ్నలైనవెనక | మేనయల్లుండ్రరాకలుమేదినీ
శ్వరునకుడచెలియంగసేయిలననుపనతడు | సంతసంబునరాణివాసంబుండెరి||

క|| కృష్ణనిభాత్రస్వితరో | చిష్ణునికషాత్మజాద్రి-జిష్ణునిగుణవర్ధిష్ణుని
విశిష్టనయవతిష్ణునిసతజిష్ణుయదువ - రిష్ణునిగనియె|| ౪౯.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ కనిదరహాసీతుండైవా । రినిమెచ్చుచురాఁగరామ - కృష్ణులనుజు
తో॥ బ్రామిల్లనశుభ మేమీకనికొఁగిటఁ జేర్చెరాయ-డాసమయమున॥

క॥ వందారురక్షకుడుగో । విందుండరుడెంచెనంచు-వినినంగుంతి
నంచనులుండనుఁజేరిన । నందరువిందారగించి-రవనీశునితో॥ ౫౩.

క॥ మఱునాడుదయంబుననే । మఱకనపంతీశుఁడొక్క - మంత్రినిగ
నియూ । యఱుతనొకరచ్చకొట్టము । నొఱువుంగావింపుమనిన - నొగివాడ
పుడు॥ ౫౪.

సీ॥ ఒకవంకనకలంకమకరాంకలీలాంక- మత్తినచిత్తరుబిత్రముల్కు
నొకతెంపుననుసొంపునికరంపునునుఁగెంపు- పలుగులతళుగులుగులుగజ్జిల్లు
నొకపారువనుపారునకుమీరుబంగారు - ససిసీరుజలతారుజల్లుబారు । నొక
సాయజిగిచాయనొగిరేయమనజేయ - నద్దినట్లుగనిల్వటద్దములును । హాళి
నొప్పినకుడ్చిరింభోళితనర । స్థితలలితాన్వితస్ఫుటశ్వేతదీప్తి । యుక్తలబిత
స్ఫటికకుంభౌఘగరిమ । మమరసేయించెనొకమండపమునతఁడు॥ ౫౫.

ఆ-వె॥ డంబుమీరఁజిత్రకంబశృంగబరిపించి । యచటనచటరత్నఖచిత
కళక॥ పీఠములనుదెచ్చిపెట్టించిరాజున । కెఱుకసేయనాతఁడేగుడెంచి॥ ౫౬.

క॥ చూచిసెబాససరాజుల । నీచదరునఁజేరునటుల- నెఱిగింపుడన॥
వేచనితెల్పినవారలు । నాచకీ-కివచ్చిరవ్వ-డతులితమతులై॥ ౫౭.

సీ॥ వచ్చిననువేత్రహస్తలుహేచ్చరికలు । జేసివారికితగినసంహసన
ములు । వేసిరనుతీవిగుల్క-గవిశ్రమించ । నపుడవంతీశుఁడొకచకో - రాక్షి
బాచి॥ ౫౮.

క॥ వేవేగఁబోయినాసుత । కీవెరవెఱిగించితెచ్చి-యొగదిమఱువుం
గావించియుంచితనకల । లోచనచ్చినవానినిందు-లోఁగనుమనవే॥ ౫౯.

మ॥ అనినాహగ్గడకతైత్తివగతితోనంతశుభరంభగియూ । పనిదేవే
రికిఁదెల్పిరాజసుతతోఁబండాదెసోరెగలె । మృగుచుండత్రుపాటుమీఱ
సెరికల్హజ్జంబడన్మోగిగుచు । స్థనికతైంశలికతైలన్నిలచి మాబాగాయ
జాగేలనే॥ ౬౦.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౯౯

చ॥ అనవినిచెల్విలేమలహహోయిదియెంతసువాతావింటిమి చినిదొ
రసానివెనకటనుజేసిన పూజలుమంచివమ్మనాఁడనిపయోధరద్యుతిని
భాంగునిగంటిమినిన్నవీటలో ననికడుసిగ్గునంతసము నల్లినరాజతనూజఁ
బూచుచున్॥

౬౧.

చ॥ వలదొరకేలలోగెదపువానిబళాయనిసారసారికై బళియిసే
తవాయువుసేవాసనిగద్దరిచిల్కనొప్పికో వెలనుఘేలుమేలనుచుపీడెరవా
భికివీనులొగ్గియిం పలరంగమెచ్చుకోసమయమబ్బెతలోదరి చింతలేలనే॥

మ॥ వినిరాకూతురులజ్జమానముననీడెంకగావామపాదనఖాగ్రం
బుననేలరాయుచునుతత్పదాంగుళేరేఖమ ల్లననవృష్టుడుగిల్పుచున్నపురు
వేలన్నెట్టికల్పేనీయ పుసినేజూచుచునుస్వరంచు వివశత్వబొంది మా
తాడకన్॥

౬౩.

చ॥ ఎడనెడనులొపాటుఁగొనుష్టాగ్గడికతైనచించుమాటకే వెడ
నిలుకాఁడుమోదునని వేగపయంటముసుంగుపేయుచు న్నడతులుకాని
కుండపలుగప్పుపయింజెఱునవ్వడోపన లడలనుగిల్లచూపులనుగన్గొనివెంటి
డెవ్రాబుఁజెప్పలున్॥

౬౪.

చ॥ అదిగనియొక్క జాతెతయహాయని చీరముసుంగునెత్తియా
మదవతియెంతసిగ్గరివెమాటలునేరనిపూపపాపహా మదనునితీప్రభాతతి
మగ్గితిసంటిచెల్వుకానితోఁ గొడఁగొనువేళటకులను కొంకబనేలనా
నికెతెల్పుపో॥

౬౫.

శా॥ ఆమాటబీవినియొక్క కూర్చిచెలిమర్యాదొనెరాక్షాతుతో
మోమాటంబనదైనలేకబెడదంబుల్బల్కబోకంచురా లేమైమల్లనలేపి
నేర్పలరలొలించుప్రమాతాబివీ డామువేసవరించిముద్దుగొనిబట్నాణెం
బునన్వాకొనెన్॥

౬౬.

క॥ మూగిరిసభఁడెందంబులు రాగిల్లగనకలదేశ-రాజకుమారుల్
రాగరితనీవుఁగోరినబాగరియందెవఁగొవానిఁబరికించుమికన్॥

౬౭.

పంచమశ్వాసము,

క॥ సవిశేషియలువలంగొనరాఁయువిదనుపడసాలనొకఁ - యునఁ
తమామా । డువుమటుగుననుంచిధరాధపునకుఁ దెప్పిననుమదిము - దంబా
దవంగ॥ ౬౮.

క॥ చివ్వునలేచితసూజకు । పువ్వులసోగిచ్చిదీన - భూపాలులలో ।
నెవ్వనికలంగన్గొంటివి । యవ్వరునినలంకరింపు- మార్పులుమెచ్చక॥ ౬౯.

క॥ అనినఁసిబ్బితితలమును । కొనగఁజిఱినగవుఁదోప- కుసుమసరం
బుం । గొనియొకసభికైదండం । గొనినిండముసుంగువేసి-కులులూదవగఁ॥

సీ॥ శంబరభృగ్నికురుంబాంతరాళ - నిగఁతదీప్తచంపలా రాజిగరి
మ । వాహ్యశికాంక్షజై వాహ్యకమండలో - ద్గతమైన సృదుకురంగంబుతీ
వి । మానసకాసారమండతకనకాబ్జ - వనవిహితకమరాళవైభవమున । చ
తురాననటుండుజవనికనెత్తిన- పొడసూపుమోహినిస్ఫూర్తిలేవ । నమర
దానవహస్తసవ్యాపసవ్య । విభ్రమితగిరిమంథానవిభవమధ్య । మానఘూ
ర్ణితపాదోధిమధ్యమమున । బయిలువెడలిసయిందిరాప్రాభవమున॥

ఆ-వె॥ చంద్రకాంతకుడ్యసాధాంతరమునుండి మదమతంగజేంద్ర
సేద్యశకాశాన । మొలయనల్లనల్లనొగివీరమోహిని । యనగవెడలసభికులబ్ర
ముండ॥ ౭౦.

సీ॥ అధరబింబఫలారుచాంశుమాలికలెచ్చి - రదనావళికిననురాగ
మివ్వఁస్వకృంభద్యయసంకాశకుచభార - కంప్యమానావలగ్నంబుఁదన
ర । దరహాసజనితజ్యోత్స్నామరీచులుసర్వ - దిక్కులుమునుకొనితెలివిసూ
కుశింజానమంజుమండీరగర్భోద్భవ- రవములుచేవులపండువులుసేయనల్ల
సారభకౌతూహలావతీరణ । మత్తరోలంబతతిగరిమమునకుదులు । పాల
భాగంబుగప్పివనామకరన । ఖరములఁదలగఁద్రోలుచుగారవమున॥ ౭౩.

క॥ శ్రీసుతుడెత్తినపడగవి । లాసంబునఁదూగియాడు- లలితయ్యెడ
ముం । జేసవరించుచుకడుదర । హాసముచెలువమరమంద - యానమున
నాగి॥ ౭౪.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౦౨

గీ॥ బేసికై దువకాడాఁజెఱికికొతు॥ కమునన్నభివీ చినగగద్దగాయ
మాన॥ మగుకలంబులకు సేనయగువిలోక॥ ననుమనృపవీరహృదయముల్
ఫలగనేయ॥ ౭౫.

క॥ కలహంసగమనమునకుం॥ జెలువంబిడుకులు॥ నడలఁజేరికొలు
వునం॥ గలనృపులనోరచూపుల॥ గలియంగనిమిత్తవింద-కన్దోనప్రేమ॥
మ॥ తనుశోభాజితకంధుని॥ బ్రధితవేదండ్లస్తూతానందుని॥ ముని
సంస్తుత్యపదారవిందునకుభృన్మూలోద్యతసంధుని॥ గుణసంఘాతకకం
దుని॥ యమకులాకూపారరాకేందుని॥ ఘనసంసారసేఘాత బంధునిజిత
క్రవ్యాదుగోవిందుని॥ ౭౬.

క॥ కనిప్రేడాకొతుకము॥ బెనఁగొనదరహానితయగుచు-వేకుసుమ
సరం॥ బునుహరికిప్రేసీల్క॥ వినబొమ్మవిధంబుమఱి-వీలాచేష్టల్॥ ౭౭.

క॥ అంతిపురంబునకేగి॥ తాంతశయనమునబరుండి-తనలోఁదా
నం॥ గాతునిమెప్పించెడి॥ ల్పంతనముంజేయుచుండె-లలిడెంగమునన్॥

చ॥ ఇటసభలోనధిపాదుపాచ్చినపేర్నిమనంబుతోడకే॥ లాటట్ట
కునసాచియార్దులును భూపతులు॥ వినఁబలిగ కృష్ణుని॥ స్ఫుటమునమి
త్రవిందకడుసోయిగ మెప్పువరించెబ్రహ్మము॥ దిటమునవాసేతప్పదిది
ధీరమతుల్వనుడంచుబలిగన॥ ౮౦.

చ॥ అదివినికణ్ణుడుల్లసములాడెసుయోధుఁజూచివంటివే॥ మొద
పులఁద్రోలువానినొక మూఁగుని తానొకపెద్దసేనీయా॥ చదురునలావు
సన్నమువిచారణలేకనువాతరట్టుడై॥ వదిరిననేమిపెత్తనము వచ్చెనోయిం
దరిలోననీనికే॥ ౮౧.

క॥ అదివినిసాత్యకినుకం॥ బెదఁగొదఁగూకట్లుచెదర-చిడిముడిఁబ
డుచుం॥ జదుదనఁగలరాజులఁగని॥ కదురుచుపలెఱాటఁసదుము-గట్టుచు
బలికె॥ ౮౨.

క॥ పుట్టుకనెఱుంగకసేచుల॥ తట్టునఁబడిపెరిగినామొతలిదండ్రులనే॥
పట్టునడివచ్చితిమో॥ గుట్టుబయిటబెట్టనేల-గుఱుతందరకు॥ ౮౩.

పంచమశ్వాసము.

క॥ త్సప్రాయకలమోలేకను త్సత్రంబెఱుంగుదుమొలేదో - జాలరు
లమొయ్యి॥ యాత్రపురజ్జలకేమా॥ గాత్రంబులువడకితేరు - గడువగలేమా॥

క॥ మాపెద్దలనుద్దులలో॥ రాపెద్దజీకంబుగలుగ - రాజులెవారలీ॥
భూపాలచున్నవై॥ వాపోవగమేమురాచ - వారమొతెలియ॥ ౧౫.

క॥ హెచ్చగువారింగూడినతోచ్చెంబులుద్రోపనేరు - తురెపల్లకిలో॥
గ్రచ్చనకుక్కనుండెట్టిని॥ కుచ్చులుతెగంగొట్టుకుగాక - కూర్చుండవొగ॥ ౧౬.

గీ॥ ఎత్తిపొడుపులుతనవనియెటిగికణుక॥ డొడిగియున్ననుబాచిదు
ర్యోధనుండు॥ లేచియానోయిసాత్యకి పూచులాడ॥ పాదుకలుతలకెక్కిన
పగిచియయ్యె॥ ౧౭.

క॥ వాసివిడచిపెద్దలువ్య॥ త్యానంబునచట్టజికము - దాచ్చిరిదాన॥
జేసికదామణిమయసి॥ హాసనపతులైతిరింక - నచబనియేల॥ ౧౮.

ఉ॥ నావినిసీరపాణియనెన్యాయమెకణుకొండుసాక్షికొరవే॥ యావ
సుధీశసూనుడవు॥ చూదవులెన్నఁగనేనెఱుంగువో॥ నీవుయెటిగెదామొదట
నేర్పరికణుకమబల్కెగొల్లలం॥ చావిధిసేదలంచమిమా॥ నాబసిద్రోవె
దీతిదోలనే॥ ౧౯.

గీ॥ అనినవినికోపలతమదిసల్లుకొనె॥ రవిలెనూభవుడిట్లునెరత్తుఖచి
త॥ కంకణాంబులయెత్తబాలికాలణామ॥ చారుపాణివిముక్తనిజంబుకాదు॥

గీ॥ భూపనందనవిరాగచాతుముక్త॥ ఘోరనిశితరావలి హారము
నకు॥ నోర్చిననుగాదె॥ యారాచయవిదమీకు॥ దక్కెననుకొమ్ములేకున్నద
కుక్కపెట్టు॥ ౨౦.

క॥ నాభిచిటిసగవెనగ॥ గోవిందుడుబులికెరాచ - ణామరుడ
వుడను॥ కోవిదుడవుమేమెఱుంగుదు॥ మేవిలుబట్టుంగసేర్కె - మేరాజులమే॥

౩ వె॥ అయినగొంగొండనభ్యసించితిమల్ల॥ నాదురాజమానులా
చుచొనగ॥ మహామొలకపెటచెదమూచూత॥ మనుచుపెల్లదూపులం
దనచె॥ ౨౧.

୩୦୩

FL.

F2.

FU

FF.

సీ॥ అంతకీర్తికోపానలంబెదుగంగ - నూతనుతాయొక్కజ్ఞాపమను

7.00

వచ్చి

పంచమశ్వాసము.

క॥ ఎదిరియవంతీశ్వరునియ! రదమనునుగ్గాడివెనక - రములమును
పగానదిగనిసాత్యకీనూర్వరిరథములజెండాడివేవి-రథులంజేసె॥ ౧౦౩.

క॥ అదిగనిదుర్యోధనుకొ! గదగొనిరాజూచిమునలి-కడుశౌర్య
ముతో! నేదిరించితాకిననువా! డడరక నెడమోడసీరి-యతికోపముతో॥

క॥ త్వరకొరవాగ్రజునిగని! రమునమునలంబుసేయ- చిడిముడిబ
డివాడురుశౌర్యంబునడాకిన! కరికరిగిగిరుబుబోరు-కైవడితోప॥ ౧౦౪.

క॥ నాకడుచిరాగుబల్వగ! హలముననొదలనువ్రేయ - నన్యగావ
ళులు॥ వెలింబాటకదనభూమిం! దొలగెబలభద్రుడార్చి-తోలగవేగ॥

ఉ॥ అంతకుముందుశౌరికరహటనరాటముఖప్రదేశభూ! కాంతులు
తన్నజుట్టివిశిఖంబులముంపనుకిను-బూనికా! లాంతకునోజలేజరిలియా
హవమన్యమునకౌతాంగము! స్వంతగప్రిష్టచుండెదొరవిన్నదనాగము
దూటుకైవడి॥ ౧౦౫,

క॥ హరితనసారధివశమున! హరులస్వరికొల్పజేసి - యరిసేనల
సంహరణముసేయగిరిగ! హ్వరగర్భవినికౌతమను- హరియననొప్పె॥

క॥ అందప్పడుసావ్యజరా! సంధులుమునుబడిసెబాస-సాదుయశో
దా! నందనగోపాలకయివి! మందలెయూతూపులూత- మండలెచెవుమా॥

క॥ అలించిశౌరిబలికన్! వాలెముసరిపోరెపసికి-వసుమతిమీరి! యూ
లమునజూడయాబరి! గోలలెముద్రోలనూత-కోలలుంగావే॥ ౧౦౬.

క॥ అనినవినిరాజనందను! లనిరిసెబాసోరివంత - లాపలుకులునీ!
వసికిమొనకాడవేనిన్నననేటికికాలనీతి- ననవలెగాని॥ ౧౦౭,

క॥ మగిడిగతిదరమునూడుచు! మగపాడెంజూపగొల్ల- మగువలుగ
లరో! మగటిమితెగువెగసిసరా! మగలమమమైదిరినిల్వ-మగతనమెయన॥

క॥ నగవెగయగనగధరుడనె! నగపరిచెదజూడుడెంక-యాదవవీ
రుల్! మగువలకునురామగలకు! వగలసగవిసంగలేడె-మగుడకుడంచున్॥

క॥ కటకటబడిరదనావళికటములదరగీటియగ్ని- కన్గవగురియక!
బెటబెటబూబ్బరిలుచుభృం! కుటికృతుడైతూపురిని-గూర్చినరాఫ॥ ౧౦౮.

(౧౪) నిర్వచనమి త్రనిం దౌద్వాహము. ౧౦౫

సీ॥ సారథులను ద్రుంచివారు పములనొంచి బొందడంబులనందీయం
డిత్రైంఁబిధ్వజములఁద్రోసి పతాకంబులను వేసి నారుల మొదలెక్కినరికి వేసి కో
దండములను వేదండములఁజేల్చి - చక్రరక్షులనొకసారిఁగూల్చి రథముల
ఖండించి రాణువఁదండించి - మగటిమిగమికాండమదమణించి నాయకులు
సుక్రికూజీరాలునాటినాటి భూరివిక్రమమున భూనభోంతరాళి మావరింపం
గ పాంచజన్యంబునొత్తి నిలిచెయదువీరుడీనినపులినిబోలి॥ ౧౦౫.

గీ॥ పుష్టితఫలాశరుచిర కృపూరితాంగ | వాహినులుకంఠ్యమానులై
పట్టినముల పరిఘకుంతలతో మరపరశుభిండే | వాలముఖఖడ్గములుపారవై
చీయపుడు॥ ౧౦౬.

క॥ కాలువలనుదక్కితిమని కాలువలనుడుక్కుచున్న - కాలువలం
బుల్ దీపపడదొరలుజంజా దీలుపడదొరలఁజనిరి-డగ్గనదెసలక॥ ౧౦౭.

ఉ॥ ఆకదనా-గణంబురుధిరాగతభూతపితౄచ శాక్తిని | ఛాకినిగుంపు
పెంపుననట్లు నకొళికంకవాయసా | నీకమునక ఫలాశననీపకజంబుకసం
చయంబునక | భీకరసౌజ్ఞ మిగెనతిభిన్న శరీరశవాళియు క్తప్తై॥ ౧౦౮.

చ॥ దగిలినచక్క మల్ వెడలిపాటిసనెత్తు వికీర్ణకణకముల్ | తె
గినసిడెంబులన్ బడిన తేరులునల్లినకొకరలమ్ములం | దగిలినమేనుగ్గినమ
తంగజముల్ దెగిపడ్డగుమ్మముల్ | నొగిలినమస్తకంబులునునుజ్జుతొడల్గల
గకరణస్థలిక॥ ౧౦౯.

చ॥ కరభుజగల్గి ఫలనీతకంజము లంచితగోర్ధపంకముక | శరపృ
థురోమముల్లలితచాచర ఫేనముచూడక తాస్తిభి | సురపులినంబులుక
ప్రపడశోభితకూర్మములస్తోత్రయి | స్ఫురణసమీక భూమిమీడ సూపెను
పూణకసరోవరంబనక॥ ౧౧౦.

క॥ లలిడెందంబులతో హరిబలములుహవణిల్లమునుక - వడెడంకా
కాశైలరవళిసేయగనువే | ల్పులుగురిపించిరిసినిశి-పువ్వలవానల్॥ ౧౧౧.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ బలములుబలకాయించగ | బలగముబలయంగబట్టు-బలియనిహ
గడగ|బలవైరిమింటజయమన | బలభద్రునిఁగూడేశౌరి- బలుజయకీర్తి॥

క॥ ముందుమృదంగంబులుజయ! దుందుభిపటహాత్రముఖమృ-దుల
నినదంబుల్ పొందుపడనవంతీశుని | డెందములఁమీఱిశంక-డిల్లపడంగ॥౧౨౩

క॥ నగరప్రాంతమునంగనినగశృంగ స్తనయుగళలు-నవ్వలరులతో
నగులాజుజల్లుగ-రానగరుప్రవేశించెవేడగ-నగరాడ్డరుడు॥ ౧౨౪

సీ॥ అంతనవంతీశుడానందమగ్నుడై - తనయులఁగూడిమంతనము
సేసి, హితవురోహితబంధు తనినండురావించి - వేవేగమీరలువేడు-మీర!
మత్స్యతామణి వివాహాత్సవంబునకుప - ట్టణముశృంగారింపఁ బనిపియు
గ్ర॥ సేనాదియుతయదుశేఖరాదేవకీ- వసుదేవులనువిల్వఁబంచినకల! బంధు
మిత్రాదులకు తెల్వభటులబంపు! డనిననుతానహలైమంత్రులచటికవటికవు
డుశుభపత్రికలుబంపియబ్బరంబు! పనులఁజ్జ్రింపఁజేసెరప్పట్టణంబు॥ ౧౨౫

సీ॥ ప్రతిమందిరద్వారవలభీవిచిత్రత - చారుమాక్తిక మణితోరణ
ములు! ఘటితరంభాపూగకర్పూరకుంకుమా- గరుధూపదీపికాకలశములు
ను! సంసక్తచందనసలిప్రసవరస - మాగ్గవిధణిరాజ మాగ్గములును!
లిఖితనానావణాలీలాప్రవేష్టిత- బింబచమతారభిత్రికలును | మండేతన
వీననవరత్నమండపములు | మలయగంధవహవశసంచలనలంబు! మానమా
క్తికర్పూల్లరీమయవితాన! ములునుచెలువారజేసెరప్పరవరమున॥ ౧౨౬

చ॥ హరిపతికల్లుడయ్యెయశమయ్యెడమంటికీమింటికంటెనా! వరణ
నికాయ్యకుడ్యసమవాయములకొ నుధసంపివానికొ | పురములవంతుఁడెట్టి
చెలువందెసమీఁగనె త్తిరప్పుభాసురఫవదీధితిస్ఫుటకసుందరకుంభములకభ
టాగ్రియుల్॥ ౧౨౭

ము॥ తనయల్లుండురువోర్బల ప్రభతుడైథాత్రీశులన్ సంగరాం! గణ
మందూజితముప్పగల్చెనదె యంకందీవివాహాత్సవం | బునకంచుక

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౦౭

శ్శుటశాతహేమకలశంబుల్ మింట సప్తాశ్వమూర్తినిబోరంజను లేవఁదాన్వ
రములనె త్తిందెన్పు పాగ్రీయుడు॥ ౧౩౮.

క॥ అటద్వారకాపురింజనిభటులనయమునుగ్రసేస-పార్థివుఁగనిసం
ఘటితకరయుగళులైముచ్చటపడనుతియించిరచటి-చారులుమెచ్చ॥ ౧౩౯

చ॥ జనపరిపాలకత్వగుణజాతవిశేషదయాధరాహితాః|ఘనపరిపంధి
దోర్బలనికాయ యశోమహిభృద్ధరాహితా| ప్రణిహితఛైర్య వాఙ్మిథుణబా
హుపరాక్రమజిద్ధరాహితా | ర్మ్యన్మపవిభూషభోజకులసాగరభీతకాధరా
హితా॥ ౧౩౦.

క॥ ఆసిమోగడుచుతమరాజం! పినశుభపత్రకలనివ్వ-ప్రేమనువనుడే!
పునకవిజూపినసంతస| మువనతడ త్తరిప్రయాణ-మునకొడిగట్టె॥ ౧౩౧.

క॥ ఆనకదుందుభిచెచ్చెర|నానకదుందుభులుమొత్తయ - నతివలతో
మి|త్రానుచరుడగుచుయాదవ| సేఫలుమునుఫడవనుగ్ర-సేసునితోడ॥

క॥ చనిచనియవంతిసౌచ్చిస| వినితత్పురనాయకుండు- వినయము
ననెడు| రొగనివైభవములతోడో| డొగనివగదుంజేరహరికి - కూర్మిఁజే
నింపన్॥ ౧౩౩.

క॥ చేరినహరికీర్తనచే | నారదుడరుదెంచిశుభది - ఫచిదేనేడే!
కూరిమితోనీతనయను| శౌరికపరిటయముసేయ-సమకట్టవన॥ ౧౩౪.

క॥ అదివినివల్లేయనిలలి| మదితోఁబారోవాతులున - మాత్యులుమి
త్తుల్| ముదమునశుభమనిపల్క-గ| విధిపూర్వకముననురత్న-వేదికయందు॥

సీ॥ మణిమయస్వణాసంహాసనంబులనూత్న - పుల్లప్రసూఫముల్
బొందుపరచి| చిత్రతాలంకారమిత్రవిందావన - మాలులనంతుంచిమానివ
రులు| నిగమసమృద్ధమంత్రనికరంబులనుహోమ - విధులనుజరిపించివేడ్క
లాదవ| మంగళవాద్యముల్ చెంగళింపగనును- వాసీనులందినివాళులవ్వగరు
డగంధర్వకిన్నరఖచరముఖులు | లాస్యగీతనినాదవిలాసముల్గును | పూలు

పంచమశ్వాసము.

సురిపింపబ్రోలుపూబోండ్లకోజు తెనయపాణిగ్రహనము సేయించిరవుడు॥

క॥ భూమిసురలాంఛనాద్యస్తోమరవముచెన్నొలయవ- భూవరులవ
యిన॥ బ్రేమలరరజల్లిరికాంతామణిలభినవశుభాత్మ-తవ్రాతంబుల్॥ ౧౩౭.

క॥ హరిణీముఖులాడంగదివి॥ హరిహయముఖ సురలుమెచ్చ-
నవనీశుడుశ్రీహరిపెండేలిబంధువులకు॥ హరిబువ్వముంజరిపెజనులు- హాయ
నిపొగడె॥ ౧౩౮.

క॥ వసుదిశలననమెసంగగ॥ వసువననవిభూషణాదివస్తుచయంబుల్॥
వసుదేవనుతునకొనంగెను॥ వసుధేశ్వరకోటపొగడ-వసుధేశ్వరుడు॥ ౧౩౯.

త॥ హేచుశతాంగంబులమద॥ సామజములందురగవంక్రి- సద్భట
చయము॥ సామజకాశ్వరదునకు॥ మామయ్యుసంగెనుసురాభి-మాయని
పొగడె॥ ౧౪౦.

ఆ-దే॥ ఇచ్చియు॥ కుచగినహితపులుబోధించి॥ మంగళారవంబులంగు
కొనగ॥ గూతున్నలువానిఖ్యాతిగలంపించె॥ సుగ్రసేనునుల్లముప్పకొనగ॥

గీ॥ పంపిననువేడుతోచుహువసలగ్నాడ॥ వాహన రూఢులైయ
దువరగణంబుముందుమంగళవాద్యముల్॥ మ్రోయుచుండు॥ వెడలిపురములు
వనములుండచిగడచి॥ ౧౪౧.

క॥ వ్రుదిండితాలురతనంబులు దాపినరిపులమకుట- ములతోరణ
ముల్॥ గలిగిననోపురములతో॥ జెలువారెడుద్వారవతిని-జేరిముదమున॥

మ॥ వడియంబుచేసెనంబులిడ్డచలశూపంబుల్ వడల్లండ్లులాప్పడమ
పుచ్చులుకడకాకాయలటిసెల్ బజ్జీలుమండెంగలు॥ బుడుకుల్ గారెలుబూ
రెల్లముణుగుంటూరై నెలుంబూణపుం॥ గుడుముల్దోసెలచక్కెరల్
సుకియరాంగుల్ సేవెలప్పంబులు॥ ౧౪౨.

క॥ తెలుపావలుపావలిపెపుకలమాన్న ముపప్పులూరు గాయలగమినే॥
తలుకమ్మకూర్చునునె॥ న్నలపెరుగులుదాడచుములు- నాడెపుటరటుల్॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౮౯

క॥ ఏవునబంగరుతళియల | నోపికవడ్డిచివిందులూనరించిరోగి॥
బాపనులకుబందుగులకు | భూపాలాగ్రేసరులకు-పురజనములకు॥ ౧౮౬.

క॥ విందానరిచిరేయిన్ గో | విందునితోగూడమిత్రవిందనుపీలా | మం
దిరమునకున్నంపిన | సంభ్రమదన్బోదలకొరి-యటఁజనివేగ॥ ౧౮౭.

మ॥ రకమాపొంజలపోతకోళ్ళనురువారంబాపునిద్దంపుడో | లికపైనే
ర్పినకన్నెవల్పుఁగొనుమల్లెల్ గల్గెడు హంసతూ | లికనూత్తున్నటమంజరి
తతులబాలీసుల్ జరినేతచే | రికశయ్యంగడురీవిఁగులగనుచేరెన్ కౌరిమో
దంబున॥ ౧౮౮.

ఉ॥ చేరినమిత్రవిందకడుచెల్వెసగఁ జలతారుచీఱకొం | గోరముసుం
గువేసికువియుగ్మభరంబునఁజిట్టకంబుపెం | పారవడంకు మధ్యమునకంద
మునూపగనొల్లనొల్లనం | జేరెనుకౌరిపానుపున సిగ్గాడికారము లల్లికంగో
న॥ ౧౮౯.

చ॥ అటఁజనిమాడగానిలుపుటద్దమనన్మరరాక్షసారిమా | అటతేన
రూపుకన్నభేదఁపిలుసిగ్గునమోమువంచెనాకుటిలశిరోజ | పాళిజితకోటను
మాన్యునిసారురీవికె | స్నిటఁసరివోలజాలగలనేయని సగ్గరియైనపోవడి॥

చ॥ హరియలనవ్వుదోపకుటలాలకనొల్లనఁదీసియెంతసి | గ్గరివనిచే
క్కిలాత్తిచుబుకం బొగియెత్తినకన్నెకన్నుల | త్తరిముకించినన్యోగపుత
మ్మినిగప్పినకుంతలాళుల॥ హరువుగబాపివేగొని యెనకుననిబెల్లపుగబ్బి
గుబ్బుల॥ ౧౯౦.

క॥ అటఁగొనిస్వతాంబరుడల | మటయేమనినాభినిమిని-మడిసందు
లనం | తటగిలిగింతలానర్చిన | దటకునదరహాసేతయెచ- దామరసాక్షి॥

ఉ॥ కన్నులుమోముపొక్కిలియు కంఠమునున్ననిచెకులలోష్ఠముం |
జన్నులునుద్దఁబెట్టిలలి జాలినవాడేనఖివ్రజంబున | న్మున్నగజన్నుదోయి

భుజమూలముల స్వేదనాత్రిగ్గరం జెన్నుగకొగిటన్నదవేదేయయానని
తన్ను మెచ్చగఁ|| ౧౫౩||

కా॥ రంభలోనీలపుకంబముల్ గలసీముఁ రాణించెనక్రంబులుఁ
గుంభీఁద్రాయతతుండము త్తెలగితకుల్ వించెనంపుల్లర । క్తాంభోజాత
యుగంబుకండుకయుగంబంచె బ్రవాళోన్నతిఁ । ధంభోభృగములూతై
శౌరిరతిమోదంబొప్పగానల్పనఁ|| ౧౫౪||

సీ॥ కట్యంబరంబతికంపమొందగకుచ - వర్వతశృంగముల్ బటువు
సూపఁ ముక్తాభితారకల్మాససీ చిక్కులఁబొంద- నిట్టూర్పుగాడ్పులునెగడి
వీపఁ కుంతలావళిమేఘుకోటరేఁగుచుముఖ- చంద్రమండల మట్టెసాఁగికప్పు-
కనుబెక్కు మేఘపులుకడలుకొనంగను - స్వేదాంబుతతివానచేర్చుఁగురియఁ
సారసాక్షునిననచాతకంబు । తనివిదీరంగచెలియసుధారసాళి । తీవి
గలమోవి నందిచ్చి తేవఁముద్దు । లాలసీబలయంగ నుపరతిసలివియపుడు॥

ఉ॥ పాసుపునాత్రిగిల్లిచెలిభతఁకుచేయిలలాషిఁజేసిదా కై నదుమ
ట్టజుట్టిహరికొగిటసిజ్జెపుగుబ్బలాత్రిచె । వైనునుపొలొడల్దాడలనల్లికఁ
జేసిసకారివేడన । పై ననుకందోవల్కుడేచి యత్తరిన్దురఁ జెందిరిద్దరు॥

గీ॥ అంతతెలవారిసచుమరహరిసరాన తరుణితోమేలునానిదేవత
లునుతింపఁ కాల్మకరణ్యములుఁదీర్చికరుణచెలఁగి భక్తులనుబ్రోచుచుండె
భూపాలచంద్ర॥ ౧౫౬||

వనమయూరవృత్తము.

పావనపదాబ్జయుగవారిధికుమారీ । యావనవనాంతరవిహారమద
నాగా । దేవమునిహృతాక్షులత్రివ్రకరమూర్తిఁ । భావజజితాపఘనబాల
నగరీకా॥ ౧౫౭||

జలదవృత్తము.

జన్నపుండించెట్టములచామలవాల్గన్నులనీటిచాళ్యజడికాలువలక
జన్నపుండిండ్లపైరులనుచాకినమేల్ । మిన్నబిడారుబోరగలమేర్పరుదా॥

మ. రామకృష్ణ
సంకీర్తన - పాదము

